

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Taja Horvat

**Dobre prakse in izzivi vzgojiteljic pri sodelovanju z
otrokom s posebnimi potrebami v vrtcu**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2025

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Taja Horvat

**Dobre prakse in izzivi vzgojiteljic pri sodelovanju z
otrokom s posebnimi potrebami v vrtcu**

Magistrsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Nina Mešl

Ljubljana, 2025

Zahvaljujem se družini, fantu in prijateljem, ker ste mi med pisanjem magistrskega dela stali ob strani, verjeli vame in me spodbujali.

Zahvaljujem se svoji mentoriciizr. prof. dr. Nini Mešl, ki me je skozi proces pisanja usmerjala in bila vedno pripravljena pomagati.

Zahvaljujem se tudi svojim sogovornicam, ker ste z mano nesebično delile svoje izkušnje.

POVZETEK IN KLJUČNE BESEDE

NASLOV: Dobre prakse in izzivi vzgojiteljic pri sodelovanju z otrokom s posebnimi potrebami v vrtcu

POVZETEK

Namen magistrskega dela je ugotoviti, katere kompetence in pristopi so vzgojiteljicam v pomoč pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini, kakšne so dobre prakse in izzivi, s katerimi se vzgojiteljice soočajo pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini, kakšne oblike podpore so zagotovljene vzgojiteljicam pri delu z otrokom s posebnimi potrebami, kakšno vlogo ima po mnenju vzgojiteljic spremljevalka otroka s posebnimi potrebami in kakšne izkušnje ima vzgojiteljica s sodelovanjem s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami. V teoretičnem uvodu najprej predstavim poglavje o otrocih s posebnimi potrebami v vrtcu. Nadaljujem s poglavjem o vlogi vzgojiteljic pri delu z otroki s posebnimi potrebami. V zadnjem delu teoretičnega uvoda pa predstavim še podporne sisteme v vrtcu. V empiričnem delu so predstavljene izkušnje devetih vzgojiteljic, ki imajo v skupini vključenega otroka s posebnimi potrebami in njegovo spremljevalko. Izkazalo se je, da morajo imeti vzgojiteljice pri delu z otroki s posebnimi potrebami razvite različne kompetence, ki zajemajo znanje, izkušnje in osebne značilnosti. Pri delu z otroki s posebnimi potrebami v skupini uporabljajo različne pedagoške metode in pristope. Vzgojiteljice se soočajo tudi s številnimi izzivi ter sodelujejo tako s strokovnimi službami znotraj vrtca kot s strokovnimi službami izven vrtca. Kot pomembni podporni sistem v vrtcu vzgojiteljice izpostavljajo tudi sodelovanje s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami, s katero imajo v praksi različne izkušnje. Rezultati magistrskega dela so za stroko socialnega dela izredno pomembni, saj izpostavijo ključne izzive in področja, na katerih lahko socialne delavke bolj podprejo vzgojiteljice otrok s posebnimi potrebami v vrtcu.

KLJUČNE BESEDE: vrtec, otroci s posebnimi potrebami, vzgojiteljice otrok s posebnimi potrebami, spremljevalka otroka s posebnimi potrebami, strokovne službe, podporni sistemi v vrtcu

ABSTRACT AND KEYWORDS

TITLE: Best Practices and Challenges of Preschool Teachers when Working with Children with Special Needs in Preschool

ABSTRACT

The aim of this master's thesis is to determine the competencies and approaches that may be helpful to preschool teachers when working with children with special needs in a group, best practices and challenges preschool teachers face when working with children with special needs in a group, forms of support offered to preschool teachers when working with children with special needs, the role of a caregiver of a child with special needs according to preschool teachers and the experience preschool teachers have in cooperating with a caregiver of a child with special needs. In the theoretical introduction, I first present a chapter on children with special needs in preschool. I continue with a chapter on the role of preschool teachers when working with children with special needs. In the last section of the theoretical introduction, I present support systems in preschool. The empirical part presents experience of nine preschool teachers that have a child with special needs in their group and their caregivers. It was determined that preschool teachers must display different competencies to work with children with special needs, including knowledge, experience and personal characteristics. When working with children with special needs in a group, they use different pedagogic methods and approaches. Preschool teachers also face numerous challenges and cooperate both with professional services within the preschool and professional services outside the preschool. They perceive cooperation with caregivers of children with special needs, with whom they have different experience in practice, as an important preschool support system. The results of this master's thesis are extremely invaluable for the field of social work as they underline key challenges and fields where social workers could better support preschool teachers of children with special needs in preschool.

KEYWORDS: preschool, children with special needs, preschool teachers of children with special needs, caregiver of a child with special needs, professional services, preschool support systems

PREDGOVOR

Ideja mojega magistrskega dela izhaja iz osebne izkušnje študentskega dela v vrtcu, kjer sem imela priložnost sodelovati v skupini z otrokom s posebnimi potrebami in njegovo spremljevalko. Opazila sem, da se vzgojiteljica v skupini, kjer je vključen otrok s posebnimi potrebami, srečuje z različnimi izzivi. Prav zato sem se odločila, da bom v svojem magistrskem delu raziskala dobre prakse in izzive, s katerimi se soočajo vzgojiteljice pri delu z otrokom s posebnimi potrebami in njegovo spremljevalko, ter raziskala, kakšno podporo imajo vzgojiteljice pri delu in kje prepoznajo priložnosti za izboljšave.

V teoretičnem uvodu sem najprej pisala o otrocih s posebnimi potrebami v vrtcu ter tu najprej predstavila rabo terminologije, se osredotočila na vključenost otrok s posebnimi potrebami v redne programe vrtca ter na celostno zgodnjo obravnavo v vrtcu oziroma celostno podporo pri otrokovem razvoju v vrtcu. Nadaljujem z vlogo vzgojiteljic pri delu z otroki s posebnimi potrebami in spregovorim o kompetencah vzgojiteljic pri delu z otroki s posebnimi potrebami ter o spoštovanju otrokovega glasu. V zadnjem delu teoretičnega uvoda pa spregovorim še o podpornih sistemih v vrtcu, in sicer o individualiziranem programu, dodatni strokovni pomoči, spremljevalki otroka s posebnimi potrebami v vrtcu ter svetovalni službi.

Namen magistrskega dela je raziskati, katere kompetence in pristopi so vzgojiteljicam v pomoč pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini, kakšne so dobre prakse in izzivi, s katerimi se vzgojiteljice soočajo pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini, kakšne oblike podpore so zagotovljene vzgojiteljicam pri delu z otrokom s posebnimi potrebami, kakšno vlogo ima po mnenju vzgojiteljic spremljevalka otroka s posebnimi potrebami in kakšne izkušnje ima vzgojiteljica s sodelovanjem s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami. Dobljeni rezultati so za področje socialnega dela izjemno pomembni, saj lažje razumemo ključne izzive, s katerimi se srečujejo vzgojiteljice pri delu z otrokom s posebnimi potrebami. Identifikacija teh izzivov bo strokovnim delavkam, kot sta na primer svetovalna služba v vrtcu in vzgojiteljica za zgodnjo obravnavo, služila kot vpogled v to, kje lahko vzgojiteljicam nudijo dodatno podporo pri delu z otrokom s posebnimi potrebami. Rezultati pa vključujejo tudi izkušnje vzgojiteljic z različnimi strokovnimi službami ter s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami, kar lahko služi kot osnova za potrebne izboljšave na tem področju.

V magistrskem delu za vzgojiteljice, spremljevalke in svetovalne delavke, zaradi spolne zastopanosti zaposlenih v omenjenih poklicih, uporabljam žensko slovnično obliko, ki je vsakokrat zamenljiva.

KAZALO

1	OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI V VRTCU.....	1
1.1	Opredelitev terminologije	1
1.2	Vključenost otrok s posebnimi potrebami v redne programe vrtca	3
1.3	Celostna zgodnja obravnava v vrtcu oziroma celostna podpora pri otrokovem zgodnjem razvoju v vrtcu	8
2	VLOGA VZGOJITELJIC PRI DELU Z OTROKI S POSEBNIMI POTREBAMI.....	12
2.1	Kompetence vzgojiteljic pri delu z otroki s posebnimi potrebami.....	12
2.2	Spoštovanje otrokovega glasu	14
3	PODPORNI SISTEMI V VRTCU	16
3.1	Individualizirani program.....	16
3.2	Dodatna strokovna pomoč.....	18
3.3	Spremljevalka otroka s posebnimi potrebami	19
3.3.1	Priročnik za spremljevalke	23
3.4	Svetovalna služba	25
4	PROBLEM.....	28
5	METODOLOGIJA.....	30
5.1	Vrsta raziskave	30
5.2	Merski instrument	30
5.3	Opredelitev enot raziskovanja – populacija in vzorec	30
5.4	Zbiranje podatkov	31
5.5	Obdelava gradiva.....	32
6	REZULTATI.....	33
6.1	Kompetence in pristopi pri delu	33
6.2	Dobre prakse in izzivi	36
6.3	Sodelovanje s strokovnimi službami.....	40
6.4	Sodelovanje s spremljevalko	44
7	RAZPRAVA	48
8	SKLEPI	54
9	PREDLOGI	57
10	LITERATURA.....	59
11	PRILOGE.....	65
	Priloga 1: Smernice za polstrukturiran intervju	65

Priloga 2: Odprto kodiranje.....	65
Priloga 3: Osno kodiranje.....	137

KAZALO TABEL

Tabela 1: Značilnosti vzorca	31
------------------------------------	----

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Povezava med neizobraženostjo za tovrstno delo ter pomanjkanjem praktičnih in konkretnih izobraževanj	38
---	----

1 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI V VRTCU

1.1 Opredelitev terminologije

V magistrskem delu uporabljam naslednjo terminologijo:

- Otroci s posebnimi potrebami: Čeprav v strokovni literaturi s področja socialnega dela zasledimo uporabo izraza ljudje z ovirami, v svojem magistrskem delu uporabljam izraz otroci s posebnimi potrebami, saj sledim izrazoslovju, ki se uporablja v relevantni zakonodaji na področju vzgoje in izobraževanja: Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju ZOFVI) (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21, 105/22 – ZZNŠPP, 141/22, 158/22 – ZDoh-2AA in 71/23), Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (v nadaljevanju ZUOPP-1) (Uradni list RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12, 41/17 – ZOPOPP in 200/20 – ZOOMTVI) itd. Izraz vključuje različne skupine otrok, in sicer otroke z motnjami v duševnem razvoju, slepe in slabovidne otroke, gluhe in naglušne otroke, dolgotrajno bolne otroke, otroke s primanjkljaji na posameznem področju učenja, otroke z motnjami v avtističnem spektru ter otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.
- Celostna zgodnja obravnava: Uporaba izraza »obrnava« v socialnem delu ni idealna, saj lahko implicira hierarhičen odnos strokovnega delavca nad uporabnikom. Kljub temu pa v magistrskem delu omenjen izraz uporabljam, saj izhajam iz uveljavljene zakonodaje, in sicer Zakona o celostni zgodnji obrnavi otrok s posebnimi potrebami (v nadaljevanju ZOPOPP) (Uradni list RS, št. 41/17). Sama menim, da bi lahko v sami zakonodaji uporabili bolj vključujoč izraz, ki bi sledil tudi smernicam sodobnega socialnega dela. Predlagam izraz »celostna podpora pri otrokovem zgodnjem razvoju v vrtcu«, zato ga zraven že uveljavljenega izraza zapišem v naslovu podpoglavja Celostna zgodnja obrnava v vrtcu.
- Motnje: Uporaba izraza »motnje« v socialnem delu ne sledi razvoju sodobnih zasnov pomoči in jezika socialnega dela, saj lahko nosi stigmatizirajoč in negativen prizvok. Kljub temu pa v magistrskem delu sam izraz uporabim, saj sledim besedišču, ki se

uporablja v relevantni zakonodaji s področja vzgoje in izobraževanja: ZOPOPP (2017), ZUOPP-1 (2011), Krek in Metljak (2011) itd.

- Kot lahko vidimo na podlagi navedene terminologije, se v zakonodaji še vedno uporabljajo opredelitve, ki odsevajo medicinski model. Poštrak (2022, str. 83) opredeli, da medicinski model izhaja iz medicine in prava ter se opira na psihoanalitska in psihološka znanja. Pravi, da se omenjen model upira spremembi socialnih vrednot, navad in struktur (Poštrak, 2022, str. 83). Medicinski model presoja z vidika »normalnosti«, kar pa predstavlja težavo, saj lahko hitro pridemo do tega, da spregledamo talente, spretnosti in sposobnosti uporabnikov, s katerimi sodelujemo (Škerjanc, 2006, str. 18). V sodobnem socialnem delu pa uporabljamo drugačna poimenovanja, ki izhajajo iz socialno-konstruktivističnega modela. Poštrak (2018, str. 141) zapiše, da v povezavi s tovrstnim modelom socialne delavke kot spoštljive in odgovorne zaveznice izhajajo iz znanstvenih dejstev ter rešitve iščejo skupaj z uporabniki. Paradigmatski premik k socialnemu konstrukcionizmu pa je preoblikoval tudi razumevanje podpore in pomoči ter poudaril pomen dialoga, sodelovanja, refleksije, soudeležbe, mobilizacije virov in soustvarjanja (Mešl in Kodele, 2016, str. 110).

V sodobnem socialnem delu velik pomen pripisujemo prav rabi jezika. Lüssi (1991, str. 182) zapiše: »Kdor hoče razumeti bistvo socialnega dela, se mora zavedati, kako izjemno močan je pečat, ki ga v socialnem delu daje jezik oziroma ravnanje z jezikom.« Jezik socialnega dela omogoča, da z njegovo pomočjo vzpostavimo in vzdržujemo delovni odnos, na novo opredelimo udeležенost uporabnikov ter sodelovanje z drugimi strokovnjaki. Pomembna sprememba v rabi jezika pa je tudi ta, da v socialnem delu uporabljamo pozitivne besede, ki vključujejo, opogumljajo in dodajajo moč (Čačinovič Vogrinčič, Koba, Mešl in Možina, 2005, str. 8).

O pomenu jezika spregovorita tudi Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 37–40) ter v svojem delu zapišeta:

- »jezik socialnega dela je pomemben, ker ubesedi posebnosti procesov pomoči in sam koncept pomoči socialnega dela tako, da zapiše ravnanje;
- jezik socialnega dela je jezik sprememb, ki nas usmerja v raziskovanje v sedanjost in soustvarjanje prihodnosti;
- jezik socialnega dela je jezik spoštljivih in odgovornih zaveznikov v procesih pomoči;
- jezik socialnega dela govori z vidika moči;

- uporaba jezika socialnega dela v sodelovanju z drugimi strokami omogoči, da jasno opredelimo in poimenujemo posebnosti ter delež socialnega dela v skupnih projektih«.

Tudi sama menim, da ima jezik izjemno moč. Z njim lahko navdihujemo, spodbujamo in opolnomočimo ali poteptamo in uničimo. Prav zato je potrebno, da smo v socialnem delu kritični in vseskozi iščemo nova ter boljša poimenovanja, s katerimi bomo v procesu pomoči uporabnikom moč dodajali in ne odvezali.

1.2 Vključenost otrok s posebnimi potrebami v redne programe vrtca

V slovenski zakonodaji je na področju vzgoje in izobraževanja, od leta 1976 do leta 2000, veljal Zakon o izobraževanju in usposabljanju otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (v nadaljevanju ZIUOM) (Uradni list SRS, št. 19/76, Uradni list RS, št. 8/90, 12/91-I, 54/92 – ZSV in 54/00 – ZUOPP). Otroci s posebnimi potrebami so bili tako poimenovani kot otroci z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju, katerih šolanje je potekalo ločeno od ostalih otrok, v tako imenovanih posebnih šolah. Sam izraz »otroci z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju« se je tako povezoval z otroki, ki se zaradi njihove »hibe« oziroma »motnje« niso mogli izobraževati v rednih šolah oziroma rednih izobraževalnih zavodih (Ivanec, 2013, str. 177). S sprejetjem Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (v nadaljevanju ZUOPP) (Uradni list RS, št. 54/2000) so otroci s posebnimi potrebami pridobili dodatne pravice. Na podlagi tega zakona so se lahko vključili v program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, prilagojen program za predšolske otroke, izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, prilagojen izobraževalni program, posebni program vzgoje in izobraževanja ter vzgojni program (ZUOPP, 2000, čl. 5). Prav tako pa so s sprejetjem zakona (ZUOPP, 2000) pridobili dodatno podporo, in sicer prilagoditev izvedbe programa (čl. 7), dodatno strokovno pomoč (čl. 8) ter materialne pogoje in drugo pomoč (čl. 10). Kot lahko opazimo, pa se je s sprejetjem tega zakona spremenilo tudi poimenovanje, in sicer iz otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju v otroke s posebnimi potrebami. Čeprav se na prvi pogled prvotno poimenovanje ne zdi tako sporno, menim, da je bila s sprejetjem novega zakona sprememba terminologije nujna, saj bi ob ohranitvi le-te, otroke s posebnimi potrebami ljudje še vedno dojemali kot nekaj »ločenega« oziroma »segregiranega«.

Dandanes se otroci, opredeljeni kot otroci s posebnimi potrebami, lahko vključijo tudi v redne programe javnih in koncesijskih vrtcev (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, 2023).

Bendová, Čecháčková in Šádková (2014, str. 1015) pišejo, da je trend vključevanja otrok s posebnimi potrebami v redne vrtce vedno izrazitejši. Vzgojiteljice predšolskih otrok morajo pri delu z otroki s posebnimi potrebami v skupini upoštevati njihove specifične potrebe in se zavedati, da so vsi otroci drugačni ter vselej prilagajati pedagoške pristope in metode dela (Bendová, Čecháčková in Šádková, 2014, str. 1015).

Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami pa mora tudi v vrtcih temeljiti na ciljnih ter načelih, ki jih določa (ZUOPP-1, 2011, čl. 4), in sicer:

- »zagotavljanje največje koristi otroka;
- celovitost in kompleksnost vzgoje in izobraževanja;
- enake možnosti s hkratnim upoštevanjem različnih potreb otrok;
- vključevanje staršev, posvojiteljev, rejnikov in skrbnikov (v nadaljnjem besedilu: staršev) v postopek usmerjanja in oblike pomoči;
- individualiziran pristop;
- interdisciplinarnost;
- ohranjanje ravnotežja med različnimi področji otrokovega telesnega in duševnega razvoja;
- čimprejšnje usmeritve v ustrezen program vzgoje in izobraževanja;
- takojšnje in kontinuirane podpore ter strokovne pomoči v programih vzgoje in izobraževanja;
- vertikalne prehodnosti in povezanosti programov;
- organizacija vzgoje in izobraževanja čim bližje kraju bivanja;
- zagotavljanja ustreznih pogojev, ki omogočajo optimalen razvoj posameznega otroka«.

Otroci s posebnimi potrebami lahko napredujejo na vseh področjih svojega življenja, zato je ključno, da niso izključeni iz vrtca oziroma vrtčevskih dejavnosti. Pomembno je, da jim omogočimo dostop do različnih materialov in virov, kar bo pripomoglo k temu, da bodo tudi oni dosegli uspeh, potrditev ali se po potrebi umaknili v zasebnost. Pri delu z otroki s posebnimi potrebami pa je prav tako bistveno, da se otrok ne označuje ali stigmatizira, saj bo to prispevalo k lažjemu sprejemanju in vključevanju otroka v igro ter skupinske dejavnosti (Čas, Kastelic in Šter, 2003, str. 6).

Bendová, Čecháčková in Šádková (2014, str. 1015) poudarjajo, da mora vključevanje otrok s posebnimi potrebami v skupino temeljiti na inkluziji. Inkluzija je koncept, ki poudarja

prilagajanje okolja otroku s posebnimi potrebami ter se zavzema za razvoj strpnosti, sprejemanja drugačnosti in pomoči (Strle, 2017, str. 17). Strle (2017, str. 17) navaja, da je inkluzija namenjena vsem otrokom, kjer je v ospredje postavljeno dobro počutje, vključenost in sprejemanje drug drugega. Kot piše Ivanović (2022, str. 125), pa imajo vzgojiteljice temeljno vlogo tudi pri izvajanju inkluzivnega procesa ter zagotavljanju aktivnega in enakopravnega sodelovanja vseh otrok v skupini.

O inkluziji spregovorita tudi Göransson in Nilholm (2014) in v svojem delu navajata štiri ravni razumevanja le-te, in sicer:

- inkluzija kot vključitev otroka s posebnimi potrebami v redne vrtce/šole;
- inkluzija kot zadovoljevanje socialnih in akademskih potreb otrok s posebnimi potrebami;
- inkluzija kot izpopolnjevanje socialnih in akademskih potreb vseh otrok ter
- inkluzija kot ustvarjanje skupnosti.

Stritih (2010, str. 47) pa spregovori tudi o inkluzivnem vrtcu in piše, da je inkluzivni vrtec tisti, ki prepozna in se odzove na različne potrebe otrok ter prilagodi učenje na način, da bo izobraževanje kakovostno in da bodo izbrane učne strategije primerne. Pri tem je potrebno, da se vselej osredotočamo in prepoznamo to, kar otrok zmore ter pri otroku ne postavljamo v ospredje njegovih ovir, temveč se osredotočimo na iskanje programa, v katerem bo otrok lahko razvil svoje potenciale in bo uspešen. Osnovni cilj inkluzivnega vrtca oziroma šole pa je ta, da se otroci, ne glede na individualne razlike med njimi, lahko učijo skupaj (Stritih, 2010, str. 47–48).

Osredotočila se bom še na smernice, ki prispevajo h krepitvi in zagotavljanju inkluzije v vrtcu. Ključnega pomena je, da se delo strokovnih delavcev nenehno spremlja, pri čemer je treba z njimi vzpostaviti odprt in konstruktiven dialog. Vključujejo naj se načela formativnega spremljanja, ki poudarjajo dokumentiranje procesa. To strokovnim delavcem omogoča lažje prepoznavanje napredka ter zagotavljanje ustrezne podpore otroku. Pred začetkom dela je pomembno, da se strokovni delavci seznani s konceptom inkluzije. Pomembno je tudi, da se jim zagotovi ustrezna podpora, ki je lahko v obliki aktivov, kjer si med seboj izmenjujejo dobre prakse in razpravljajo o izzivih, ali v obliki hospitacij. Ena od pomembnih smernic pri zagotavljanju oziroma krepitvi inkluzije pa je tudi zaupanje v kompetence strokovnih delavcev ter vzpostavljane odprte komunikacije, ki omogoča spremljanje napredka in dajanje pohval ter nudenje strokovne podpore (Bah Berglez in Klobasa, 2020).

Menim, da je vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne programe vrtca izredno pomembno. Otroci s posebnimi potrebami se na takšen način učijo navezovanja stikov, vzpostavljanja prijateljstev, razvijajo veščine in pridobivajo raznolike izkušnje, s pomočjo katerih se vključujejo v širšo družbo. Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne programe vrtca, pa je pomembno tudi z vidika drugih otrok v skupini, saj tako ostali otroci v skupini razvijajo empatijo, strpnost ter razumevanje drugačnosti.

V 3. členu ZOPOPP (2017) je zapisano, da so otroci s posebnimi potrebami v predšolskem obdobju otroci z razvojnimi zaostanki, primanjkljaji, ovirami oziroma motnjami na telesnem, spoznavnem, zaznavnem, socialno-čustvenem, sporazumevalnem področju ter dolgotrajnimi boleznimi. Otroci s posebnimi potrebami pa so opredeljeni tudi v 2. členu ZUOPP-1 (2011), v katerem je zapisano, da so otroci s posebnimi potrebami:

- otroci z motnjami v duševnem razvoju,
- slepi in slabovidni otroci,
- gluhi in naglušni otroci,
- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- otroci z motnjami v avtističnem spektru ter
- otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Čeprav se v literaturi pojavljajo precej medicinski opisi skupin otrok s posebnimi potrebami, sem se odločila, da bom v nadaljevanju magistrskega dela posamezne skupine otrok kratko opisala, saj menim, da nam opis pomaga pridobiti boljši pogled v raznolikost skupin in posameznih otrok, kar je pri delu z uporabniki ključno.

Otroci z motnjami v duševnem razvoju

Največja skupina otrok s posebnimi potrebami je prav skupina otrok s težavami v duševnem razvoju (Čas, Kastelic in Šter, 2003, str. 14). Žagar (2012, str. 11) navaja, da se otroci s težavami v duševnem razvoju pogosto srečujejo z izzivi na različnih področjih njihovega življenja, kot so komunikacija, skrb zase, opravljanje vsakodnevnih nalog, razvijanje socialnih veščin, ohranjanje zdravja, zagotavljanje varnosti v prostem času ter vključevanje v dejavnosti.

Slepi in slabovidni otroci

Slepi in slabovidni otroci so otroci, ki imajo zmanjšano ostrino vida, zoženo vidno polje ali okvaro vidne funkcije. Pri slabovidnih otrocih ločimo zmerno slabovidnega otroka, katerega vidna ostrina je nekje med 10 do 30 odstotkov ter težko slabovidnega otroka, katerega vidna ostrina znaša nekje med 5 in 10 odstotki. V to skupino pa spadajo tudi slepi otroci, katerih vidna ostrina znaša manj od 5 odstotkov ter otroci z okvarami vidne funkcije, ki so izražene kot posledica bolezni in/ali motenj v delovanju osrednjega živčevja (Vovk Ornik, 2015, str. 8). Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 20) pišejo, da »običajen« razvoj pri slepem oziroma slabovidnem otroku traja toliko časa, dokler le-ta ni pogojen z vidom. Takrat se začnejo kazati ovire in posamezni zaostanki v razvoju (Čas, Kastelic in Šter, 2003, str. 20).

Gluhi in naglušni otroci

Izguba sluha lahko pomembno vpliva na vzpostavljanje socialnih odnosov, sposobnost sporazumevanja in izobraževanje. Ob tem pa se je treba zavedati, da je ta skupina otrok med seboj zelo raznolika. V grobem lahko to populacijo delimo v dve skupini, in sicer na naglušne ter na gluhe otroke. Naglušni otroci so otroci z lažjo, zmerno in težko izgubo sluha. Gluhi otroci pa so otroci z najtežjo izgubo sluha in otroci s popolno izgubo sluha (Vovk Ornik, 2015, str. 11–13). Gluhi in naglušni otroci se v povezavi z razumevanjem in uporabo govora ter jezika srečujejo s številnimi izzivi. Komunikacija prek govora ni njihova primarna komunikacija. Svet zaznavajo prek vida, saj je njihov najpomembnejši organ za sprejemanje informacij oko. Njihov primarni način komunikacije je torej znakovni jezik, ki omogoča, da se učinkovito sporazumevajo in razumejo svoje okolje (Čas, Kastelic in Šter, 2003, str. 25).

Dolgotrajno bolni otroci

Dolgotrajna bolezen je opredeljena kot bolezen, ki traja več kot tri mesece. Kot dolgotrajno bolni so predeljeni otroci z dolgotrajnimi ali kroničnimi težavami ter boleznimi, ki jih ovirajo pri opravljanju šolskega dela (Gorenc Šulc, 2017, str. 93). Preden se dolgotrajno bolni otrok lahko vključi v predšolski program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, je treba ugotoviti, da bolezen in zdravljenje ter njune posledice ne vplivajo na uspešnost otroka, vključenega v vzgojno-izobraževalni program. Prilagoditve pa potrebujejo tudi posamezniki, ki so zdravljenje že zaključili, a zaradi posledic, ki jih je zdravljenje prineslo, še vedno potrebujejo pomoč, podporo in različne prilagoditve (Cotič Pajntar, 2017, str. 3).

Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Vovk Ornik (2015, str. 24) navaja, da so otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja zelo raznolika skupina. O tem spregovori tudi Nagode (2008a, str. 10) in piše, da se primanjkljaji kažejo kot zaostanki v zgodnjem razvoju in/ali na različnih področjih, kot so na primer pozornost, pomnjenje, mišljenje, koordinacija, komunikacija, branje, pisanje, pravopis, računanje, socialna kompetentnost in čustveno dozorevanje, ter vplivajo na posameznikovo sposobnost interpretiranja in povezovanja zaznanih informacij.

Otroci z motnjami v avtističnem spektru

Avtistična motnja je kompleksna razvojna motnja z začetkom v zgodnjem otroštvu. Vpliva na socialno interakcijo, verbalno in neverbalno komunikacijo ter imaginacijo (Kolenc in Kajfež, 2014, str. 4). Značilni izzivi, s katerimi se soočajo, so slabše razvite govorne zmožnosti, težave pri vzpostavitvi očesnega stika; težave pri navezovanju stikov z vrstniki; težave pri vzdrževanju pogovora z drugimi; ponavljajoča se uporaba govora in motoričnih gibov; vztrajanje pri rutinah; težave pri izražanju; prepoznavanju in razumevanju čustev itd. (Martínez-Pedraza in Carter, 2009). Pri delu z otroki z motnjami v avtističnem spektru se moramo zavedati, da se ovire na posameznih področjih kažejo in izražajo v različnih stopnjah ter intenzivnosti, zato govorimo o spektru (Vovk Ornik, 2015, str. 36). To pa zahteva individualne prilagoditve pristopov in metod dela, saj enotne metode ter pristopi niso učinkoviti za vse otroke (Kolenc in Kajfež, 2014, str. 4).

Otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami

Vovk Ornik (2015, str. 32) opredeli, da čustvene in vedenjske težave razporejamo v spekter, lahko so čustvene, vedenjske ali kombinacija obojega. Pri delu z otroki s čustvenimi in vedenjskimi težavami se moramo zavedati, da imajo ti otroci enake potrebe, kot jih imajo vsi ostali. Težave otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami pa se pogosto kombinirajo z biološkimi, psihološkimi, socialnimi in učnimi izzivi ter se izražajo kot hiperaktivnost, agresivnost, neupoštevanje pravil, nizka frustracijska tolerantnost, težave v koncentraciji, občutek manjvrednosti, težje vključevanje med vrstnike itd. (Kobolt, 2011, str. 160–164).

1.3 Celostna zgodnja obravnava v vrtcu oziroma celostna podpora pri otrokovem zgodnjem razvoju v vrtcu

Pomemben mejnik, ki je spodbudil premik iz zdravstvenega v socialni model, ki v ospredje postavlja otroka, je bilo leto 2017, s sprejetjem ZOPOPP. S sprejetjem tega zakona otrok s

posebnimi potrebami v predšolskem obdobju ne potrebuje diagnoze, da bi v vrtcu pridobil ustrezno podporo (Bratuš Albreht idr., 2024, str. 15). Menim, da je to izredno pomemben premik pri delu z otrokom s posebnimi potrebami, saj menim, da diagnoza otroka označi ter hkrati predstavlja stigmo, ki jo nosijo tako otroci s posebnimi potrebami kot tudi njihovi starši.

Celostna zgodnja obravnava obsega storitve in dejavnost, ki so otrokom in njihovim družinam na voljo v specifičnem življenjskem obdobju in vključujejo različne oblike podpore ter pomoči. Ključne naloge so omogočanje dostopa do osnovnih pravic ter inkluzivnega izobraževanja v zgodnjem otroštvu; vodenje, ki predpostavlja sodelovanje izobraževalnih, socialnih in zdravstvenih politik; kakovost procesa, ki omogoča zadovoljevanje otrokovih potreb in usvajanje veščin; pristop usmerjen na otroka; delo s starši in ustreznost kadra (European Agency for Development in Special Needs Education, 2011, str. 1–2).

Namen celostne zgodnje obravnave predšolskih otrok, ki ga opredeljuje 1. člen ZOPOPP (2017) je prispevek k otrokovemu razvoju, krepitvi moči družine in spodbujanje socialne vključenosti otroka ter družine.

Globačnik in Vršnik Perše (2010) v svojem delu opredelita ključna področja otrokovega razvoja, ki jih predvideva zgodnji razvoj:

- fizični razvoj,
- jezik in jezikovni razvoj,
- socialno-emocionalni razvoj,
- adaptivni razvoj ter
- kognitivni razvoj.

Fizični razvoj se nanaša na vid, sluh ter gibanje. Jezik in jezikovni razvoj se nanašata na spretnosti govora in komunikacijo. Socialno-emocionalni razvoj se kaže v igri ter vzpostavljanju odnosov v drugimi. Adaptivni razvoj se nanaša na samostojno posameznika in vključuje skrb zase, hranjenje in oblačenje. Zadnje področje, kognitivni razvoj, se navezuje na mišljenje in učenje (Globačnik in Vršnik Perše, 2010).

V 2. členu ZOPOPP (2017) so opredeljena načela in cilji celostne zgodnje obravnave predšolskih otrok s posebnimi potrebami in otrok z rizičnimi dejavniki. V nadaljevanju bom načela in cilje tudi naštel, in sicer (ZOPOPP, 2017):

- »zagotavljanje največje koristi otroka in pospešitev razvoja otroka ter zmanjšanje možnosti za razvoj trajnih posebnih potreb;
- zagotavljanje vseh informacij za starše, rejnike oziroma zakonite zastopnike (v nadaljnjem besedilu: starši);
- zgodnje prepoznavanje otrok s posebnimi potrebami in otrok z rizičnimi dejavniki;
- zagotavljanje psihosocialne pomoči staršem ob rojstvu otroka, v zdravstvenih ustanovah, v vrtcih ter v predšolskih oddelkih v okviru zavodov za vzgojo in izobraževanje otrok ter mladostnikov s posebnimi potrebami in socialnovarstvenih zavodov;
- zagotavljanje strokovne ocene otrokovih zmožnosti in posebnih potreb;
- individualizirani pristop pomoči otroku in družini;
- sodelovanje strokovnjakov in staršev pri izdelavi individualnega načrta pomoči družini;
- zagotavljanje celovite zdravstvene oskrbe otroka;
- zagotavljanje celovite in koordinirane pomoči otroku in družini;
- avtonomnost, strokovnost in odgovornost strokovnih delavcev, ki delajo z otrokom in družino;
- informiranost staršev o otrokovih obravnavah in napredku ter utrjevanje samozvesti staršev, sooblikovanje njihove aktivne vloge, s tem pa povečanje zmogljivosti družin pri skrbi za otroka;
- ozaveščanje strokovne in najširše javnosti o nujnosti celostne zgodnje obravnave predšolskih otrok«.

V 15. členu ZOPOPP (2017) je navedeno, da se v programu za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo otrokom zagotovi dodatna strokovna pomoč. V prilagojenem programu za predšolske otroke pa lahko prilagajamo vsebino, organizacijo in način izvajanja programa. Otrokom je v skladu z navodili, ki jih sprejme strokovni svet, treba zagotoviti tudi primerne pripomočke in prilagoditi prostor. Otrokom s posebnimi potrebami je lahko omogočena tudi fizična pomoč in pomoč strokovne delavke, prilagodi pa se lahko tudi normativ otrok v oddelku (ZOPOPP, 2017, čl. 15).

V okviru otrokove zgodnje obravnave v vrtcu se v centru za zgodnji razvoj skliče tim, ki vključuje strokovnjake na področju šolstva, zdravstva, vzgoje in izobraževanja ter zunanje člane. Osnovne naloge tega tima so spremljanje otrokovega razvoja in potreb družine, oblikovanje individualiziranega programa ter opredelitev sodelovanja z vrtcem (Šoln Vrbinc, Jakič Brezočnik in Švalj, 2016, str. 53). Če je otrok s posebnimi potrebami vključen v program

vzgoje in izobraževanja, je sodelovanje multidisciplinarnega tima in vrtca nujno že pred njegovo vključitvijo v vrtec, pri čemer začetni stik s centrom za zgodnjo obravnavo vzpostavi prav svetovalna delavka. Na začetnih sestankih tako skupaj načrtujejo pomoč otroku v vrtcu (Jakič Brezočnik, Šoln Vrbinc in Švalj, 2017, str. 11). Sodelovanje s centrom za zgodnjo obravnavo v vrtcu pa poteka tudi pozneje, ko je otrok že vključen v vrtec. Strokovna skupina, z namenom sodelovanja s centrom za zgodnjo obravnavo, pa se oblikuje tudi v vrtcu. Člani strokovne skupine so svetovalna delavka, vzgojiteljica ter strokovna delavka za zgodnji razvoj (Šoln Vrbinc idr., 2016, str. 54).

Menim, da je zgodnja obravnava v vrtcu izredno pomembna, saj otrokom omogoči pridobitev različnih prilagoditev, podpore in pomoči, ki so oblikovane na podlagi njihovih individualnih potreb. Prav tako menim, da je zgodnja obravnava pomembna tudi z vidika staršev otrok s posebnimi potrebami, saj so na podlagi tega zakona tudi sami pomemben člen v procesu podpore in pomoči.

2 VLOGA VZGOJITELJIC PRI DELU Z OTROKI S POSEBNIMI POTREBAMI

2.1 Kompetence vzgojiteljic pri delu z otroki s posebnimi potrebami

Vzgojiteljice predšolskih otrok morajo pri delu z otroki s posebnimi potrebami v skupini upoštevati njihove specifične potrebe. Zavedati se morajo, da so vsi otroci med seboj drugačni ter vselej prilagajati pedagoške pristope in metode dela, kar pa lahko v praksi predstavlja izziv (Bendová, Čecháčková in Šádková, 2014, str. 1015).

O izzivih, s katerimi se pri svojem delu soočajo vzgojiteljice in učiteljice otrok s posebnimi potrebami, pa pišeta prav Johns in Mumthas (2020) ter izpostavita nerazumevanje otrok s posebnimi potrebami; zatiranje negativnih čustev do otrok s posebnimi potrebami; čezmerno birokracijo; pomanjkanje mreženja in posledične izmenjave izkušenj, dobrih praks ter izzivov med vzgojiteljicami oziroma učiteljicami; pomanjkanje podpore s strani staršev; pomanjkanje podpore s strani vzgojno-izobraževalne institucije; slabo povezanost med strokovnimi delavkami, ki otroku nudijo dodatno podporo ter vzgojiteljicami oziroma učiteljicami; negativen odnos drugih vzgojiteljic oziroma učiteljic do otrok s posebnimi potrebami; splošno pomanjkanje spoštovanja do otrok s posebnimi potrebami; negativno vrednotenje samega sebe; veliko število učencev v skupini; raznolike težave otrok; pomanjkanje časa za zadostitev potreb otrok s posebnimi potrebami; nesodelovanje drugih učencev; negativen odnos drugih učencev do otrok s posebnimi potrebami; pomanjkanje znanja; izgorelost; pomanjkanje materialov, pripomočkov in opreme; nedostopnost do podpore; potrebo po večjem usposabljanju; dolgotrajnost postopka pridobitve odločbe ter pomanjkanje finančnih sredstev.

V nadaljevanju se bom osredotočila na pojem kompetence. Vitello, Greatorex in Shaw (2021, str. 11) kompetenco opredelijo kot sposobnost povezovanja in uporabe znanja, veščin ter psihosocialnih dejavnikov, kot so prepričanja, stališča, vrednote in motivacija, ki se uporabljajo v kontekstu, znotraj specifičnega področja. Tudi Peklaj (2008) navaja, da kompetenco združujejo tri področja, in sicer znanje, spretnosti in veščine ter naravnost, stališče in odnos do lastnega znanja ter do pridobivanja novega znanja.

Zavedati pa se moramo, da so na vsakem področju dela potrebne specifične kompetence, prilagojene zahtevam in ciljem posameznega okolja. V poročilu European Commission (2013, str. 13) lahko beremo o šestih področjih kompetenc vzgojiteljic in učiteljic otrok, ki jih bom v nadaljevanju naštela ter kratko opisala:

- refleksivnost pri delu, ki predvideva razvijanje strokovnega mišljenja, ki temelji na vprašanjih in izkušnjah;
- strokovna ozaveščenost pedagoških delavcev;
- individualizacija, ki predstavlja področje, ki se navezuje na znanje, spretnosti in odnos do različnosti, kar vključuje tudi vidik večkulturnosti in posebnih potreb;
- sodelovanje med kolegi in delovnim okoljem, ki predvideva sodelovanje med pedagoškimi delavci, starši, drugi vrtci itd. in ga je treba v različnih organizacijah vzgoje in izobraževanja še posebej razvijati;
- osebno obvladovanje, ki predstavlja predpogoj za razvoj drugih kompetenc, ustvarjalnosti in vizije; gre za zavestno, informirano in učinkovito profesionalno razmišljanje, znanje in delovanje ter
- integrativno področje, ki povezuje vsa zgoraj omenjena področja v celoto in predstavlja specifično dejanje vzgojiteljice oziroma učiteljice, umeščeno v določen kontekst.

Tudi Pesková, Shatunova, Bartus in Slowik (2020, str. 145) pišejo o specifičnem znanju in spretnostih, ki jih morajo razviti vzgojiteljice in učiteljice otrok. Pišejo, da morajo pedagoške delavke poznati cilje in vsebino izobraževanja, kontekst učnega načrta, trenutne zakone ter dokumente, povezane v vzgojo in izobraževanje, pogoje za učenje otrok, razvoj in potrebe otrok v različni starosti, imeti morajo razvite komunikacije veščine in sposobnost uporabe samorefleksije (Pesková, Shatunova, Bartus in Slowik, 2020, str. 146).

Za uspešno delo z otroki s posebnimi potrebami je pomembno, da vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic ne le obvladujejo splošna področja kompetenc, ki so ključna za vse pedagoške delavce, temveč pridobijo tudi specifična znanja, ki so potrebna za delo s tovrstnimi otroki. O teh znanjih v svojem delu pišejo prav Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 11):

- razumevanje in poznavanje posamezne skupine otrok s posebnimi potrebami;
- poznavanje družine oziroma okolja, v katerem otrok s posebnimi potrebami živi;
- obvladovanje različnih metod dela, ki so prilagojene posamezni skupini otrok s posebnimi potrebami;
- sodelovanje v timu;
- sistematično opazovanje in spremljanje napredka otroka s posebnimi potrebami;
- načrtovanje ciljev;
- pridobivanje novih teoretičnih spoznanj in praktičnih pristopov;
- prilagoditev didaktičnih sredstev in

- pravilna uporaba tehničnih ter drugih pripomočkov.

Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 11) poudarjajo tudi pomen izmenjave izkušenj med vzgojiteljicami in pomočnicami vzgojiteljic, ki sodelujejo z otroki s posebnimi potrebami, ter drugimi strokovnimi delavkami. Poudarjajo pa tudi, da je pri delu z otroki s posebnimi potrebami ključna stalna strokovna rast, ki vključuje pridobivanje dodatnih znanj na seminarjih, predavanjih in s pomočjo ustrezne strokovne literature.

Ker sama menim, da je pri oblikovanju podpore ključno, da izhajamo iz otroka, se bom v nadaljevanju osredotočila na podpoglavje, ki govori o spoštovanju otroka in njegove participacije.

2.2 Spoštovanje otrokovega glasu

Pomemben vidik, ki ga moramo upoštevati tudi pri delu s predšolskimi otroki, pa je prav spoštovanje otroštva. Loreman (2009, str. 117) opredeli, da »otročstvo spoštujemo, če varujemo posebnosti tega življenjskega obdobja, ki je v nevarnosti, da ga popolnoma določimo in zapolnimo odrasli«. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 106) pišeta, da je večina spoznanj o otrocih rezultat raziskav, ki so jih opravili odrasli, pri čemer so otroke pogosto izključili iz samega raziskovalnega procesa. Rezultat tega pa so institucije, kot je tudi vrtec, oblikovane z vidika odraslega. Pri delu z otroki je pomembno, da tako vzgojiteljice, učiteljice, starši, socialne delavke in drugi vselej spoštujejo koncept spoštovanja otroštva, kjer je zapisano (Loreman 2009, str. 3):

- »otrokom zagotoviti temeljne življenjske potrebe, kot so zapisane v Deklaraciji Združenih narodov o otrokovih pravicah (1959) in Mednarodni konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah (1989);
- spoštovati otrokov čas, še posebej sedanjost;
- spoštovati otrokovo uživanje otroštva;
- spoštovati otrokove odnose z drugimi;
- spoštovati otrokov prispevek družini in družbi;
- spoštovati otrokovo individualnost in različnost ter
- spoštovati in sprejeti otrokove spretnosti ter sposobnosti«.

Zahtevna naloga, ki je pri delu z otrokom ključna, je ustvariti prostor, da se njegov glas sliši in upošteva. Odrasli imamo tu pomembno nalogo, saj smo odgovorni, da vzpostavimo delovni

odnos soustvarjanja, ki omogoči, da otroka poslušamo in slišimo (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 102–103). O temeljnih izhodiščih, ki nam omogočijo, da odrasli slišimo otroka, pa spregovori Gehart (2007) in pravi, da je v procesih podpore ter pomoči nujno, da ustvarimo *dialoški prostor za otroka*. Tak prostor mora biti prijeten, otrok pa se mora v njem počutiti varnega ter sprejetega. Pomembno je tudi, da si odrasli vzamemo čas in smo potrpežljivi ter otroku omogočimo, da pove sam, ne da bi mu skakali v besedo. Gehart (2007) poudarja tudi, da je pri tem pomembno, da nerazumljive pomene preverjamo in se tako prepričamo, da otroka razumemo. Naslednje izhodišče, ki ga izpostavlja Gehart (2007), je *ne vedeti*. To izhodišče govori o tem, da je pri delu z otrokom pomembno, da mu ne vsilimo svojih odgovorov, ne da bi počakali njegove. Tretje izhodišče je *ohraniti radovednost* za otrokove razlage. Gehart (2007) poudarja, da je pri delu z otrokom pomembno, da mu *ponujamo različne odgovore in poglede z različnih zornih kotov* ter stopimo *onstran besed* ter pri delu uporabimo risbo, petje, igrače, igro vlog itd.

Pri delu z ranljivo skupino, kot so otroci (še posebej otroci s posebnimi potrebami), je ključnega pomena, kot sem že omenila, da njihov glas slišimo in ga upoštevamo, kar je mogoče doseči z uporabo koncepta zagovorništva. Zaviršek, Zorn in Videmšek (2002, str. 69) zagovorništvo opredelijo kot koncept, ki omogoči, da se zavzamemo zase ali za drugo osebo, kadar ima nekdo nad nami večjo moč. Gre za dejanje, kjer se zavzemamo za pravice posameznika, da bi mu povečali moč in vpliv ter zagotovili, da so njegove potrebe upoštevane in spoštovane (Zaviršek, Zorn in Videmšek, 2002, str. 69). O konceptu zagovorništva spregovori tudi Rakovec (2014, str. 64) in navaja, da so naloge zagovornika v odnosu do otroka osredotočene na zagotavljanje neodvisnega in zaupljivega okolja, pri čemer se pomoč zagotovi le tistim, ki jo potrebujejo in želijo. Rakovec (2014, str. 65) prav tako izpostavlja, naj se zagovorništvo gradi na soustvarjanju in ne na avtoriteti ter naj se otroku preda vse relevantne informacije ter poskrbi, da jih pravilno razume. Prav tako je zagovornik tisti, ki zastopa mnenja otroka in skrbi, da se ga upošteva, v procesu sodelovanja raziskuje njegovo doživljanje ter je otroku vselej na voljo in ga seznanja z različnimi možnostmi (Rakovec, 2014, str. 65).

Menim, da je pri delu v vrtcu ključno, da je glas otroka upoštevan in slišan. S tem omogočimo, da otrok izrazi svoje želje in potrebe, kar prispeva k oblikovanju ter izvajanju dejavnosti, prilagojenih njegovim interesom in potrebam. Posebno skrb pa moramo nameniti tudi otrokom s posebnimi potrebami, saj je njihov glas bistven za ustvarjanje podpore, prilagojene njihovim edinstvenim zmožnostim ter krepitvi občutka sprejetosti, varnosti in samostojnosti.

3 PODPORNİ SISTEMI V VRTCU

3.1 Individualizirani program

»Individualizirani program (IP) je načrt individualizacije vzgojno-izobraževalnega in razvojno rehabilitacijskega dela posameznega otroka oziroma učenca. Je osnovno vodilo učiteljev/vzgojiteljev in staršev pri zadovoljevanju posebnih potreb otroka, prilagojen potrebam posameznega učenca in tako zanj enako pomemben kot učni načrt ali kurikulum za vrtce« (Krek in Metljak, 2011, str. 294). Krek in Metljak (2011, str. 294) navajata, da individualizirani program pri šolskih otrocih služi predvsem določitvi prilagoditev pri poučevanju, pri čemer so cilji usklajeni z njihovimi dosežki na učnem področju in prilagojenim vedenjem. Pri predšolskih otrocih pa je cilj individualiziranega programa razvoj miselnih procesov in socialne kompetentnosti (Krek in Metljak, 2011, str. 294).

Z individualiziranim programom se določijo (ZUOPP-1, 2011, čl. 36):

- »cilji in oblike dela na posameznih vzgojno-izobraževalnih področjih,
- strategije vključevanja otroka s posebnimi potrebami v skupino,
- potrebne prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja, doseganju standardov ter napredovanju,
- uporaba prilagojene in pomožne izobraževalne tehnologije,
- izvajanje fizične pomoči,
- izvajanje tolmačenja v slovenskem znakovnem jeziku,
- prehajanje med programi ter potrebne prilagoditve pri organizaciji,
- časovna razporeditev pouka,
- veščine za čim večjo samostojnost v življenju (prilagoditvene spretnosti) in načrt vključitve v zaposlitev«.

Z namenom uresničevanja individualiziranega programa se v vrtcih in drugih vzgojno-izobraževalnih institucijah skliče strokovna skupina (ZUOPP-1, 2011, čl. 37). Strokovno skupino v vrtcu sestavlja vzgojiteljica, izvajalka dodatne strokovne pomoči, svetovalna delavka in druge zunanje izvajalke podpore ter pomoči otroku s posebnimi potrebami (Košnik, Plavčak, Vovk Ornik, Pulec Lah in Mohar, 2023, str. 9–11). V strokovni skupini pa je pomembno, da imajo enakovredno vlogo tudi starši otroka s posebnimi potrebami, saj so oni tisti, ki svojega otroka najbolj poznajo (Rovšek, 2008). Košnik, Plavčak, Vovk Ornik, Pulec Lah in Mohar

(2023, str. 9) pišejo, da čeprav ima vsaka članica drugačno nalogo, je pri delu z otrokom s posebnimi potrebami ključno, da vse udeleženke strokovnega tima dobro poznajo vsebino individualiziranega programa in jo pri delu vselej uresničujejo. Naloga vsake članice tima je tudi ta, da prispeva svoje poglede in opažanja o otroku ter o njegovih močnih in šibkih točkah ter v okviru svoje stroke pripravi poročilo, ki ga ostalim članicah tudi predstavi. Članice strokovne skupine podajajo tudi smiselne predloge o prilagoditvi vzgojno-izobraževalnega programa ter otroka s posebnimi potrebami in njegove starše oziroma skrbnike opolnomočijo pri soočanju z izzivi (Košnik, Plavčak, Vovk Ornik, Pulec Lah in Mohar, 2023, str. 9).

Ko sem prebirala različno literaturo v povezavi z individualiziranim programom, sem ugotovila, da lahko v povezavi z njim potegnemo kar nekaj vzporednic s samim konceptom izvirnega delovnega projekta pomoči. »Izvirni delovni projekt pomoči se nanaša tako na opredelitev učne snovi, metodike in didaktike učenja ter poučevanja, kompleksni splet možnosti, ki jih je treba zagotoviti, in nalog, ki jih je treba opraviti zato, da bo učenec udeležen v pomoči, ki jo potrebuje, kot na celoten proces dela, ko se dogovarjajo in beležijo dobri izidi ali nujne spremembe« (Nagode, 2008b, str. 74). Tudi Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina (2005, str. 15) v svojem delu spregovorijo o izvirnem delovnem projektu pomoči in pišejo, da le-ta dopolnjuje koncept delovnega odnosa, pri čemer se soustvarjeni koraki in želeni razpleti prevajajo v akcijo oziroma v konkretne korake. Projekti so izvirni, ko so za vsakega uporabnika ali skupino zastavljeni in soustvarjeni na novo. Projekti so delovni, ko temeljijo na delu, tj. sodelovanje, aktivnosti, in konkretizirajo naloge, roki ter prispevek vsakega posameznika v procesu podpore in pomoči. Kot pove že samo ime, pa govorimo tudi o projektih, saj se dogajajo v času in stremijo k želenim izidom (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina 2005, str. 15–16). Ključna razlika, ki jo opazim v povezavi z individualiziranim programom in izvirnim delovnim projektom pomoči, pa je ta, da individualizirani program v vrtcu ne zasleduje pomembnega koncepta socialnega dela, tj. koncepta soustvarjanja, saj otrok s posebnimi potrebami ni neposredno vključen v sam proces oblikovanja in odločanja.

Menim, da je zagotavljanje in izvajanje individualiziranega programa tako v vrtcu kot tudi v drugih vzgojno-izobraževalnih institucijah, izjemno pomembno, saj kot pove že samo ime, le-ta omogoča individualizirani pristop, torej pristop, ki je prilagojen specifičnim potrebam in zmožnostim otroka. Z njegovo pomočjo se lahko otrok zaradi različnih prilagoditev in podpore vključi v vrtčevsko skupino, optimalno razvije ter napreduje na vseh področjih življenja. Prav

tako pa tudi menim, da morajo biti pomembni člani strokovnega tima starši oziroma skrbniki otroka s posebnimi potrebami, saj otroka najbolj poznajo in vedo, kaj zmore in potrebuje.

3.2 Dodatna strokovna pomoč

Dodatna strokovna pomoč je namenjena tudi predšolskim otrokom, ki so vključeni v program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ter v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ter v nekaterih primerih tudi v druge programe za otroke s posebnimi potrebami. Dodatna strokovna pomoč se izvaja v obliki (ZUOPP-1, 2011, čl. 8):

- podpore pri premagovanju ovir ali motenj,
- svetovalnih storitev ali
- učne pomoči.

Funkciji dodatne strokovne pomoči sta dve, in sicer rehabilitacijska in pomoč pri učenju. Prva otroku pomaga pri premagovanju primanjkljajev, ovir in/ali motenj, druga pa otroku nudi učno pomoč in podporo (Opara, 2005, str. 70). Opara (2005, str. 70) dodatno strokovno pomoč vidi kot nujen del vzgojno-izobraževalnih programov s prilagojenim izvajanjem ter dodatno strokovno pomočjo, kamor uvrščamo tudi vrtce.

Dodatno strokovno pomoč otroku s posebnimi potrebami nudijo vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo ustrezne smeri, pri čemer (Čas, Kastelic in Šter, 2003, str. 12):

- nudijo sistematično učno pomoč in razvijajo otrokove spretnosti;
- ozaveščajo in ustvarjajo strpno okolico;
- zagotavljajo ustrezne vrtčevske pogoje;
- se povezujejo z drugimi strokovnjaki;
- sodelujejo z vzgojiteljicami in pomočnicami vzgojiteljic in jim pomagajo prepoznavati otrokove lastnosti;
- vzgojiteljicam in pomočnicam vzgojiteljic pomagajo pri razumevanju otroka, metodah dela in pripomočih;
- sodelujejo s starši, jim svetujejo o delu in igri doma, jih podpirajo in informirajo o otrokovem napredku;
- starše informirajo o možnostih vključitve otroka v okolje izven vrtca in doma;

- v sodelovanju s strokovno skupino, starši in zunanjimi strokovnjaki preverjajo ustreznost programa in ga prilagajajo;
- organizirajo izobraževanja in izpopolnjevanje za strokovne delavce in starše ter sodelujejo z zunanjim okoljem.

Dodatno strokovno pomoč pa strokovne delavke izvajajo na različne načine, ki jih bom v nadaljevanju tudi naštel. Otroku s posebnimi potrebami v skupini pomagajo pri opravljanju dejavnosti, ki jih je oblikovala vzgojiteljica oziroma pomočnica vzgojiteljice. Sodelujejo tudi pri dejavnostih, ki so jih pripravile skupaj z vzgojiteljico in so zaradi vsebine ter metod dela, primerne tako za otroka s posebnimi potrebami kot tudi za ostale otroke v skupini (Čas, Kastelic in Šter, 2003, str. 12). Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 12) pravijo, da se dodatna strokovna pomoč izvaja tudi v obliki dela v manjših skupinah izven igralnice. Strokovne delavke pomoč izvajajo tudi individualno v igralnici ter v posebnem prostoru. Strokovne delavke pa otroku pomagajo tudi pri vzpostavljanju socialnih odnosov z drugimi otroki ter pri reševanju nesoglasij med njimi (Čas, Kastelic in Šter, 2003, str. 12).

Dodatna strokovna pomoč je izredno pomembna, saj otrokom s posebnimi potrebami pomaga pri soočanju z ovirami in izzivi ter jih enakovredno vključuje v proces vzgoje in izobraževanja oziroma v samo vrtčevsko skupino. Pomembna je tudi v povezavi z vzgojiteljicami, saj predvideva, da strokovne delavke vzgojiteljicam nudijo podporo pri delu z otrokom s posebnimi potrebami in jih seznanjajo z učinkovitimi metodami ter pristopi. Menim, da je izjemnega pomena tudi to, da se dodatna strokovna pomoč prilagaja in izvaja na različne načine, saj je vsak otrok edinstven in zahteva individualizirani pristop.

3.3 Spremljevalka otroka s posebnimi potrebami

Ena izmed oblik pomoči, namenjena otrokom s posebnimi potrebami, je tudi dodelitev stalne oziroma začasne spremljevalke. Spremljevalka otroku s posebnimi potrebami pomaga pri izvajanju fizičnih dejavnosti in vključevanju v dejavnosti vrtca (Evropska komisija, 2024).

Ob prebiranju zakonov in pravilnikov, povezanih z vzgojo in izobraževanjem predšolskih otrok, ZUOPP-1 (2011), ZOPOP (2017), Zakon o vrtcih (v nadaljevanju ZVrt) (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 55/17 in 18/21) ter Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (2013) (Uradni list RS, št.

88/13, 108/21 in 46/23) sem ugotovila, da je spremljevalka otroka s posebnimi potrebami le omenjena, njena vloga pa nikjer ni natančno opredeljena.

V nadaljevanju se bom osredotočila na prej omenjene zakone in pravilnik ter izpostavila člene, ki omenjajo spremljevalko otroka s posebnimi potrebami.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami

V 3. členu ZUOPP-1 (2011) je zapisano: »Težje in težko gibalno oviranim ter slepim otrokom, ki so usmerjeni v programe za predšolske otroke in izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem z dodatno strokovno pomočjo, se lahko za izvajanje fizične pomoči v času izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela dodeli stalni ali začasni spremljevalec.« Zapisano pa je tudi: »Dolgotrajno bolnim otrokom, slabovidnim otrokom oziroma otrokom z okvaro vidne funkcije, otrokom z avtističnimi motnjami in otrokom s čustvenimi in vedenjskimi motnjami se izjemoma lahko dodeli začasni spremljevalec na podlagi kriterijev, ki jih določi minister« (ZUOPP-1, 2011, čl. 3). V 30. členu ZUOPP-1 (2011), pa je v povezavi s spremljevalko navedeno tudi, da se le-ta lahko zagotovi le v primeru, da se otrok z odločbo usmeri.

Kot lahko na podlagi zapisanega v ZUOPP-1 (2011) opazimo, je spremljevalka otroka s posebnimi potrebami le omenjena, saj le 3. člen ZUOPP-1 (2011) kratko, brez dodatne razlage, omeni, da spremljevalka težje in težko gibalno oviranim ter slepim otrokom nudi fizično pomoč.

Zakon o celostni zgodnji obravnavi otrok s posebnimi potrebami

V 15. členu ZOPOPP (2017) je zapisano: »Otroci lahko pridobijo tudi fizično pomoč v vrtcu ali drugi ustreznih ustanovi, pomoč strokovnega delavca za znakovni jezik ali strokovnjaka za prilagojeno sporazumevanje in delo z gluhoslepimi, na predlog multidisciplinarnega tima se lahko zniža tudi normativ v skupini v vrtcu, zavodu ali drugi ustreznih ustanovi. Celoten obseg pomoči se določi v načrtu pomoči družini. Fizično pomoč v vrtcu ali drugi ustreznih ustanovi zagotovi vrtec ali druga ustreznih ustanova v skladu z normativi in standardi za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje«.

Opazimo lahko, da je v 15. členu zakona zapisano, da lahko otroci s posebnimi potrebami pridobijo fizično pomoč, ki jo, kot je zapisano v Pravilniku o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (2013), ki ga bom v nadaljevanju tudi

omenila, zagotavlja spremljevalka otroka s posebnimi potrebami. Drugi členi tega zakona spremljevalke ne omenjajo.

Zakon v vrtcih

V ZVrt (1996) nisem našla člena, ki bi posebej omenjal spremljevalke otrok s posebnimi potrebami.

Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami

V 9. členu Pravilnika o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (2013) je zapisano, da se težje in težko gibalno oviranemu otroku, ki je usmerjen v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, lahko z namenom nudenja fizične pomoči dodeli stalna oziroma začasna spremljevalka.

V 9. členu Pravilnika o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (2013) pa je zapisano tudi: »Stalni ali začasni spremljevalec se za izvajanje fizične pomoči lahko dodeli tudi slepim otrokom, ki so usmerjeni v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo ter le v času izvajanja obveznega in razširjenega programa v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole, izjemoma pa tudi pozneje, če tako v strokovnem mnenju posebej utemelji komisija za usmerjanje ter izjemoma se začasni spremljevalec za izvajanje fizične pomoči lahko dodeli slabovidnemu otroku, otroku z okvaro vidne funkcije, dolgotrajno bolnemu otroku, otroku z avtistično motnjo ter otroku s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, in sicer za pomoč pri vključevanju v posamezne dejavnosti vzgojnega oziroma vzgojno-izobraževalnega programa v času izvajanja obveznega in razširjenega programa osnovne šole oziroma izvajanja organiziranega izobraževalnega dela v srednji šoli.«

Kot lahko opazimo, je spremljevalka tudi v Pravilniku o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (2013) le omenjena. Enako kot v ZUOPP-1 (2011) tudi zgoraj naveden pravilnik narekuje, da spremljevalka težje in težko gibalno oviranim nudi fizično pomoč. V pravilniku pa je zapisano tudi, da se spremljevalka v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, z namenom izvajanja fizične pomoči, zagotovi tudi slepim otrokom, a le v času prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja osnovne šole, izjemoma pozneje. Navedeno pa je tudi, da se začasna spremljevalka, z namenom izvajanja fizične pomoči in vključevanja v dejavnosti, dodeli tudi slabovidnemu otroku, otroku z okvaro vidne funkcije,

dolgotrajno bolnemu otroku, otroku z motnjo v avtističnem spektru ter otroku s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Poleg tega, da vloga spremljevalke v zgoraj omenjenih zakonih in pravilniku nikjer ni natančno opredeljena, pa težavo prepoznavam tudi v tem, da se za tovrstno delovno mesto ne predvideva nobena posebna izobrazba oziroma dodatno izpopolnjevanje, kar pa sama menim, da je za to delo ključnega pomena. Težavo sama prepoznavam tudi v tem, da delo spremljevalk nikjer ni predvideno z določenimi nalogami, kar menim, da lahko v praksi povzroča težave pri sodelovanju z vzgojiteljico ter vključevanju v različne procese vrtca, kamor bi morale biti po mojem mnenju vključene tudi spremljevalke, saj predstavljajo pomemben člen pri nudenju podpore in pomoči otroku s posebnimi potrebami.

V nadaljevanju bom za posamezne skupine otrok s posebnimi potrebami, ki imajo možnost dodelitve spremljevalke (slepi in slabovidni otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci z motnjo avtističnega spektra ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami), zapisala pogoje za njeno pridobitev. Pri tem se bom sklicevala na publikacijo z naslovom Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami, ki predstavlja temeljni dokument Zavoda RS za šolstvo, ki določa kriterije za določitev spremljevalke (Vovk Ornik, 2015).

Dodelitev spremljevalke slepim in slabovidnim otrokom

Vovk Ornik (2015, str. 10) piše, da se začasna spremljevalka slepim in slabovidnim otrokom dodeli pri izvajanju zunajšolskih aktivnosti, kot so na primer izleti in ekskurzije, ob dnevnih dejavnosti, v šoli v naravi, pri vsakodnevni opravi, praktičnem delu, laboratorijskih vajah ter pri upravljanju z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo. Za otroke z zmerno slabovidnostjo in okvaro vidne funkcije je spremljevalka potrebna le v posebnih okoliščinah, na primer ko se otrok še privaja na slabovidnost, ko proces zdravljenja še ni zaključen ali ob začetku obiskovanja vrtca oziroma šole. Pri težko slabovidnih otrocih pa je spremljevalka lahko prisotna ves čas (Vovk Ornik, 2015, str. 10).

Dodelitev spremljevalke dolgotrajno bolnim otrokom

Začasna spremljevalka se dolgotrajno bolnemu otroku določi, če potrebuje fizično pomoč, ima posebne zdravstvene potrebe ali če to presodi in utemelji zdravnik specialist (Vovk Ornik, 2015, str. 22).

Dodelitev spremljevalke otrokom z motnjo avtističnega spektra

Vovk Ornik (2015, str. 39) pravi, da so otroci z motnjami v avtističnem spektru upravičeni do začasne spremljevalke, če »imajo zmerne ali težje primanjkljaje na področju socialne komunikacije in socialne interakcije in/ali zmerne ali težje primanjkljaje na področju vedenja, interesov in aktivnosti«.

Dodelitev spremljevalke otrokom s čustvenimi in vedenjskimi motnjami

Vovk Ornik (2015, str. 34) navaja, da se začasna spremljevalka dodeli posameznikom s težjimi oblikami vedenjskih motenj in posameznikom s čustvenimi motnjami ter težjimi oblikami vedenjskih motenj.

3.3.1 Priročnik za spremljevalke

Ko sem pregledovala različne vire v povezavi s spremljevalkami otrok s posebnimi potrebami, sem naletela na priročnik za spremljevalke (Strnadová idr., 2023), ki predstavlja osnovni vir za spremljevalke otrok s posebnimi potrebami. Priročnik je nastal kot del projekta ERASMUS+, sofinancirala pa ga je tudi Evropska unija. Strnadová idr. (2023, str. 12) v njem zapišejo, da je pri delu spremljevalk pomembno, da izvajajo z dokazi podprte prakse. To so pristopi, ki so bili izvedeni v različnih okoljih, v različnih državah ter na različnih otrocih, in je bila pri njih potrjena visoka učinkovitost (Strnadová idr., 2023, str. 9). Ti pristopi so socialna pripoved, vizualna podpora, poučevanje in intervencija s podporo tehnologije, pomoč z vodenjem oziroma podporo, krepitev in analiza nalog. Strnadová idr. (2023, str. 12) pišejo, da je pri delu spremljevalk pomembno, da pri izbiri pristopa z dokazi podprte prakse, sledijo vsem šestim fazam:

1. faza – identifikacija spretnosti in vedenja otroka
2. faza – proučevanje z dokazi podprtega pristopa
3. faza – izbira primerne prakse z dokazi podprtega pristopa
4. faza – priprava izvedbe z dokazi podprtega pristopa
5. faza – izvedba z dokazi podprtega pristopa
6. faza – spremljanje izvajanja

Ker Strnadová idr. (2023, str. 26) navajajo, da je pri delu s predšolskimi otroki izredno pomemben pristop prav socialna pripoved, sem se odločila, da ga bom v nadaljevanju svojega magistrskega dela podrobneje predstavila skozi vseh šest navedenih faz.

Socialna pripoved je kratka pripoved, postavljena v določeno socialno situacijo in zapisana z vidika otroka. Raziskave so pokazale, da naj bi bila socialna pripoved najustreznejša za otroke z motnjami v avtističnem spektru in otroke z motnjami v duševnem zdravju. V predšolskem obdobju je socialna pripoved najučinkovitejša na socialnem področju, komunikacijskem področju, vedenjskem področju, na področju skupne pozornosti, igre, na področju prilagoditev ter akademskih zmožnosti (Strnadová idr., 2023, str. 26).

V 1. fazi – *identificiranje spretnosti ali vedenja* je pomembno zavedanje, da lahko pri otroku opazimo več oblik vedenja, ki jih želimo nasloviti. V tem primeru je pomembno, da se najprej osredotočimo na usvajanje ene socialne spretnosti. Ko to usvoji, se lahko lotimo nove spretnosti. Socialna pripoved je učinkovit pristop, če želimo pri otroku sprožiti učenje primerne vedenja, socialno interakcijo, sprejemanje odločitev, ustrezno igro tako z materiali kot z vrstniki, manj neželenega vedenja in izbruhov jeze ipd. (Strnadová idr., 2023, str. 27).

V 2. fazi – *preučevanje z dokazi podprtega pristopa* in 3. fazi – *izbira primerne z dokazi podprtega pristopa* je pomembno, da preberemo temeljno literaturo s tega področja, ki jo v svojem delu navajajo tudi Strnadová idr. (2023, str. 27–28).

V 4. fazi – *priprava izvedbe z dokazi podprtega pristopa* je pomembno, da si najprej zadamo cilj, ki je lahko sprememba vedenja oziroma razvoj določene spretnosti ter nato izberemo socialno situacijo, za katero bomo uporabili socialno pripoved. Naslednja naloga je, da zapišemo socialno pripoved, ki je sestavljena iz treh delov, in sicer naslova ter uvoda, zgodbe in zaključka. Pomembno je, da je besedilo tudi vizualno privlačno. Dobro je, da socialno pripoved otroku beremo pogosto, v tistem in mirnem okolju. Če je mogoče, je dobro, da socialno pripoved preberemo, preden otrok pride v podobno situacijo, če pa to ni mogoče, pa jo preberemo ob drugem primernem času (Strnadová idr., 2023, str. 28–31).

V 5. fazi – *izvedba z dokazi podprtega pristopa* je pomembno, da otroka vključimo. Socialno pripoved mu predstavimo, preverjamo njegovo razumevanje in razmislimo o uporabi igre vlog (Strnadová idr., 2023, str. 31).

V 6. fazi – *spremljanje izvajanja* je ključno, da se otrok spremlja in prepoznava vedenje v socialni situaciji. V primeru, da napredka otroka ne zaznamo, je treba narediti ustrezne prilagoditve oziroma izbrati drug z dokazi podprt pristop, ki bo otroku bolj ustrezal (Strnadová idr., 2023, str. 32).

Menim, da je priročnik pri delu z otrokom s posebnimi potrebami precej uporaben, saj temelji na raziskavah otrok s posebnimi potrebami ter učinkovitih intervencijah ter pristopih pri delu z njimi. Prav tako pa menim, da je priročnik pomemben tudi z vidika izzivov in vprašanj, s katerimi se soočajo spremljevalke otroka s posebnimi potrebami.

3.4 Svetovalna služba

Pomemben podporni sistem v vrtcu je tudi svetovalna služba, katere naloga, kot zapisano v 67. členu ZOFVI (1996), je svetovanje otrokom, staršem, vzgojiteljicam ter vodstvu vrtca. Svetovalni delavci se srečujejo tudi z načrtovanjem, spremljanjem in vrednotenjem razvoja institucije ter z izvajanjem vzgojno-izobraževalnih dejavnosti. Svetovalna služba sodeluje tudi pri oblikovanju in izvedbi individualiziranih programov za otroke s posebnimi potrebami. Svetovalni delavci v vrtcu so lahko psihologi, pedagogi, socialni delavci, socialni pedagogi ali defektologi oziroma specialni ter inkluzivni pedagogi. Pri svojem delu sodelujejo z raznolikimi uporabniki ter pri tem opravljajo dejavnosti na treh področjih. Ta so pomoč, razvojno in preventivno delo ter načrtovanje ter evalvacija (Evropska komisija, 2023).

Svetovalne delavke se v vrtcu oziroma šoli pri svojem delu opirajo na štiri temeljna načela (Rupar idr., 2024, str. 8):

- načelo strokovnosti,
- načelo strokovne avtonomnosti in odgovornosti,
- načelo sodelovanja, interdisciplinarnosti in timskega dela ter
- razvoj aktualnosti in razvojne usmerjenosti.

Kot pravijo Čaćinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina (2005, str. 9), mora svetovalni delavec z uporabniki vselej vzpostaviti izvirni delovni projekt pomoči ter se pri tem opirati na elemente delovnega odnosa, in sicer na dogovor o sodelovanju, instrumentalno definicijo problema, osebno vodenje, perspektivo moči, etiko udeležnosti, znanje za ravnanje ter ravnanje s sedanostjo oziroma koncept sonavzočnosti (Čaćinovič, Kobal, Mešl in Možina, 2005, str. 9).

V publikaciji Programske smernice svetovalnega dela v programih s področja vzgoje in izobraževanja (Rupar idr., 2024) lahko beremo o treh ravneh delovanja svetovalne službe, ki jih bom v nadaljevanju predstavila. Ker menim, da je omenjena publikacija temeljni dokument na področju dela svetovalne službe v Sloveniji, se bom v nadaljevanju pri opisovanju sklicevala nanjo.

Svetovalna služba deluje na treh ravneh, in sicer na ravni vzgojno-izobraževalnega zavoda (prvi ravni), na ravni skupine/oddelka (drugi ravni) ter na ravni dela s posameznikom in zanj (tretji ravni).

Raven vzgojno-izobraževalnega zavoda

Svetovalna služba pomembno prispeva k razvoju in dvigu kakovosti celotne vzgojno-izobraževalne skupnosti. Svetovalna služba aktivno sodeluje v strokovnih organih zavoda, razvojnih timih in komisijah ter se osredotoča na razvojno in preventivno delo. Svetovalna služba sodeluje z vsemi udeleženci znotraj institucije in se hkrati povezuje tudi s strokovnjaki iz drugih, zunanjih institucij. Njeno delovanje je usklajeno s smernicami vzgojno-izobraževalne institucije (Rupar idr., 2024, str. 10).

Raven skupine/oddelka

Na drugi ravni se svetovalna služba vključuje v vzgojno-izobraževalni proces. Njena naloga je zagotavljanje strokovne podpore in pomoči pri izvajanju analitičnih ter preventivnih dejavnosti, ki se nanašajo na različne vidike vzgoje, poučevanja, igre in učenja. Pri tem tesno sodeluje z vzgojiteljicami, učiteljicami, vzgojiteljicami za zgodnjo obravnavo, oddelčnimi skupnostmi, starši ter zunanjimi ustanovami (Rupar idr., 2024, str. 10).

Raven dela s posameznikom in zanj

Na tretji ravni omogoča posameznikom podporo na način, da pravočasno prepozna potrebe in izzive, s katerimi se posamezniki soočajo ter zagotovi ustrezno pomoč. S tem pripomore pri preprečevanju stopnjevanja težav in razvoju dodatnih posledic. Pri svojem delu svetovalna delavka upošteva značilnosti in potrebe otrok ter mladostnikov (Rupar idr., 2024, str. 10–11).

Menim, da je svetovalna služba v vrtcu izredno pomembna, saj nudi podporo tako otrokom kot tudi staršem, vzgojiteljicam ter drugim zaposlenim. Prav tako pa menim, da je svetovalna služba

pomembna tudi v povezavi s sodelovanjem z zunanjimi strokovnimi službami, saj predstavlja ključni člen povezovanja vseh udeleženi v procesu podpore in pomoči.

4 PROBLEM

Murgel (2019, 59) piše, da se število otrok s posebnimi potrebami zaradi hitrejšega prepoznavanja, natančnejše klasifikacije in izboljšanja preživetja prezgodaj rojenih otrok iz leta v leto povečuje. Ta trend, kot je zapisano v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011, str. 278), pa postaja vse opaznejši tudi v vrtcih. Vzgojiteljice predšolskih otrok morajo pri delu z otroki s posebnimi potrebami v skupini upoštevati njihove specifične potrebe. Zavedati se morajo, da so vsi otroci med seboj drugačni ter vselej prilagajati pedagoške pristope in metode dela, kar pa lahko v praksi predstavlja izziv (Bendová, Čecháčková in Šádková, 2014, str. 1015). Kot pravi Ivanović (2022, str. 125) pa imajo vzgojiteljice temeljno vlogo tudi pri izvajanju inkluzivnega procesa ter zagotavljanju aktivnega in enakopravnega sodelovanja vseh otrok v skupini. Ključnega pomena tu pa je prav strokovna podpora, ki vzgojiteljicam omogoči, da pridobijo ustrezna znanja in se z izzivi uspešno soočijo. Ena od možnih oblik podpore, o kateri lahko beremo v ZOFVI (1996), je prav svetovanje vzgojiteljicam in otrokom, kar pa v praksi, predvsem zaradi kadrovske stiske in posledičnega prevelikega obsega dela, predstavlja oviro. Ena izmed oblik pomoči, namenjena otrokom s posebnimi potrebami, je tudi dodelitev stalne oziroma začasne spremljevalke. Ob prebiranju zakonov in pravilnikov, povezanih z vzgojo in izobraževanjem predšolskih otrok, ZUOPP-1 (2011), ZOPOPP (2017), ZVrt (1996) ter Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (2013), sem ugotovila, da se za tovrstno delovno mesto ne predvideva nobena posebna izobrazba oziroma dodatno izpopolnjevanje, kar pa sama menim, da je za to delo ključnega pomena. Težavo prepoznavam tudi v tem, da delo spremljevalk nikjer ni predvideno z določenimi nalogami, kar menim, da lahko v praksi povzroča težave pri sodelovanju z vzgojiteljico ter vključevanju v različne procese vrtca.

V magistrskem delu želim na podlagi opravljenih intervjujev ugotoviti, katere kompetence in pristopi so vzgojiteljicam v pomoč pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini, kakšne so dobre prakse in izzivi, s katerimi se vzgojiteljice soočajo pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini, kakšne oblike podpore so zagotovljene vzgojiteljicam pri delu z otrokom s posebnimi potrebami, kakšno vlogo ima po mnenju vzgojiteljic spremljevalka otroka s posebnimi potrebami in kakšne izkušnje ima vzgojiteljica s sodelovanjem s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami.

Raziskovalna vprašanja

- Katere kompetence in pristopi so vzgojiteljicam v pomoč pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini?
- Kakšne so dobre prakse in izzivi, s katerimi se vzgojiteljice srečujejo pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini?
- Kakšne oblike podpore so zagotovljene vzgojiteljicam pri delu z otrokom s posebnimi potrebami?
- Kakšno vlogo ima po mnenju vzgojiteljic spremljevalka otroka s posebnimi potrebami?
- Kakšne izkušnje ima vzgojiteljica s sodelovanjem s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami?

5 METODOLOGIJA

5.1 Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo izvedla za svoje magistrsko delo, je kvalitativna in empirična. Temelji na besednih opisih in pripovedih, ki sem jih analizirala na kvalitativen način s pomočjo kodiranja (Mesec, 2009, str. 85)

5.2 Merski instrument

Merski instrument so smernice za polstrukturirani intervju. Vanj je vključenih šestnajst vprašanj odprtega tipa, ki so razdeljena na štiri glavne teme, in sicer na kompetence ter pristope pri delu, dobre prakse in izzive, sodelovanje s strokovnimi službami ter sodelovanje s spremljevalko (glej prilogo 1). Vsaki sogovornici sem zastavila enaka glavna vprašanja, jih po potrebi razložila in postavila dodatna podvprašanja, s pomočjo katerih sem dobila poglobljene intervjuje.

5.3 Opredelitev enot raziskovanja – populacija in vzorec

Populacijo raziskave sestavljajo vzgojiteljice predšolskih otrok v Sloveniji z izkušnjo dela z otrokom s posebnimi potrebami in njegovo spremljevalko. Vzorec moje raziskave je priložnostni, sestavljajo ga vzgojiteljice predšolskih otrok, ki v šolskem letu 2024/2025 sodelujejo z otrokom s posebnimi potrebami in njegovo spremljevalko. V vzorec sem vključila devet vzgojiteljic. Načrtovala sem izvedbo desetih intervjujev, vendar sem zaradi dolgotrajne bolniške odsotnosti ene izmed vzgojiteljic, s katero sem bila že dogovorjena, vzorec prilagodila in ga zmanjšala za eno udeleženko. Značilnosti vzorca so predstavljene v tabeli 1. Intervjuje sem izvajala v dveh vrtcih, v dveh različnih regijah, in sicer v osrednjeslovenski (v tabeli 1 označeno kot vrtec A), kjer sem intervjuje opravila s petimi vzgojiteljicami, ter primorsko-notranjski (v tabeli 1 označeno kot vrtec B), kjer sem intervjuje opravila s štirimi vzgojiteljicami.

Tabela 1: Značilnosti vzorca

Oznaka intervjuja	Ovira otroka	Število let na delovnem mestu vzgojiteljice	Vrtec in datum izvedbe intervjuja
A	Dolgotrajno bolni otrok	10 let	Vrtec A 23. 1. 2025
B	Čustveno-vedenjske motnje	15 let	Vrtec A 24. 1. 2025
C	Čustveno-vedenjske motnje	2 leti	Vrtec A 28. 1. 2025
D	Motnje v avtističnem spektru	4 leta	Vrtec A 30. 1. 2025
E	Čustveno-vedenjske motnje	15 let	Vrtec B 3. 2. 2025
F	Čustveno-vedenjske motnje	30 let	Vrtec B 5. 2. 2025
G	Dolgotrajno bolni otrok	15 let	Vrtec B 11. 2. 2025
H	Čustveno-vedenjske motnje	7 let	Vrtec B 14. 2. 2025
I	Dolgotrajno bolni otrok	39 let	Vrtec A 17. 2. 2025

5.4 Zbiranje podatkov

Podatke sem pridobila z metodo spraševanja. Vsako intervjuvanko, ki sem jo povabila k sodelovanju v raziskavi, sem seznaniła z namenom raziskave, načinom izvedbe ter predvidenim časom trajanja intervjuja. Sogovornicam sem zagotovila, da bom varovala tako njihovo anonimnost kot tudi anonimnost otrok v skupini ter spremljevalke, in sicer na način, da ne bom

razkrila osebnih podatkov in podatkov o vrtcu. Pred izvedbo intervjujev sem sogovornice prosila, da pogovor zvočno posnamem. Do prvega intervjuja sem prišla prek osebnega poznanstva z vzgojiteljico, ki sodeluje z otrokom s posebnimi potrebami, in njegovo spremljevalko. Do naslednjih intervjujev pa sem prišla po metodi snežne kepe. Pri tem sem za pomoč prosila vzgojiteljice, s katerimi sem opravila intervju.

Intervjuje z vzgojiteljicami sem izvajala v dveh vrtcih, in sicer v obdobju med 23. 1. 2025 in 17. 2. 2025. Intervjuji so povprečno trajali nekje med 45 in 60 minut.

5.5 Obdelava gradiva

Podatke sem analizirala na kvalitativen način, v programu Microsoft Word, s pomočjo kodiranja, brez uporabe merskih pripomočkov, ki dajejo števila (Mesec, 2009, str. 85). S pomočjo zvočnega posnetka sem najprej zapisala transkripte intervjujev. Pri zapisovanju in analizi sem spoštovala anonimnost intervjuvank, otrok ter spremljevalk in iz besedila odstranila vse besede, ki bi izdale njihovo identiteto. Vsak intervjuju sem označila z zaporedno črko – od A do I. Nato sem razčlenila besedilo na smiselne enote in posamezne izjave označila s številko, na primer A1, A3, B18, C7, E22, I7 itd. ter jih umestila v tabelo. Sledilo je odprto kodiranje (glej prilogo 2). Izjavam sem določila pojme, jih razvrstila v kategorije, (po potrebi) dodala nadkategorijo in umestila v ustrezno temo. Sledilo je osno kodiranje (glej prilogo 3), pri čemer sem podatke razvrstila glede na temo, nadkategorijo in kategorijo ter pripisala oštevilčene izjave. Sledil je zapis rezultatov, ki sem jih za lažjo predstavbo podkrepila z izjavami intervjuvank. Izjave so zapisane v ležečem tisku. Pri pisanju rezultatov pa sem prepoznala tudi povezavo med dvema temama, ki sem ju povezala s pomočjo odnosnega kodiranja.

6 REZULTATI

6.1 Kompetence in pristopi pri delu

Intervjuvanke navajajo, da morajo imeti pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v vrtcu razvite različne kompetence, ki zajemajo znanje, izkušnje in osebne značilnosti. V povezavi z znanjem so izpostavile, da pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v vrtcu potrebujejo specifično znanje o posebnih potrebah. *»Dobro je, da imaš znanje o otrokovi posebni potrebi«* (C13). Intervjuvanke so spregovorile tudi o tem, da je pri delu z otrokom s posebnimi potrebami treba njegove potrebe razumevati. *»In, če imaš to znanje, ti je potem lažje delati in opaziti ta vedenja. Razumeti vedenje«* (A9). Izpostavile so tudi pomen znanja o razvoju otroka. Ob tem so navedle, da jim znanje o razvoju otroka omogoča prepoznavanje potreb otroka in ustrezno ukrepanje, ko otrok potrebuje dodatno pomoč, hkrati pa jim poznavanje otrokovega razvoja pomaga tudi pri oblikovanju realnih pričakovanj do otroka. *»Da začneš postopati takoj, ko zaznaš, da pri otroku nekaj ni ok«* (B17). *»Da veš od otroka, kaj zahtevati, pomembno je, da poznaš razvoj njegov«* (E14). V povezavi z znanjem so intervjuvanke spregovorile tudi pomenu izobraževanj, ki so jih bile deležne tako na fakulteti, v vrtcu, prek spleta ali branja knjig. *»Pa kar se spomnim iz faksa glede tega«* (F5). *»Dodatna izobraževanja, ki jih imamo v vrtcu«* (B7). *»Ja, dejansko se samoizobražujem, večinoma prek spleta«* (E1). *»Veliko berem in raziskujem na to temo«* (H5). Nekatere pa so izpostavile tudi to, da mora vzgojiteljica, če želi v skupini delati kakovostno in dobro, veliko delati tudi na sebi. *»Ja, dosti se samoizobražujem, delam na sebi, kako ponuditi čustveno oporo takemu otroku«* (H56). V povezavi z izkušnjami so intervjuvanke poudarile velik pomen predhodnih izkušenj dela z otroki s posebnimi potrebami v vrtcu. *»Predvsem sem delala z otroki, ki so na spektru«* (B1). *»Največ so mi prinesle izkušnje«* (C1). Intervjuvanki pa sta opozorili tudi na pomen poznavanja otroka, s katerim vzgojiteljica sodeluje, saj tako ve, kje so otrokove meje in kako v primeru izpadov ravnati. *»Kako se spopadati z izpadi, kaj mu paše in kaj ne«* (A2). *»Tako, da meni je fajn, da lahko otroka sam spoznaš pa, da vidiš njegove meje«* (B22). Intervjuvanke pa so v intervjujih poudarile tudi pomen osebnih značilnosti vzgojiteljice pri delu z otrokom s posebnimi potrebami. Navajajo, da je pri delu z otroki s posebnimi potrebami pomembno, da je vzgojiteljica za tovrstno delo odprta. *»Odprtost za delo s takšnim otrokom«* (B15). *»Moraš res si želeli delati z njimi, da je delo lahko produktivno«* (G22). Pomembni osebni značilnosti, ki ju intervjuvanke izpostavljajo, sta tudi potrpežljivost in prilagodljivost. *»Dobro je, da je potrpežljiva«* (C15). *»Rabiš biti res prilagodljiv«* (E51). Kot pomembne osebne značilnosti pri delu z otrokom s posebnimi

potrebami pa intervjuvanke navajajo še iskrenost, stabilnost, jasnost, vztrajnost, doslednost, sočutje in empatijo. *»Iskrenost do sebe in do drugih« (B16). »Mora biti stabilna podpora za otroka in druge v skupini« (E9). »In empatije za takega otroka. Da lahko razumeš in otroka in njegove starše. Najpomembnejša se mi zdi empatija« (I7).*

Pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini intervjuvanke uporabljajo različne pedagoške metode in pristope. Intervjuvanke otroke s posebnimi potrebami vključujejo v skupinsko delo. *»Tega otroka z vedenjskimi težavami nismo nikoli izključevali iz skupine, poskušamo, da je vedno vključen« (H11).* V povezavi s skupinskim delom pa ena intervjuvanka meni, da je tovrstno delo primerno le za šole. *»Skupinsko delo se mi zdi, da je preveč šolski sistem, da bi vsi naenkrat skupaj vedno nekaj delali« (B26).* Poleg skupinskega dela pa intervjuvanke otroke s posebnimi potrebami vključujejo tudi v različne dejavnosti, pri čemer izpostavljajo, da je tako otroka, kot tudi druge otroke v skupini, velikokrat treba spodbuditi. Spodbuda je največkrat usmerjena v igro z drugimi otroki. *»Da ga individualno spodbudiš k igri« (C20). »Sem jih aktivno spodbujala, da ga vključujejo in ga povabijo k igri« (B31).* Večina intervjuvank se pri delu z otroki s posebnimi potrebami poslužuje individualnega dela. *»Največ je dela 1 : 1« (A10).* Nekatere menijo, da je individualno delo najlažje, saj se s pomočjo le-tega lahko otroku najbolj posvetiš. *»Je pa najlažje seveda individualno z njim delat. Se mu lahko posvetiš« (C26).* Prav tako pa so intervjuvanke izpostavile, da je pri delu z otroki s posebnimi potrebami nujno konstantno prilagajanje metod dela, saj je vsak otrok s posebnimi potrebami drugačen. *»Z vsakim moraš drugače delati. Tako da ne, moraš se prilagoditi vsakemu posamezniku« (C17). »Je zelo odvisno od specifikke otroka po navadi, tako da moraš to pri delu res upoštevati« (G29).* Intervjuvanke so navedle tudi individualno pripravo gradiva, ki je namenjeno tako vključevanju otroka s posebnimi potrebami v dejavnosti, kot tudi možnosti individualnega dela izven skupine. *»In vedno ji pripravim neko gradivo prilagojeno za otroka, da potem tudi ona z njim dela, namesto da bi delala nekaj po svoje« (D22). »Jaz skoordiniram dejavnost, da bo lahko vanjo vključen tudi otrok s posebnimi potrebami« (G26).* V povezavi s tem pa ena intervjuvanka meni, da je treba v vrtcu za vse otroke uporabljati enake metode in pristope dela, saj bi drugače otroka preveč etiketirala. *»Pri delu z otrokom s posebnimi potrebami uporabljam čisto iste metode in pristope kot z vsemi drugimi. Drugače bi etiketirala« (B28).* Intervjuvanke za možnosti umika, v primeru izbruha jeze oziroma občutka utesnjenosti, otroku omogočijo umik v kotiček za umiritev. *»Je imel izbruhe jeze in takrat sem ga osamila« (A3). »Imamo tudi kotiček za umirjanje in pri velikih izpadih, ga pošljem tja, da se lahko umiri« (E27).* Pri delu z otrokom s posebnimi potrebami pa uporabljajo tudi alternativne pristope in

učenje, pri čemer izpostavljajo različne tehnike za razvoj drobnomotoričnih spretnosti, ki prispevajo k umiritvi in sprostitvi otroka. *»Vaje za drobnomotorične spretnosti za delati, montesorri načine v bistvu, no. Se z njimi sprosti« (A4).* *»Kakšne pladenčke, s plastelinom, napenjanje gumic, tko montesorri varianta, ker ga to zelo sprošča« (C21).* Intervjuvanke pa kot uporabne metode in pristope pri delu z otrokom s posebnimi potrebami navajajo še pogovor, demonstracijo, razlago, izvajanje rutine, delo v skupinah ter prosto igro. Ena izmed intervjuvank, ki ima v skupini dolgotrajno bolnega otroka, je poudarila, da je najpomembnejša metoda, ki jo izvaja, ta, da minimalno izpostavlja otrokovo oviro, saj s tem prepreči njegovo etiketiranje in občutek ne moči. *»Čim manj ga izpostavljati, to je nek pristop, da ga ne bi preveč etiketirali z nečim« (I18).* *»Ampak ne dajamo neke velike pozornosti na to. Ker drugače se počuti ne močnega, kar ni« (I13).* Intervjuvanki pa sta spregovorili tudi o tem, da je pri delu z otrokom s posebnimi potrebami ključno, da se tudi vzgojiteljica od otroka uči. *»Od strategij pa je to, da se jaz učim toliko od otroka, kolikor se on od mene« (D10).* *»Mora imeti spoštovanje do tega dela in ga rada opravljati, mora se znati učiti od otrok« (G15).*

Intervjuvanke pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini na različne načine upoštevajo njegov glas. Intervjuvanki sta spregovorili, da je pri sodelovanju z otroki nujno, da izhajamo iz njih. *»Moraš probati izhajati iz otrok« (A26).* Intervjuvanke so poročale tudi o tem, da glas otroka upoštevajo tako, da prilagajajo dejavnosti v vrtcu na način, da jim dejavnost skrajšajo, oblikujejo dejavnost s premori ter načrtujejo primeren prostor in način, da bo otrok lažje sodeloval. *»Planirati moraš prostor in dejavnosti« (E30).* *»Pa recimo letos imamo škratov kviz, s katerim otroci utrjujejo znanje za 1. razred že in recimo mu probam prilagoditi vprašanja, da jih bo lahko on s svojim komunikatorjem tudi odgovoril« (G47).* Ena izmed intervjuvank je poročala tudi o tem, da otrokov glas upošteva tako, da pri razlagi uporabi slikovno gradivo. *»Pri delu z njim mu pripravim tudi slikovni material. Za razlage« (G6).* Prav tako pa intervjuvanke navajajo, da glas otroka upoštevajo tako, da oblikujejo aktivnosti na podlagi njegovega zanimanja in otroka vključujejo v načrtovanje dejavnosti, in sicer na način, da izvajajo aktivnost na temo, ki je otroku blizu. *»Predvsem razmišljam o tem, kar ima rad, na primer glasba in ples. In potem to vključim v delo, ko vidim, da ne zmore« (F11).* *»Na primer vemo, da ga zanimajo gasilci in smo izvajali več dejavnosti na to temo« (H20).* Intervjuvanke so v povezavi z upoštevanjem otrokovega glasu spregovorile, da je pomembno, da vzgojiteljica prepozna stisko otroka in mu zagotovi možnost umika. *»Tako da je potrebno prepoznati, da kdaj ne zmore več, da se mora odmakniti malo« (F13).* Intervjuvanke pa glas otroka s posebnimi potrebami upoštevajo tudi tako, da mu nudijo podporo pri vključevanju v skupino, možnost

izbire ter ga učijo izražati doživljanje. *»Poskušaj ga s spodbudo, da bi se malo bolj odprl« (F10). »Tako da njemu poskušam omogočiti neko izbiro vedno, da se sam odloči in je tako tudi lažje« (D24).*

6.2 Dobre prakse in izzivi

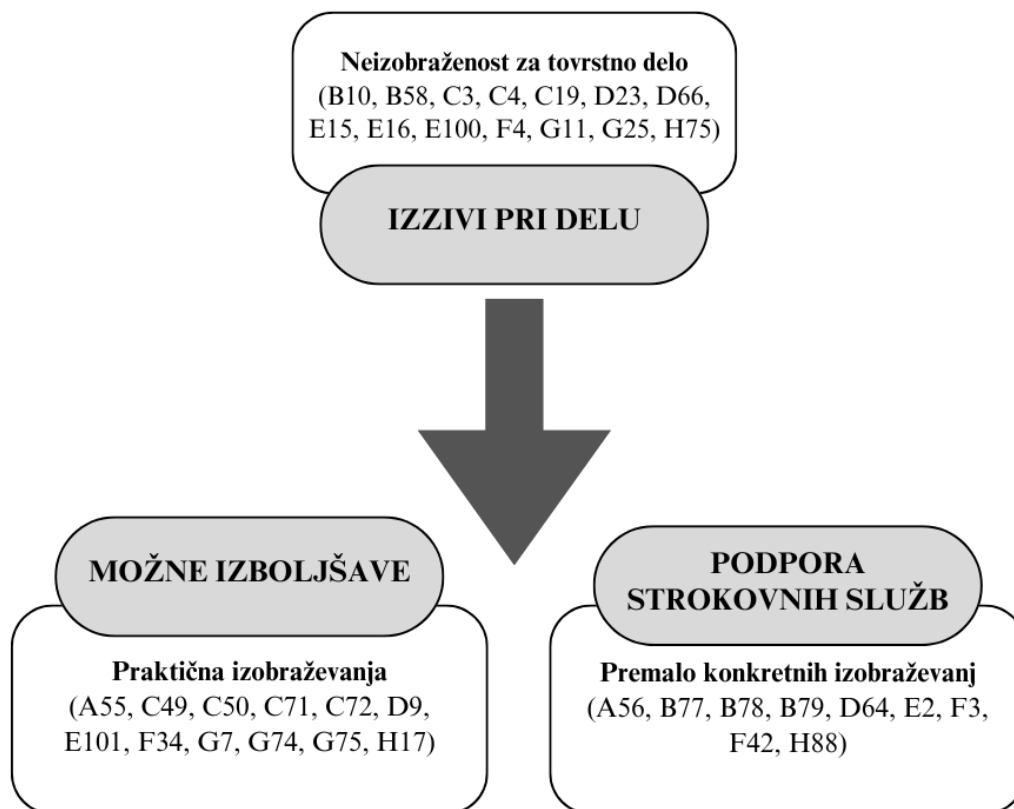
Večina intervjuvank se zavzema za inkluzijo v vrtcu in pri tem navaja, da so za njeno izvajanje potrebne različne prilagoditve dela, ki vključujejo tako prilagoditev vsebin, metod dela in odprtost vzgojiteljice. *»Se pa tudi sama precej zavzemam za inkluzijo v vrtcu. V ta namen prilagodim metode dela« (C34). »Drugače pa menim, da je inkluzija pozitivna. Ampak rabimo oblikovati pogoje zanj in pri tem rabi biti vzgojiteljica odprta za to« (D40).* Dve izmed njih pa pri tem dodajata, da se za inkluzijo v vrtcu zavzemata le v določenih primerih, pri čemer ena izmed njih kot glavni razlog izpostavlja premalo podporo in prevelike normative, druga pa meni, da je pri vključitvi v redni vrtec treba nujno upoštevati vrsto in stopnjo oviranosti, saj meni, da v določenih primerih inkluzija ni nekaj pozitivnega. *»Kar se tiče pa teh drugih težav, kot so avtizem in duševne težave, pa se mi zdi, da inkluzija ni nekaj dobrega za njih« (G42).* Intervjuvanke izpostavljajo, da sam koncept inkluzije v praksi ni dodelan in kot glavni razlog navajajo prevelike normative. *»V teoriji je fajn imeti inkluzijo in vse, ampak v praksi pa to žal velikokrat ne gre, ker imaš v skupini preveč otrok« (B49). »Tisti, ki piše teorijo, bi bilo dobro, da upošteva tudi prakso in praktične primere. Ne vem, kako si predstavljajo inkluzijo s tako veliko otroki« (E39).* Nekatere navajajo, da bi otroci s posebnimi potrebami bolj napredovali v mali skupini. *»Ker je vseh otrok toliko v skupini, po navadi ti otroci s posebnimi potrebami ne dobijo vsega, kar bi mogoče, nekje v neki majhni skupini« (F20).*

Intervjuvanke so izpostavile različne dobre prakse pri vključevanju otroka s posebnimi potrebami v skupino. Več kot polovica intervjuvank vključevanje otrok s posebnimi potrebami v skupino povezuje s sprejemanjem drugačnosti. Intervjuvanke menijo, da si otroci tako ustvarijo mnenje, da smo si ljudje različni, a enakovredni. *»Ta skupina res dobro vplivala na njega. Oni so ga sprejeli kot sebi enakega« (H44).* V povezavi z razumevanjem drugačnosti pa se intervjuvanke poslužujejo različnih pristopov. Nekatere se z otroki v skupini pogovarjajo o drugačnosti. *»Pogovori o drugačnosti se mi zdijo tudi zelo pozitivni in učinkoviti, da sprejmejo drugačne« (D44).* Druge pa se z otroki o drugačnosti ne pogovarjajo, saj menijo, da bi pogovori prispevali k oblikovanju predsodkov. *»Se mi zdi pomembno, da otroci sami vidijo, kako in kaj, ne da jim daš predsodke že vnaprej« (G36).* Intervjuvanke menijo, da vključevanje otroka s

posebnimi potrebami v skupino pripomore tudi k razvoju strpnosti in sočutju drugih otrok. *»Drugače pa je s tem, ko vključujemo otroke s posebnimi potrebami, verjetno pride pri drugih do razvoja strpnosti drugih« (F22).* *»Sočutje tudi razvijejo drugi v skupini« (E43).* Ena intervjuvanka pa je poudarila, da je dobra praksa tudi delo na socialnih in čustvenih kompetencah tako otrok kot tudi strokovnih delavk. *»Da se dela na socialnih kompetencah« (C35).* Kot dobro prakso so intervjuvanke izpostavile tudi stik z osebami z oviro, ki pripomore k temu, da se otroci zavedajo, da je drugačnost nekaj vsakdanjega. S tem namenom se intervjuvanka povezuje tudi z različnimi organizacijami, kot so na primer Zavod želva, Zavod za slepe in slabovidne ter Knjižnica za slepe in slabovidne. *»Peljala sem jih tudi na Zavod želva, kjer so varovanci s posebnimi potrebami. In smo z njimi preživeli dva dopoldneva in potem vidiš, koliko so otroci odprti« (D46).*

Intervjuvanke so poročale, da se pri svojem delu soočajo s številnimi izzivi. Večini izziv predstavlja pomanjkanje kadra in posledičnih dobrih delovnih pogojev. Zaradi pomanjkanja kadra, ki je posledica bolezni ali čakanja na kader, so v skupini večkrat same. Pomanjkanje kadra pa je prisotno tudi na splošno v vrtcu, zato v skupino večkrat dobijo različne osebe ali pa celo ostanejo brez pomočnice ali spremljevalke, saj morajo le-te zaradi kadrovske stiske pomagati drugje. *»Pa imam enega s posebnimi potrebami, pa sem velikokrat ostala sama, ko je pomočnica zbolela. Ker je pomanjkanje kadra« (C73).* *»Sploh na dneve, ko mogoče spremljevalke še ni, ali pa ko njo ali pomočnico selijo po skupinah, ker ni kadra« (F25).* Kot velik izziv pri delu z otrokom s posebnimi potrebami pa intervjuvanke izpostavijo prav neizobraženost za tovrstno delo. Pokazalo se je, da so intervjuvanke, ki so navajale, da se ne počutijo dovolj izobražene za tovrstno delo. *»Otroka pač dobiš v skupino, noben te ne vpraša, ali zmoreš ali ne. Se ne počutim kompetentno« (B10).* Pozneje so poročale o tem, da imajo v vrtcu premalo kakovostnih izobraževanj, podkrepljenih s praktičnimi primeri. *»Izobraževanja so bila vedno bolj splošna ... Tako da niso kaj preveč v pomoč. Res nas ne podprejo« (F3).*

Grafikon 1: Povezava med neizobraženostjo za tovrstno delo ter pomanjkanjem praktičnih in konkretnih izobraževanj

Intervjuvanke so spregovorile tudi o tem, da se počutijo izčrpane. Navedle so, da je izčrpanost povezana s pomanjkanjem podpore, prevelikim bremenom in kadrovsko stisko. »Včasih se mi zdi, da je vse na meni« (F27). »Jaz ne morem biti spremljevalka in vzgojiteljica hkrati, zato morajo biti pogoji za delo. Sem izčrpana« (H86). Eden izmed izzivov, s katerim se pri delu soočajo, je tudi obsežna dokumentacija, ki zahteva veliko časa. »Papirologije je veliko. In to poročilo vidijo starši in ZD in psihologinja in šola, in mora biti res dobro narejeno. Tako, da to mi je res bedno in zapleteno, ni mi všeč, ampak je treba narediti. Tako, da to mi je izziv vedno znova. Vzame čas tudi« (C45).

Intervjuvanke navajajo, da jim izziv pri delu predstavlja tudi to, da je podpora v skupini odvisna od staršev otroka s posebnimi potrebami, saj so starši tisti, ki imajo zadnjo besedo pri odločitvi o pomoči otroku, hkrati pa so starši tudi tisti, ki so odgovorni za prenos informacij iz drugih ustanov, v katere je otrok vključen. »Ampak še ena stvar, ki se mi ne zdi ravno v redu, je to, da gre zadnja glede podpore beseda staršem« (G70). »Od informacij z drugimi ustanovami je samo to, kar nam starši povejo« (I47). Izziv pri delu intervjuvankam predstavlja tudi sodelovanje s starši, ki je povezano s pomanjkanjem zaupanja ali s tem, da starši otroka vidijo

drugače, kot ga vidijo vzgojiteljice. *»In je odvisno, koliko nam oni zaupajo in koliko njemu«* (G50). Kot izzive pri delu intervjuvanke prepoznavajo tudi pomanjkanje predhodnih informacij o otroku in prepuščenost lastni presoji pri delu. *»Vse je bolj po lastni presoji«* (B59). Intervjuvanke pa so spregovorile tudi o sistemu, v povezavi z izobraževanji, plačami in dolgotrajnimi postopki, za katerega menijo, da je zastarel, saj kljub velikim spremembam v družbi ostaja enak. *»Mi pa še vedno cepetamo na mestu. Ista izobraževanja, slabo plačilo, in ne vem, kam to pelje«* (E72). Kot izziv pri delu pa sta intervjuvanki navedli tudi prilagajanje težavnosti dejavnosti za otroka s posebnimi potrebami. *»Drugače pa pri prilagajanju dejavnosti je izziv, ker imam še vedno celotno skupino, ki je treba za njo pripraviti dejavnosti«* (C28). Intervjuvanka, ki ima v skupini vključenega otroka brez staršev, in sicer siroto iz Ukrajine, pa poroča tudi o tem, da ji izziv predstavlja to, da otrok nima staršev, saj pri tem ni pridobila ustrezne podpore in nasvetov. *»Prvič sem dobila otroka brez staršev. Ni mi noben znal povedati, kako pa zdaj«* (H46).

Intervjuvanke pa izpostavljajo tudi izzive, povezane z delom v skupini. Večina intervjuvank poudari problem zapostavljanja ostalih otrok, ko je v skupino vključen otrok s posebnimi potrebami. Pri tem so izpostavile predvsem to, da tak otrok potrebuje veliko individualne podpore in spodbude, zaradi katere zapostavljajo ostale otroke v skupini. *»Moteč v smislu, da se ne moreš drugim otrokom posvetiti«* (B14). *»Včasih se mi zdi, da se celoten dan vrti samo okoli tega otroka, in da pozabljamo na ostale«* (E32). Intervjuvanke izpostavijo tudi to, da jim velik izziv pri delu predstavljajo preveliki normativi, ki ovirajo kakovostno delo. *»V skupini imam šest otrok s posebnimi potrebami, v skupini pet do šest. Poleg ostalih. Tako da ja, to je kar izziv, ker onemogoča kvalitetno delo«* (D1). *»Je sicer težko, ker imaš še dvajset drugih otrok, čeprav je spremljevalka tudi. Res normativi so preveliki, če želimo delati dobro«* (E19). Prav v povezavi s to problematiko pa intervjuvanka, ki ima v skupini vključenih šest otrok s posebnimi potrebami, poudari, da ji zaradi prevelikih normativov, posledično zmanjka časa za nadarjene otroke. *»Velikokrat za otroke, ki zmorejo več in bi lahko zelo hitreje napredovali, nimamo dovolj časa, da bi jim to omogočili in se jim posvetili«* (D54). Kot izziv pri delu v skupini intervjuvanke navajajo tudi agresivno vedenje otroka s posebnimi potrebami. Največji izziv jim pri tem predstavlja zaščita tako otroka s posebnimi potrebami kot tudi drugih otrok v skupini. *»Če je kakšen agresiven, je izziv to, da moraš najprej njega zaščititi in potem še ostale, ki so kdaj nedolžni, ampak so vseeno napadeni«* (A29). Kot izziv, zaradi težjega sodelovanja otrok s posebnimi potrebami v skupini in prevelikega normativa, intervjuvanke izpostavljajo tudi skupinsko delo. *»Pri delu v skupini pa je kar izziv res. Nas je veliko in ne zmorejo«* (E25).

Med izzivi omenjajo tudi ne vključenost staršev ter izključevanje otroka s posebnimi potrebami s strani vrstnikov. *»Izziv, s katerim se spopadam, je tudi nesodelovalnost staršev« (A30).* *»Jim je šel zelo na živce, ker je bil zelo glasen, tako da so se ga potem kar izogibali« (B33).* Intervjuvanka, ki ima v skupini vključenega otroka, ki je v Slovenijo prišel kot sirota iz Ukrajine, pa je poročala tudi o tem, da ji glavni izziv pri delu z otrokom v skupini predstavljajo njegovi psihološki vzorci, ki jih ne razume, hkrati pa izpostavlja tudi to, da ima za tovrstno delo premalo znanja, podpore in informacij. *»Sploh ker te ukrajinske sirote imajo res težko ozadje. In so zelo zapleteni psihološki vzorci, ki jih ne razumem. In nimam znanja, ne podpore« (E44).* Kot izzive pri delu z otrokom s posebnimi potrebami pa intervjuvanke izpostavljajo tudi izzive pri razumevanju otroka s posebnimi potrebami, izzive zaradi spremembe okolja in teža odgovornosti, ki jo vzgojiteljice doživljajo ob vključitvi otroka s posebnimi potrebami v skupino. *»Otrok ni nič kriv, ampak je teža odgovornosti, ko je on v skupini zelo velika« (E61).*

6.3 Sodelovanje s strokovnimi službami

Intervjuvanke znotraj vrtca sodelujejo z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo, s svetovalno službo, z logopedinjo ter z drugimi vzgojiteljicami.

Intervjuvanke so poročale, da je vzgojiteljica za zgodnjo obravnavo, ki sodeluje z otrokom s posebnimi potrebami, po izobrazbi specialna pedagoginja. Z otroki v večini primerov sodeluje enkrat do dvakrat tedensko. *»Ko je dobil DSP, je tudi X začela hoditi enkrat na teden« (H69).* V povezavi s podporo vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo so intervjuvanke spregovorile, da jim le-ta nudi nasvete pri delu z otrokom s posebnimi potrebami, ki vključujejo različne možne pristope dela in dejavnosti za spodbudo otrokovega razvoja. *»Ja pri naših strokovnih delavcih, pač za DSP. Za kakšne nasvete pri delu« (B60).* Intervjuvanke navajajo, da vzgojiteljica za zgodnjo obravnavo z otroki s posebnimi potrebami večinoma sodeluje individualno, izven skupine. *»Ona dela z otrokom individualno, izven skupine« (D72).* Intervjuvanke sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo opredelijo tako, da jim le-ta, po končanem individualnem delu z otrokom, poroča o njegovem napredku in področjih, ki mu predstavljajo izziv. *»Pove mi, kakšen je napredek in kakšen je manko na določenih področjih« (D73).* Ena intervjuvanka je poročala tudi o tem, da ji vzgojiteljica za zgodnjo obravnavo nudi pomoč pri urejanju dokumentacije, v povezavi z otrokom s posebnimi potrebami. *»Dobro, da imam še vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo, da mi pomaga« (C44).* Prav tako pa druga intervjuvanka poudarja, da se vzgojiteljica za zgodnjo obravnavo povezuje z razvojno ambulanto. Nekatere intervjuvanke

pa so poročale o slabem medsebojnem sodelovanju ter redkem vključevanju vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo v skupinsko delo. *»Ampak, trenutno moram reči, da imam v skupini specialno delavko, s katero nisem preveč zadovoljna, tako da moram reči, da si ne pomagamo veliko. Sploh za nasvete pri delu v skupini« (D74). »Ona se ne vključuje v skupino« (G53).*

V povezavi s sodelovanjem s svetovalno službo so intervjuvanke poročale, da se svetovalna služba neposredno, z namenom svetovanja za delo z otrokom s posebnimi potrebami, v proces in podporo pri delu z otrokom s posebnimi potrebami ne vključuje. *»Pri svetovalni službi pa je tako, da v proces podpore pri otroku s posebnimi potrebami niso ravno vključeni« (C47).* Navajajo, da se svetovalna služba v skupino najpogosteje vključuje pri opazovanju otroka. Namen opazovanja je sprožitev postopka za pridobitev dodatne podpore otroku ali priprava poročila za razvojno ambulantno, kadar otrok v vrtcu že prejema dodatno pomoč in podporo. *»Drugače pa ja, če opaziš v skupini, da ima kdo kaka odstopanja, pokličeš svetovalno delavko, ki pride potem ga opazovati« (G66). »Svetovalna služba se vključuje bolj v primeru opazovanja otroka, za kakšna poročila za razvojno ambulantno« (A47).* Prav ne vključenost oziroma redko sodelovanje s svetovalno delavko pa intervjuvanke navajajo kot glavni razlog, da svetovalna delavka ne pozna otrok s posebnimi potrebami v skupini. *»Da bi pa one prav konkretno sodelovale kaj ena na ena z njim, pa ne ravno, imajo drugo delo« (G60).* Intervjuvanke so poudarile, da se na svetovalno službo večinoma obrnejo v primeru, ko potrebujejo pomoč pri urejanju dokumentacije, povezane z otrokom s posebnimi potrebami. *»Pač ta svetovalna služba je bolj za pomoč pri kakšni papirologiji« (I30).* Intervjuvanke pa so izpostavile tudi to, da se svetovalna služba povezuje z razvojno ambulantno oziroma centrom za zgodnjo obravnavo otrok. *»Svetovalna služba se povezuje z razvojno ambulantno, v katero je vključen otrok« (C48).* Intervjuvanke so navedle, da je svetovalna delavka prisotna tudi na strokovnih skupinah v vrtcu, na katerih razpravljajo o otroku, njegovih močnih in šibkih področjih ter izzivih. *»Pa potem na teh strokovnih skupinah, ko jo imamo, je prisotna. Tu malo poročamo o otroku« (F29).* Ena izmed njih pa tu izpostavi tudi svoj pomislek in pravi, da se ji to ne zdi smiselno, saj svetovalna delavka otroka ne pozna. *»Je prisotna pri strokovnih skupinah, ko se poroča o izzivih. Ampak jaz imam glavni pomislek pri tem vedno ta, da ona otroka sploh ne pozna. Se mi ne zdi smiselno« (C57).*

V povezavi s strokovnimi službami znotraj vrtca si intervjuvanke želijo več podpore pri delu v skupini. Izpostavile so, da si želijo, da bi se strokovne delavke vrtca bolj vključevale v delo v skupini ter delile nasvete in informacije za delo z otrokom s posebnimi potrebami v skupini.

»Mogoče kakšno informacijo več oziroma idejo pri delu v skupini« (B76). Prav tako pa so intervjuvanke izpostavile, da večkrat s strani strokovnih delavk sicer dobijo različne nasvete, ki pa so primernejši za individualno delo, s katerim otrok nima veliko težav. »In jaz sem samo vzgojiteljica, rabim, da bi se tudi ona vključila v skupino, ker ve, kake težave ima tam. Z individualni delom nima problemov« (E69). Intervjuvanke so poročale tudi o tem, da bi si od strokovnih delavk želele več podpore pri sodelovanju s starši. Ta podpora bi intervjuvankam pomagala pri tem, da bi delile odgovornost in del bremena. »Da bi tudi ona več odgovornosti za to breme, kar se tiče pri sestankih s starši, prevzela, pa da bi ubrala malo drugačen način dela« (D75). Predvsem pa bi intervjuvanke podporo strokovnih služb potrebovale na sestankih, ko staršem prvič poročajo o svojih opažanjih glede otroka. »Pa to sodelovanje s starši, kdaj bi res potrebovala, prav za te otroke s posebnimi potrebami, ko še to ni uradno, da bi mela podporo pri pogovorih« (I37).

Intervjuvanke sodelujejo tudi z drugimi vzgojiteljicami v vrtcu. To sodelovanje je tako formalno, v obliki aktivov, na katerih sodelujejo vse vzgojiteljice otrok v določeni starostni skupini. »Ja, imamo te aktivne, kjer se vključujemo vse vzgojiteljice določene starostne skupine« (A36). Sodelujejo pa tudi neformalno in si različne informacije in občutke izmenjajo na hodniku ali v zbornici. »Če je dober kolektiv je super, da lahko tudi z vzgojiteljicami izmenjaš občutke in zadihaš« (D68). Nekatere izmed njih so poročale, da aktivni oziroma druge oblike sodelovanja niso primarno namenjeni izmenjavi dobrih praks in izzivov pri sodelovanju z otrokom s posebnimi potrebami, zato si želijo, da bi vrtec s tem namenom organiziral aktivne, na katerih bi sodelovale le vzgojiteljice otrok s posebnimi potrebami. »Bolj bi potrebovala aktivne, ločene za vzgojiteljice otrok s posebnimi potrebami« (H91).

Intervjuvanke sodelujejo tudi z zunanjimi strokovnimi službami, in sicer z razvojno ambulanto, psihologom, osebnim zdravnikom otroka, Univerzitetnim rehabilitacijskim Inštitutom Republike Slovenije – Soča ter Ministrstvom za šolstvo ter poudarjajo, da poteka med vrtcem in zunanjimi strokovnimi službami slaba izmenjava informacij. Navajajo, da bi boljše povezovanje med njimi pripomoglo k hitrejšemu napredovanju otroka. »In če bi za tega otroka že od začetka vedeli, da potrebuje pomoč, bi potem ta otrok tudi hitreje napredoval« (A54).

V povezavi s centrom za zgodnjo obravnavo otrok so intervjuvanke, ki sodelujejo z razvojno ambulanto, poročale o pomanjkanju vzajemnosti informacij. Izpostavile so, da s strani centra za zgodnjo obravnavo ne dobijo nobenih informacij o otroku, načinih dela in diagnozah. »Ni uporabno, saj ne dobimo nobenih informacij« (B66). »No, tale izmenjava informacij z razvojno

je zelo slaba in šibka» (I43). Pri tem dodajajo, da bi si želele več informacij in sodelovanja z njimi, saj bi bilo tako delo učinkovitejše in bi otroci hitreje napredovali. *»Bi si želela več te izmenjave informacij, da delamo na isti stvari, ne pa vsak nekaj po svoje« (D60).* Intervjuvanke so poudarile, da je vzgojiteljica zelo redko oziroma v proces sodelovanja z razvojno ambulanto celo ni vključena. Pri tem navajajo, da se s centrom za zgodnjo obravnavo povezuje le svetovalna delavka. *»Po tem se začne naprej s pediatri in to. Ampak jaz tu z razvojno konkretno nimam kontakta nič. Ima svetovalna« (G67).* Intervjuvanki poudarita, da zaposleni v razvojni ambulanti zaradi redkega in hitrega procesa dela ter nenaravnega okolja otroka sploh ne poznajo, pri čemer si o njem ustvarijo napačno predstavo. *»Je to čisto drugo nenaravno okolje za otroka. Tako da velikokrat njihova slika ni realna« (D86).* Prav tako pa intervjuvanki navajata, da razvojna ambulanta vso odgovornost za delo z otrokom prenaša na vrtec. *»Drugače pa ja, iz razvojne nam pa ne pridejo nič naproti, imam prav občutek, da na nas prelagajo vso odgovornost« (G69).*

Intervjuvanki, ki imata v skupini vključenega otroka, ki je v Slovenijo prišel kot sirota iz Ukrajine, pa sodelujeta tudi z Ministrstvom za šolstvo, in sicer v obliki mesečnih konzultacijskih srečanj. *»Imamo mesečna konzultacijska srečanja« (E4).* Pri tem ena izmed njiju poudarja, da pomočnica zaradi kadrovske stiske na posvetovalna srečanja ni vključena. Obe intervjuvanki pa poročata o razočaranju glede sodelovanja in podpore s strani ministrstva. Izpostavljata pomanjkanje obljubljenih konkretnih strategij pri delu z otrokom, premalo srečanj ter neustrezno podporo v obliki teorije ter željo po praktični podpori v oddelku. *»Če se ti ne angažiraš sam za to, ne bi bilo nič. Ni teh obljubljenih strategij dela, kot pomoč, ki je bila obljubljena« (H60).* *»Ampak jaz rabim konkretna izhodišča v praksi« (E57).* *»Ker oni so tam eno uro in od tega verjetno dosti ne moreš videti in nas podpret« (H61).*

Ena vzgojiteljica je poudarila, da se enkrat letno povezuje tudi s psihologom in osebnim zdravnikom otroka. Druga pa je spregovorila tudi o enkratnem sodelovanju z Univerzitetnim rehabilitacijskim Inštitutom Republike Slovenije – Soča z namenom učenja komuniciranja s komunikatorjem.

Na splošno si skoraj vse intervjuvanke v povezavi s podporo s strani strokovnih služb želijo več praktičnih izobraževanj. *»Več praktičnih izobraževanj bi bilo zaželenih« (A55).* Le ena intervjuvanka je kot podporo pri delu z otrokom s posebnimi potrebami navedla izobraževanja. *»Sem bila na nekem seminarju, ki mi je dal zelo veliko na temo, kako delati z avtisti. In tam sem se kar veliko naučila« (I26).* Intervjuvanke so izpostavile tudi željo po tem, da bi vrtec

zaposlenim omogočil supervizijo, s katero bi lahko predelali stiske, s katerimi se soočajo pri delu. *»Supervizije, da prideš z nekim problemom, da ga lepo razdelaš, da greš ti skozi proces in tu ni tega« (H81).* Izpostavile so tudi željo po timskih sestankih ter navedle, da bi le-ti prispevali k uskladitvi dela. *»Mogoče bi morale malo bolj na krajši rok, enkrat mesečno, se dobivati. Namesto teh dvakrat na leto. Da bi mogoče morali oceniti napredek malo bolj pogosto in si izmenjati informacije. Se uskladili« (F41).* Ena intervjuvanka pa je kot možno izboljšavo izpostavila tudi pilotne primere, ki bi omogočili, da bi vzgojiteljice opazovale strokovnjake pri delu z otroki s posebnimi potrebami. *»Mogli bi izvesti pilotne primere strokovnjakov v državi in bi oni prišli v skupino in delali delo namesto vzgojitelja in mi bi jih opazovali recimo obdobje 14 dni« (E36).*

6.4 Sodelovanje s spremljevalko

V povezavi z vlogo spremljevalke otroka s posebnimi potrebami so vse intervjuvanke navedle, da je njena glavna vloga skrb za otroka s posebnimi potrebami. *»Spremljevalka v oddelku je zadolžena za dotičnega otroka. Da zanj skrbi« (A63).* Intervjuvanke prav tako poudarijo, da je vloga spremljevalke v skupini izredno pomembna, saj spremljevalka deluje kot zagovornica otroka, predstavlja dodatno podporo in pomoč v skupini ter skrbi za otrokov napredek. *»V prvi vrsti bi rekla, da je njena vloga pomembna, saj deluje kot zagovornica otroka s posebnimi potrebami. Namen je, da se zavzema za njegove pravice« (E76).* Intervjuvanke so poročale, da je vloga spremljevalke odvisna od nje same. *»Lahko se vključuje za vse, lahko za otroka, za katerega je namenjena, lahko pa ne. Vse to je zato, ker ni nikjer natančno opredeljeno« (B88).* Kot glavni razlog so navedle, da njena vloga ni nikjer natančno opredeljena. Prav v povezavi s tem pa je spregovorila tudi intervjuvanka, ki ima v skupini vključenega otroka z motnjo avtističnega spektra in povedala, da je zaradi neopredeljenosti vloge spremljevalke sama zmedena glede njene vloge. *»Ker vloga ni opredeljena, tudi sama ne vem natančno, kaj je njena vloga. Sem zelo zmedena glede tega« (B87).* Ena izmed intervjuvanih pa izpostavi tudi to, da je vloga spremljevalke v skupini odvisna od njenih predhodnih izkušenj dela z otroki s posebnimi potrebami. *»Zelo je odvisno, kako se poveže z otrokom in če ima že kake izkušnje z delom z otrokom s posebnimi potrebami« (F47).*

Intervjuvanke pa so spregovorile tudi o nalogah spremljevalke otroka s posebnimi potrebami v vrtcu. Navajajo, da je naloga spremljevalke skrb za otroka s posebnimi potrebami, ki vključuje tudi skrb za varnost otroka ter individualno podporo otroku. *»Kakor je bilo meni rečeno, je ona*

tam, da poskrbi za tega otroka» (B92). Intervjuvanke so poudarile tudi to, da je naloga spremljevalke ta, da se z otrokom umakne, ko to potrebuje, ter mu pomaga pri vključevanju v skupino. *»Pomaga mu pri vključevanju« (G85).* Prav v povezavi z vključevanjem otroka v skupino pa so intervjuvanke spregovorile, da je naloga spremljevalke tudi povezovanje otroka s skupino. *»Da mu pomaga se vključiti v skupino« (D98).* Ena izmed nalog spremljevalke pa je po mnenju intervjuvank tudi nudenje pomoči otroku, ki vključuje dodatno podporo in usmerjanje na področjih, kjer to najbolj potrebuje ter tudi podporo njegovih močnih področij. *»Dodatna podpora otroku pa tudi to, da podpira njegova močna področja, da mu pomaga« (H104).* Intervjuvanke, ki imajo v skupini vključenega dolgotrajno bolnega otroka, pa kot pomembno nalogo spremljevalke izpostavljajo nudenje fizične pomoči otroku. *»Nudi mu fizično pomoč« (A64).* Več kot polovica intervjuvank je poudarila, da mora spremljevalka znati tudi pustiti otroku prostor. Pri tem so navedle, da spremljevalka otroku ne sme dihati za ovratnik in da ne sme delati stvari namesto njega, saj s tem zavira njegov razvoj. *»Ker recimo pri nekaterih imaš tako, da spremljevalka otroku konstantno diha za vrat, in potem tu ni razvoja ter napredka pri takem otroku, ker ona naredi vse namesto njega« (A42).* Podobno, kot so intervjuvanke spregovorile že v povezavi z vlogo spremljevalke, so tudi pri nalogah poudarile, da le-te niso opredeljene. Nekatere so poročale, da so to rešile tako, da so s spremljevalko same določile njene naloge. *»Je veliko odvisno individualno, kako se vzgojiteljica zmeni s spremljevalko, ker ni nikjer določeno, kako mora biti« (A69).* Druge pa so poročale, da jim neopredeljenost nalog spremljevalke predstavlja izziv. *»Hkrati pa ne vemo točno, kaj so njene naloge. To mi predstavlja izziv« (B96).* Intervjuvanke so poročale tudi o tem, da mora biti spremljevalka odprta, komunikativna, fleksibilna ter da mora znati do otroka vzpostaviti avtoriteto. Ena izmed intervjuvank je poudarila tudi to, da je naloga spremljevalke nudenje pomoči vzgojiteljici pri pisanju poročil, povezanih z otrokom s posebnimi potrebami. *»Tudi pri pisanju poročil mi pomaga« (G90).*

Glede vključevanja spremljevalke v skupino imajo intervjuvanke različne izkušnje. Nekatere so poročale, da se spremljevalka vključuje v delo in dejavnosti celotne skupine. *»Kot vzgojiteljica je meni najlažje delati na način, da je spremljevalka del skupine in da ne gleda samo na enega otroka, ampak da pogleda celotno skupino« (A41).* *»Potem pa imaš pregled nad celotno skupino in tudi ona poroča, kako mu je šlo, kaj je zmogel, kaj mu ni šlo« (G32).* V povezavi z vključenostjo spremljevalke v skupino pa sta intervjuvanki poudarili tudi, da spremljevalka s tem, ko se individualno posveti in podpre otroka s posebnimi potrebami pri skupinskem delu, razbremeni tako vzgojiteljico kot tudi pomočnico vzgojiteljice. *»Saj je bil že*

prej, ampak si ti kot vzgojitelj razbremenjen» (H33). V nekaterih primerih pa se spremljevalka redko vključuje v skupinsko delo. »Se tudi vključuje, ampak je minimalno« (A92).

Intervjuvanke so spregovorile tudi o vključenosti spremljevalke v podporne sisteme v vrtcu. Skoraj vse intervjuvanke so spregovorile, da se spremljevalka udeležuje strokovnih skupin v vrtcu. *»Spremljevalka se udeležuje tudi na te timske sestanke« (A78). V povezavi z urami dodatne strokovne pomoči pa imajo intervjuvanke različne izkušnje. V večini primerov se spremljevalke, z namenom pridobivanja novega znanja in idej za delo z otrokom s posebnimi potrebami, udeležujejo dodatne strokovne pomoči. »Gre pa tudi spremljevalka z njim pač na te individualne obravnave, kar menim, da je ful dobro, ker pridobi neko dodatno znanje« (G55). V nekaterih primerih pa se spremljevalka otroka ur dodatne strokovne pomoči ne udeležuje. Kot glavni razlog intervjuvanke navajajo kadrovsko stisko, ki onemogoča, da bi spremljevalka zapustila skupino. »Bolj ne, ker je pomanjkanje kadra in potem bi ona takrat zmanjkala iz skupine« (C63). Intervjuvanke so navedle, da v primeru, da so za otroka s posebnimi potrebami sklicane govorilne ure, spremljevalke niso udeležene, saj bi to pomenilo, da morajo delati izven svojega delovnega časa, kar pa ni predvideno. »Govorilnih ur se ne udeležuje, ker ima osemurni delavnik in se to zanjo ne predvideva« (B107). Intervjuvanki, ki sodelujeta tudi z Ministrstvom za šolstvo, pa sta izrazili svoje razočaranje glede izključenosti spremljevalke iz konzultacijskih srečanjih z ministrstvom, katerih namen je pridobitev podpore pri delu z otrokom s čustveno vedenjskimi motnjami. »Ja, na te sestanke jaz hodim, ona se ne vključuje in potem ji moram poročat. To je res grozno, ona bi morala biti tudi podprta« (H105). Skoraj vse intervjuvanke so v povezavi z vključevanjem spremljevalke v podporne sisteme vrtca spregovorile, da vključevanje zakonsko ni predvideno in da je njihova udeleženosť odvisna od želje spremljevalke in vzgojiteljice. »Drugače pa se zakonsko ne predvideva, da se spremljevalka vključuje« (E98). »Je bila tudi zraven na govorilnih urah, ja. Izven delovnega časa. Na njeno lastno željo« (C91).*

Intervjuvanke so spregovorile tudi o izzivih pri sodelovanju s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami. Kot največji izziv so intervjuvanke izpostavile neizobraženost spremljevalke in navedle, da je spremljevalka najpogosteje določena otroku, ki ima običajno najzahtevnejše potrebe v skupini. Intervjuvanke opozarjajo, da zaradi pomanjkanja strokovnega znanja spremljevalka otroku ne more nuditi primerne podpore, niti se ustrezno odzivati na otrokovo nepredvidljivo vedenje, kar v praksi pogosto vodi v to, da spremljevalka v takšnih situacijah obnemi. *»In tu, kjer moraš hipno odreagirati z nepredvidljivimi vzorci vedenja, kdaj obnemijo,*

ker nimajo znanja» (E80). Nekatere intervjuvanke pa so poročale tudi o občutku bremena in kot glavne razloge izpostavile neizkušnost spremljevalke, neznanje, delo po lastni presoji ter prelaganje odgovornosti, kljub vključenosti spremljevalke, na vzgojiteljico. »Ker če je vedenje tako, se mora še vzgojitelj vključiti. Ampak oni ne razumejo, da imam še dvajset drugih otrok« (E86). »Jo pa potrebujem kar veliko usmerjati, ja. Pač one nimajo znanja in potem delajo dejansko po lastni presoji stvari, a ne« (F52).

V povezavi s sodelovanjem s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami so intervjuvanke navedle, da bi si želele, da bi bile spremljevalke zaradi težavnosti dela, ki ga opravljajo, ustrezno izobražene. *»Kaj pa šele spremljevalka. Tako da mislim, da bi morale biti malo drugače izbrane. Na podlagi izobrazbe« (G12).* Dve intervjuvanki sta pri tem izpostavili, da v primeru gibalne oviranosti otroka izobrazba spremljevalke ni tako pomembna, kot je pri duševnih in vedenjskih težavah. *»Če gre za gibalno oviranega otroka, je lahko to tudi nekdo, ki konča srednjo šolo, s tem da mora imeti res jasen program dela« (E77).* Intervjuvanke so izpostavile, da bi bilo v povezavi s sodelovanjem s spremljevalko treba tudi opredeliti njihove naloge in jim dvigniti plače, kar bi pripomoglo tudi pri prevzemanju odgovornosti. *»Ja, dobro bi bilo tudi, da se naloge spremljevalk opredeli, da ne bi prihajalo do konfliktov, kaj nekdo mora in kaj ne« (C94).* Intervjuvanke pa so izpostavile tudi željo po zakonsko obvezni vključitvi spremljevalke v podporne sisteme vrtca ter na konzultacijska srečanja z ministrstvom. *»Ampak ja, morala bi se vključevati, kjer se da, da vidi, kaj se tam dela« (F56).*

7 RAZPRAVA

V tem poglavju bom na podlagi rezultatov odgovorila na predhodno zastavljena raziskovalna vprašanja. Ugotovitve bom podkrepila s teoretičnimi izhodišči, o katerih sem pisala v teoretičnem uvodu magistrskega dela.

- Katere kompetence in pristopi so vzgojiteljicam v pomoč pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini?

Intervjuvanke so poudarile, da morajo imeti pri delu z otroki s posebnimi potrebami razvite različne kompetence, ki zajemajo znanje, izkušnje dela z otrokom s posebnimi potrebami in osebne značilnosti. O pojmu kompetenca spregovorijo Vitello, Greatorex in Shaw (2021, str. 11) ter kompetenco opredelijo kot sposobnost povezovanja in uporabe znanja, veščin ter psihosocialnih dejavnikov, kot so prepričanja, stališča, vrednote in motivacija, ki se uporabljajo v kontekstu, znotraj specifičnega področja. V povezavi z znanjem so intervjuvanke poročale, da je pomembno, da ima vzgojiteljica, ki sodeluje z otrokom s posebnimi potrebami v vrtcu, znanje o posebnih potrebah in da se konstantno izobražuje. O tovrstnem znanju v svojem delu pišejo Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 11) in navajajo, da je za uspešno delo z otrokom s posebnimi potrebami pomembno, da vzgojiteljice razumejo in poznavajo posamezne skupine otrok s posebnimi potrebami. O pomenu strokovne ozaveščenosti pedagoških delavk pa lahko beremo v poročilu European Commission (2013, str. 13). Tudi Pesková, Shatunova, Bartus in Slowik (2020, str. 145) pišejo o specifičnem znanju, ki ga pri svojem delu potrebujejo vzgojiteljice in učiteljice otrok ter med drugim navajajo, da morajo pedagoške delavke za učinkovito delo poznati razvoj in potrebe otrok v različni starosti. Tudi intervjuvanke so poudarile pomen znanja o razvoju otroka, ki jim omogoča prepoznavanje otrokovih potreb in ustrezno ukrepanje v primerih, ko otrok potrebuje dodatno pomoč. Poleg tega jim poznavanje razvojnih značilnosti pomaga oblikovati realna pričakovanja glede otrokovega vedenja in njegovih zmožnosti. Intervjuvanke pa so poudarile tudi pomen osebnih značilnosti vzgojiteljice pri delu z otroki s posebnimi potrebami ter izpostavile potrpežljivost in prilagodljivost, iskrenost, stabilnost, jasnost, vztrajnost, doslednost, sočutje, empatijo ter odprtost za delo z otroki s posebnimi potrebami. Prav individualizacija, o kateri lahko beremo v poročilu European Commission (2013, str. 13), pa govori o odnosu do različnosti ter vključuje odprtost za delo z otroki s posebnimi potrebami.

Bendová, Čecháčková in Šádková (2014, str. 1015) poudarjajo, da se moramo pri delu z otroki zavedati, da so vsi med seboj drugačni ter vselej prilagajati pedagoške pristope in metode dela. Tudi intervjuvanke so zaradi razlik med otroki poročale o pomenu konstantnega prilagajanja metod dela. Prav tako pa lahko na podlagi rezultatov opazimo, da intervjuvanke uporabljajo različne pedagoške metode in pristope. Kot uporabljene metode in pristope so navajale skupinsko delo, vključevanje otroka v različne dejavnosti, individualno delo, individualno pripravo gradiva, možnost umika, uporabo različnih alternativnih pristopov, pogovor, demonstracijo, razlago, izvajanje rutine, delo v skupinah ter prosto igro. O nujnosti obvladovanja različnih metod dela ter prilagoditvi didaktičnih sredstev pri delu z otroki s posebnimi potrebami pa v svojem delu pišejo tudi Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 11).

Zahtevna naloga, ki je pri delu z otrokom ključna, je ustvariti prostor, da se njegov glas sliši in upošteva. Intervjuvanke glas otroka upoštevajo tako, da na različne načine prilagajajo in načrtujejo dejavnosti v vrtcu, kar pripomore k temu, da lahko tudi otrok s posebnimi potrebami sodeluje pri različnih dejavnostih. Na takšen način intervjuvanke udejanjajo koncept spoštovanja otroštva, saj spoštujejo individualnost in različnost otrok (Loreman, 2009, str. 3). Gehart (2007) pa v svojem delu spregovori tudi o temeljnih izhodiščih, ki nam omogočijo, da odrasli slišimo otroka. Na podlagi rezultatov lahko opazimo, da so moje sogovornice poročale o tem, da glas otroka upoštevajo na način, da načrtujejo primeren prostor, ki prispeva k temu, da otrok lažje sodeluje pri dejavnosti. Tudi Gehart (2007) v povezavi z upoštevanjem otrokovega glasu spregovori o pomenu ustvarjanja *dialoškega prostora*, ki mora biti prijeten, da se otrok v njem počutiti varnega ter sprejetega. Ena sogovornica pa je poročala tudi o uporabi slikovnega gradiva. Tudi to je eno izmed temeljnih izhodišč, o katerem piše Gehart (2007) in navaja, da je pri delu z otrokom pomembno, da mu *ponujamo različne odgovore in poglede z različnih zornih kotov* ter stopimo *onstran besed* ter pri delu uporabimo risbo, petje, igrače, igro vlog itd.

- Kakšne so dobre prakse in izzivi, s katerimi se vzgojiteljice srečujejo pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini?

Na podlagi rezultatov lahko opazimo, da se večina intervjuvank zavzema za inkluzijo v vrtcu. Inkluzija je koncept, ki poudarja prilagajanje okolja otroku s posebnimi potrebami ter se zavzema za razvoj strpnosti, sprejemanja drugačnosti in pomoči (Strle, 2017, str. 17). Na podlagi rezultatov lahko opazimo, da so intervjuvanke kot dobre prakse pri vključevanju otroka s posebnimi potrebami v skupino izpostavile prav razvoj strpnosti in sprejemanje drugačnosti.

Nekatere intervjuvanke so poročale, da so za izvajanje inkluzije v vrtcu potrebne različne prilagoditve dela, ki vključujejo tako prilagoditev vsebin in metod dela. Prav o inkluzivnem vrtcu, ki se zavzema za različne potrebe otrok ter prilagodi učenje na način, da bo izobraževanje kakovostno in da bodo izbrane učne strategije primerne, piše Stritih (2010, str. 47). Na podlagi rezultatov lahko ugotovimo, da intervjuvanke spregovorijo tudi o pomenu odprtosti vzgojiteljice pri delu z otrokom s posebnimi potrebami. O tem tematiki piše Ivanović (2022, str. 125) in navaja, da imajo vzgojiteljice temeljno vlogo pri izvajanju inkluzivnega procesa ter zagotavljanju aktivnega in enakopravnega sodelovanja vseh otrok v skupini.

Johns in Mumthas (2020) spregovorita o različnih izzivih, s katerimi se pri svojem delu soočajo vzgojiteljice in učiteljice otrok s posebnimi potrebami ter izpostavita nerazumevanje otrok s posebnimi potrebami; zatiranje negativnih čustev do otrok s posebnimi potrebami; čezmerno birokracijo; pomanjkanje mreženja in posledične izmenjave izkušenj, dobrih praks ter izzivov med vzgojiteljicami oziroma učiteljicami; pomanjkanje podpore s strani staršev; pomanjkanje podpore s strani vzgojno-izobraževalne institucije; slabo povezanost med strokovnimi delavkami, ki otroku nudijo dodatno podporo ter vzgojiteljicami oziroma učiteljicami; negativen odnos drugih vzgojiteljic oziroma učiteljic do otrok s posebnimi potrebami; splošno pomanjkanje spoštovanja do otrok s posebnimi potrebami; negativno vrednotenje samega sebe; veliko število učencev v skupini; raznolike težave otrok; pomanjkanje časa za zadostitev potreb otrok s posebnimi potrebami; nesodelovanje drugih učencev; negativen odnos drugih učencev do otrok s posebnimi potrebami; pomanjkanje znanja; izgorelost; pomanjkanje materialov, pripomočkov in opreme; nedostopnost do podpore; potrebo po večjem usposabljanju; dolgotrajnost postopka pridobitve odločbe ter pomanjkanje finančnih sredstev. Tudi rezultati raziskave prikazujejo, da so intervjuvanke poročale o podobnih izzivih in izpostavile kadrovsko stisko, neizobraženost za tovrstno delo, izčrpanost, čezmerno birokracijo, sodelovanje s starši, pomanjkanje informacij o otroku, zapostavljanje ostalih otrok v skupini, prevelike normative, agresivno vedenje otroka, zaščito otrok v skupini, skupinsko delo, nesodelovanje drugih otrok v skupini ter raznolike težave otrok. Intervjuvanki pa sta kot izziv pri delu izpostavili tudi prilagajanje težavnosti dejavnosti za otroka s posebnimi potrebami. O tovrstnih izzivih pišejo prav Bendová, Čecháčková in Šádková (2014, str. 1015) in navajajo, da lahko prilagajanje pedagoških pristopov in metod dela v praksi predstavlja izziv.

- Kakšne oblike podpore so zagotovljene vzgojiteljicam pri delu z otrokom s posebnimi potrebami?

Intervjuvanke znotraj vrtca sodelujejo z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo, s svetovalno službo, z logopedinjo ter z drugimi vzgojiteljicami. Vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo zagotavljajo otrokom s posebnimi potrebami v vrtcu dodatno strokovno pomoč. Dodatna strokovna pomoč je pomoč, ki je namenjena tudi predšolskim otrokom in se izvaja v obliki podpore pri premagovanju ovir ali motenj, svetovalnih storitev ali učne pomoči (ZUOPP-1, 2011, čl. 8). Na podlagi rezultatov lahko opazimo, da vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo z otroki s posebnimi potrebami večinoma sodelujejo individualno, izven skupine, se povezujejo z zunanjimi ustanovami, in sicer z razvojno ambulanto, ter vzgojiteljicam nudijo nasvete pri delu z otrokom s posebnimi potrebami. Prav o teh področjih dela pa lahko beremo v delu avtoric Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 12), ki navajajo, da je naloga vzgojiteljic za zgodnjo obravnavo med drugimi tudi nudenje sistematične učne pomoči in razvijanje otrokovih spretnosti, povezovanje z drugimi strokovnjaki, sodelovanje z vzgojiteljicami in pomočnicami vzgojiteljic, nudenje pomoči pri razumevanju otroka, metodah dela in pripomočkih ter povezovanje z drugimi strokovnjaki. Kot navajajo Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 12), se vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo v vrtcu vključujejo tudi v skupinsko delo in sodelujejo pri dejavnostih v skupini. Na podlagi rezultatov sem ugotovila, da nekatere intervjuvanke nimajo te izkušnje, saj so poročale o redkem vključevanju vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo v skupinsko delo.

Pomemben podporni sistem v vrtcu je tudi svetovalna služba, katere naloga, kot zapisano v 67. členu ZOFVI (1996), je svetovanje otrokom, staršem, vzgojiteljicam ter vodstvu vrtca. Tudi moje sogovornice so poročale o sodelovanju s svetovalno službo, pri čemer pa so navedle, da se svetovalna služba v njihovem vrtcu neposredno, z namenom svetovanja za delo z otrokom s posebnimi potrebami, v proces in podporo pri delu ne vključuje. Svetovalna služba deluje na treh ravneh, in sicer na ravni vzgojno-izobraževalnega zavoda (prvi ravni), na ravni skupine/oddelka (drugi ravni) ter na ravni dela s posameznikom in zanj (tretji ravni) (Rupar idr., 2024). Na podlagi rezultatov sem ugotovila, da svetovalna služba v vrtcu deluje na vseh treh ravneh. Na prvi ravni, torej na ravni vzgojno-izobraževalnega zavoda, sodeluje pri strokovnih skupinah v vrtcu. Na drugi ravni, ki zajema delo na ravni skupine ali oddelka, se povezuje z razvojno ambulanto oziroma centrom za zgodnjo obravnavo. Na tretji ravni, kjer se osredotoča na delo s posameznikom in zanj, pa je njena vloga predvsem povezana z opazovanjem otroka (Rupar idr., 2024).

Intervjuvanke v vrtcu sodelujejo tudi z drugimi vzgojiteljicami. To sodelovanje je tako formalno kot tudi neformalno. Formalno sodelujejo na aktivih, na katerih so prisotne vse

vzgojiteljice otrok v določeni starostni skupini. V povezavi s formalnim sodelovanjem vzgojiteljic pa lahko na podlagi rezultatov opazimo, da si vzgojiteljice želijo, da bi vrtec organiziral aktivne, na katerih bi sodelovale le vzgojiteljice otrok s posebnimi potrebami, ki bi bili primarno namenjeni izmenjavi dobrih praks in izzivov pri sodelovanju z otrokom s posebnimi potrebami. O tem v svojem delu spregovorita Bah Berglez in Klobasa (2020) ter poudarita, da je za učinkovito delo v vrtcu pomembno, da se vzgojiteljicam zagotovi primerna podpora, ki je lahko tudi v obliki aktivov, z namenom izmenjave dobrih praks in izzivov pri delu. Vzgojiteljice pa med seboj sodelujejo tudi neformalno, pri čemer si različne informacije in občutke izmenjajo na hodniku ali v zbornici. O pomenu izmenjave izkušenj strokovnih delavk, ki sodelujejo z otroki s posebnimi potrebami, pa pišejo tudi Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 11).

Intervjuvanke, ki sodelujejo tudi z razvojno ambulantno oziroma centrom za zgodnjo obravnavo, opozarjajo na pomanjkanje vzajemne izmenjave informacij ter izražajo potrebo po boljšem sodelovanju, ki bi prispevalo k večjemu napredku otroka. Na podlagi rezultatov sem tako ugotovila, da center za zgodnjo obravnavo v povezavi z vrtcem v praksi ne udejanja ključnih konceptov dela, kot sta skupno sodelovanje in načrtovanje pomoči, ki ju izpostavljajo Jakič Brezočnik, Šoln Vrbinc in Švalj (2017, str. 11).

Intervjuvanke si v povezavi s podporo strokovnih služb želijo več praktičnih izobraževanj. Na podlagi rezultatov sem ugotovila tudi povezavo med poročanjem o nekompetentnosti pri delu z otroki s posebnimi potrebami in pomanjkanjem praktičnih ter konkretnih izobraževanj. O pomenu stalne strokovne rasti pri delu z otroki s posebnimi potrebami, ki vključuje pridobivanje dodatnih znanj na seminarjih, predavanjih ter s pomočjo ustrezne strokovne literature, pa govorijo Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 11).

– Kakšno vlogo ima po mnenju vzgojiteljic spremljevalka otroka s posebnimi potrebami?

Ob prebiranju zakonov in pravilnikov, povezanih z vzgojo in izobraževanjem predšolskih otrok, ZUOPP-1 (2011), ZOPOPP (2017), ZVrt (1996) ter Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (2013), sem ugotovila, da vloga in naloge spremljevalke nikjer niso natančno določene. O tem so spregovorile tudi moje sogovornice in nekatere izmed njih poudarile, da so zaradi neopredeljenosti zmedene in da jim le-ta predstavlja pri delu izziv. V povezavi z vlogo spremljevalke pa je ena intervjuvanka poudarila, da je njena vloga izredno pomembna, saj deluje kot zagovornica otroka, ki se

zavzema za njegove pravice. O konceptu zagovorništva spregovorijo Zaviršek, Zorn in Videmšek (2002, str. 69) in navajajo, da je to koncept, ki omogoči, da se zavzamemo zase ali za drugo osebo, kadar ima nekdo nad nami večjo moč. Gre za dejanje, kjer se zavzemamo za pravice posameznika, da bi mu povečali moč in vpliv ter zagotovili, da so njegove potrebe upoštevane in spoštovane (Zaviršek, Zorn in Videmšek, 2002, str. 69). Na podlagi rezultatov lahko opazimo, da so intervjuvanke, ki imajo v skupini vključenega dolgotrajno bolnega otroka, kot pomembno nalogo spremljevalke izpostavile tudi nudenje fizične pomoči otroku. O dodelitvi spremljevalke dolgotrajno bolnemu otroku, z namenom izvajanja fizične pomoči, pa lahko beremo prav v Pravilniku o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (2013).

- Kakšne izkušnje ima vzgojiteljica s sodelovanjem s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami?

Ko sem iskala strokovno literaturo v povezavi s sodelovanjem vzgojiteljice s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami in njeno vključenostjo v podporne sisteme v vrtcu, nisem na to temo našla nobenega vira. Prav zaradi tega menim, da imajo, kar lahko opazimo na podlagi rezultatov, intervjuvanke v povezavi s sodelovanjem s spremljevalko s posebnimi potrebami in njeno vključenostjo v podporne sisteme v vrtcu, različne izkušnje. Večina sogovornic je v povezavi z vključevanjem spremljevalke v podporne sisteme vrtca spregovorila, da vključevanje zakonsko ni predvideno, kar si sicer želijo, in da je posledično njihova udeležенost večinoma odvisna od želje spremljevalke in vzgojiteljice. Kot lahko opazimo ob prebiranju različnih zakonov in pravilnikov, povezanih z vzgojo in izobraževanjem predšolskih otrok, ZUOPP-1 (2011), ZOPOP (2017), ZVrt (1996) ter Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (2013), pa sem ugotovila tudi to, da se za delovno mesto spremljevalke ne predvideva nobena posebna izobrazba oziroma dodatno izpopolnjevanje. Prav neizobraženost spremljevalke pa moje sogovornice izpostavijo kot eden izmed izzivov pri sodelovanju s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami. Tudi sama menim, da bi bilo dobro, da so spremljevalke ustrezno izobražene oziroma usposobljene za tovrstno delo, saj bi tako lažje prepoznale in razumele otrokove potrebe ter se nanje ustrezno odzvale, kar bi pripomoglo k zmanjševanju otrokovih stisk in spodbujanju njegovega napredka. O pomenu specifičnih znanj, ki so ključna za uspešno delo pedagoških delavcev pri delu z otroki s posebnimi potrebami, pa pišejo prav Čas, Kastelic in Šter (2003, str. 11).

8 SKLEPI

V tem poglavju pišem o sklepih, do katerih sem prišla na podlagi izvedene raziskave.

- Intervjuvanke morajo imeti pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v vrtcu razvite različne kompetence, ki zajemajo znanje, izkušnje dela z otrokom s posebnimi potrebami in osebne značilnosti (specifično znanje o posebnih potrebah, znanje o razvoju otroka, izobraževanja, predhodne izkušnje dela z otrokom s posebnimi potrebami, odprtost za delo z otroki s posebnimi potrebami, prilagodljivost, potrpežljivost itd.).
- Pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini intervjuvanke uporabljajo različne pedagoške metode in pristope (individualno delo, skupinsko delo, vključevanje otroka s posebnimi potrebami v dejavnosti, prilagajanje metode dela, individualna priprava gradiva itd.) ter opozarjajo, da je pri delu z otroki s posebnimi potrebami zaradi njihove edinstvenosti nujno konstantno prilagajanje metod dela.
- Intervjuvanke na različne načine upoštevajo glas otroka s posebnimi potrebami, večinoma prilagodijo dejavnost v vrtcu, oblikujejo dejavnosti na podlagi zanimanja ter otroka vključijo v načrtovanje dejavnosti.
- Večina intervjuvank se zavzema za inkluzijo v vrtcu, kar pomeni, da vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne vrtce ocenjujejo kot pozitivno. Menijo, da si tako ostali otroci v skupini ustvarijo mnenje, da smo si ljudje med samo različni, a enakovredni ter ob tem razvijajo tudi strpnost in sočutje do drugih.
- Intervjuvanke navajajo, da je koncept inkluzije v teoriji smiseln in pozitiven, vendar ga je v praksi zaradi prevelikih normativov otrok v skupini težko uresničiti.
- Kot dobre prakse v povezavi z vključevanju otroka s posebnimi potrebami v skupino intervjuvanke izpostavljajo sprejemanje drugačnosti, različnosti, enakovrednost ter razvoj strpnosti in sočutja ostalih otrok v skupini.
- Intervjuvanke se pri svojem delu soočajo z različnimi izzivi, med katere najpogosteje uvrščajo pomanjkanje kadra, lastno neizobraženost za tovrstno delo ter izčrpanost.
- Intervjuvanke se soočajo tudi s številnimi izzivi, povezanimi z delom v skupini. Med le-te uvrščajo zapostavljanje ostalih otrok, prevelike normative, agresivno vedenje otrok in zaščito tako otroka s posebnimi potrebami kot drugih otrok v skupini, skupinsko delo, izogibanje drugih otrok v skupini ter premalo znanja, podpore in informacij.
- Intervjuvanke sodelujejo tudi z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo, ki z otroki sodeluje individualno in intervjuvankam nudi nasvete pri delu z otroki s posebnimi potrebami.

- Intervjuvanke navajajo, da se vzgojiteljica za zgodnjo obravnavo redko vključuje v skupinsko delo.
- Intervjuvanke sodelujejo tudi s svetovalno službo v vrtcu, ki se v skupino vključuje le v povezavi z opazovanjem otroka. Neposredno, z namenom svetovanja za delo z otrokom s posebnimi potrebami, pa se svetovalna delavka v proces in podporo pri delu ne vključuje.
- Svetovalna služba nudi intervjuvankam pomoč pri urejanju dokumentacije, povezane z otrokom s posebnimi potrebami, se povezuje z razvojno ambulanto oziroma centrom za zgodnjo obravnavo ter je prisotna na strokovnih skupinah v vrtcu.
- Intervjuvanke sodelujejo tudi z drugimi vzgojiteljicami v vrtcu. To sodelovanje je tako formalno, v obliki aktivov in neformalno, ko si različne informacije in občutke izmenjajo na hodniku ali v zbornici.
- Intervjuvanke poudarjajo, da med vrtcem in zunanjimi strokovnimi službami poteka slaba izmenjava informacij.
- Intervjuvanke, ki sodelujejo s centrom za zgodnjo obravnavo otrok, poročajo o pomanjkanju izmenjave informacij. Poudarjajo, da s strani centra za zgodnjo obravnavo ne prejemajo informacij o otroku, načinih dela in diagnozah, kar po njihovem mnenju zmanjšuje učinkovitost dela ter zavira otrokov napredek.
- Intervjuvanki, ki imata v skupini vključenega otroka, ki je v Slovenijo prišel kot sirota iz Ukrajine, sodelujeta tudi z Ministrstvom za šolstvo v obliki mesečnih posvetovalnih srečanj.
- Vloga in naloge spremljevalke zakonsko niso opredeljene.
- Intervjuvanke kot glavno vlogo spremljevalke otroka s posebnimi potrebami izpostavljajo skrb za otroka s posebnimi potrebami.
- Intervjuvanke, ki imajo v skupini vključenega dolgotrajno bolnega otroka, kot pomembno nalogo spremljevalke izpostavijo nudenje fizične pomoči otroku.
- Vključenost spremljevalke v podporne sisteme v vrtcu ni zakonsko predvidena, zato je njihova udeležnost odvisna od želje spremljevalke in vzgojiteljice.
- Intervjuvanke kot največji izziv pri sodelovanju s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami navajajo njeno neizobraženost za delo z otroki s posebnimi potrebami ter poudarijo, da je spremljevalka najpogosteje določena otroku, ki ima običajno najzahtevnejše potrebe v skupini. Opozarjajo, da zaradi pomanjkanja strokovnega znanja spremljevalka otroku ne more nuditi primerne podpore, niti se ustrezno odzivati na otrokovo nepredvidljivo vedenje, kar v praksi pogosto vodi v to, da spremljevalka v

takšnih situacijah obnemi. Kljub njeni prisotnosti v skupini nekatere intervjuvanke poročajo o občutku dodatnega bremena, ki poleg skrbi za otroka s posebnimi potrebami vključuje še skrb za spremljevalko.

9 PREDLOGI

- Predlagam, da svetovalna služba v vrtcu organizira aktivne za vzgojiteljice otrok s posebnimi potrebami, na katerih bi razpravljale o dobrih praksah, izzivih ter stiskah, s katerimi se soočajo pri delu z otroki s posebnimi potrebami.
- Predlagam, da socialne delavke aktivno sodelujejo pri organizaciji in izvedbi izobraževanj za vzgojiteljice predšolskih otrok ter se pri tem osredotočijo na praktične primere dela z otroki s posebnimi potrebami.
- Predlagam, da se supervizija kot ena izmed oblik strokovne podpore za vzgojiteljice predvidi v spremembah in dopolnitvah ZOFVI (1996). V okviru supervizije bi vzgojiteljice lahko razpravljale o izzivih, stiskah ter drugih dilemah, ki jih prinaša delo v vrtcu.
- Svetovalna služba v vrtcu ter vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo naj vzgojiteljicam nudijo več podpore in nasvetov pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini. Ena izmed možnosti bi bila, da v okviru dodatne strokovne pomoči strokovne delavke vsaj enkrat mesečno pomoč otroku namesto individualno nudijo v skupini.
- Svetovalna služba naj vzgojiteljicam nudi podporo pri sodelovanju s starši otrok s posebnimi potrebami, zlasti v situacijah, ko vzgojiteljica staršem prvič predstavi svoja opažanja o otroku ali ko starši niso pripravljeni na sodelovanje.
- Med vrtcem in centrom za zgodnjo obravnavo naj poteka dvosmerna komunikacija, kar pomeni, da bi zaposleni tako v eni kot v drugi ustanovi dajali več poudarka na izmenjavi informacij, strokovnem mnenju ter načinih dela. Tako bi strokovni delavci lahko usklajevali pristope dela ter se osredotočili na skupen cilj, kar bi prispevalo k hitrejšemu napredku otroka.
- Predlagam, da se v spremembah in dopolnitvah ZUOPP-1 (2011) predvidi vloga in naloge spremljevalke otroka s posebnimi potrebami ter se spremljevalka vključi tudi v procese, ki se navezujejo na dotičnega otroka, na primer na govorilne ure, na konzultacijska srečanja s pristojnim ministrstvom, v strokovne skupine itd.
- Predlagam, da se v spremembah in dopolnitvah ZOFVI (1996) opredeli zahteva po ustrezni izobrazbi za delovno mesto spremljevalke. Ta izobrazba naj bi bila s področja specialne in inkluzivne pedagogike ali podobnih smeri.
- Predlagam, da socialne delavke aktivno sodelujejo pri usposabljanju spremljevalk ter se pri tem osredotočijo na praktične primere dela z otroki s posebnimi potrebami, s poudarkom na razumevanju specifičnih potreb otroka, možnih ravnanj v različnih

situacijah, prepoznavanju stisk pri otroku itd., pri čemer bi bilo pomembno, da se ta izobraževanja redno obnavljajo.

- Predlagam, da se v spremembah in dopolnitvah ZVrt (1996) opredeli, da se v primeru vključenosti otroka s posebnimi potrebami v redni program vrtca normativ otrok v skupini še bolj zniža. S tem bi vzgojiteljice lažje namenile dovolj pozornosti tako otroku s posebnimi potrebami kot tudi vsem ostalim otrokom v skupini.

10 LITERATURA

- Bah-Brglez, E., & Klobasa, H. (2020). *Upoštevanje različnosti pri vključevanju otrok v vrtce*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Bendová, P., Čecháčková, M., & Šádková, L. (2014). Inclusive education of pre-school children with special educational needs in kindergartens. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 112, 1014–1021.
- Bratuš Albreht, K., Marinič, I., Ponikvar, J., Valentinčič, L., & Žnidarko, B. (ur.) (2024). *Priročnik za delo z osebami z avtizmom od predšolske vzgoje do zaposlitve* [pdf]. Pridobljeno 27. 1. 2025 s <https://www.zveza-avtizem.eu/wp-content/uploads/2024/04/Prirocnik-za-delo-z-osebami-z-avtizmom-CIP.pdf>
- Cotič Pajntar, J. (ur.) (2017). *Navodila h Kurikulumu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami. Za dolgotrajno bolne otroke*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G., & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: Soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2005). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- Čas, M., Kastelic, L., & Šter, M. (2003). *Navodila h kurikulu za vrtce v programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami*. Pridobljeno 30. 12. 2024 s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/Vrtci/Navodila_vrtci.pdf
- European Agency for Development in Special Needs Education* (2011). Prejeto 12. 12. 2024 s https://www.european-agency.org/sites/default/files/early-childhood-intervention-key-policy-messages_eci-policy-paper-SL.pdf
- European Commission (2013). *Supporting teacher competence development* [pdf]. Pridobljeno 8. 1. 2025 s <https://school-education.ec.europa.eu/system/files/2024-04/Supporting-teacher-competence-development-for-better-learning-outcomes.pdf>

Evropska komisija. (2023). *Svetovalni delavci v vrtcih in šolah*. Pridobljeno 9. 1. 2025 s <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sl/national-education-systems/slovenia/svetovalni-delavci-v-vrtcih-solah>

Evropska komisija. (2024). *Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v večinskih vrtcih in šolah*. Pridobljeno 4. 1. 2025 s <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sl/national-education-systems/slovenia/vzgoja-izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami-v-vecinskih>

Gehart, D. (2007). Creating space for children's voices: a collaborative and playful approach to working with children and families. V H. Anderson & D. Gehart (ur.), *Collaborative therapy: relationships nad conversations that make a difference* (str. 183–196). New York, London: Routledge.

Globačnik, B., & Vršnik Perše, T. (ur) (2010). *Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji*. Ljubljana: JRZ Pedagoški inštitut.

Göransson, K., & Nilholm, C. (2014). Conceptual diversities and empirical shortcomings—a critical analysis of research on inclusive education. *European journal of special needs education*, 29(3), 265–280.

Gorenc Šulc, M. (2017). Dolgotrajno bolni učenci – podpora svetovalne službe. *Šolsko svetovalno delo*, 21(2/3), 92–98.

Ivanec, S. (2013). Otroci in mladostniki Z motnjami v telesnem in duševnem razvoju v pravnih dokumentih v Sloveniji (1958-1980). *Zgodovinski časopis*, 67(1/2). Pridobljeno 25. 1. 2025 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-WJRQONH0>

Ivanović, J. (ur.) (2022). *Changing Paradigms in Education and Science*. Subotica: Hungarian Language Teacher Training Faculty, University of Novi Sad.

Jakič Brezočnik, M., Šoln Vrbinc, P. & Švalj, K. (2017). Izzivi za sistemsko ureditev zgodnje obravnave otrok v Republiki Sloveniji. *Šolsko svetovalno delo*, 21(1), 4–15. Pridobljeno 26. 1. 2025 s https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/09/01_ManicaJacicBrezocnik-idr.pdf

Johns, J., & Mumthas, N. S. (2020). A Study On The Challenges Of Teachers Who Handle Children With Special Needs In Inclusive Schools. *International Journal of Research nad*

- Analytical Reviews*, 7(4), 669–671. Pridobljeno 13. 1. 2025 s
https://www.researchgate.net/publication/378307755_A_Study_On_The_Challenges_Of_Teachers_Who_Handle_Children_With_Special_Needs_In_Inclusive_Schools
- Kobolt, A. (2011). Razumevanje in odzivanje na čustvene in vedenjske težave. *Socialna pedagogika*, 15(2), 153–173.
- Košnik, P., Plavčak, D., Vovk-Ornik, N., Pulec Lah, S., & Mohar, M. (2023). *Smernice za pripravo in spremljanje individualiziranega programa za otroke s posebnimi potrebami v programu devetletne osnovne šole s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo*. Pridobljeno 11. 1. 2025 s
<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/smernice-za-pripravo-in-spremljanje-individualiziranih-programov-za-otroke-s-PP.pdf>
- Krek, J., & Metljak, M. (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Loreman, T. (2009). *Respecting childhood*. London: Continuum.
- Lussi, P. (1991). *Systemische Sozialarbeit*. Bern: Haupt.
- M. Kolenec, F., & Kajfež, T. (ur.). (2014). *Navodila za delo z otroki z avtističnimi motnjami v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Martínez-Pedraza, F. de L., & Carter, A. S. (2009). Autism spectrum disorders in young children. *PubMed Central*, 18(3). Pridobljeno 26. 1. 2025 s
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3166636/>
- Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N., & Kodele, T. (2016). Udejanjanje sodobne doktrine socialnega dela: od obravnavanja strank k sodelovanju z ljudmi. *Socialno delo*, 55(3), 109–122.
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. (2023). *Predšolska vzgoja za otroke s posebnimi potrebami*. Pridobljeno 12. 1. 2025 s <https://www.gov.si teme/predsolska-vzgoja-za-otroke-s-posebnimi-potrebami/>

Murgel, J. (2019). Zgodnja obravnava otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji: Premik od zdravstvenega modela k socialnemu? *Socialno delo*, 58(1), 57–70. Pridobljeno 14. 11. 2024 s <https://www.revija-socialnodelo.si/mma/Zgodnja-2019-1.pdf/2019053014563897/>

Nagode, A. (ur.) (2008a). *Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja: navodila za prilagojeno izvajanje osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Nagode, A. (ur.) (2008b). *Učne težave v osnovni šoli: koncept dela* [pdf]. Pridobljeno 19. 2. 2025 s https://ucne-tezave.splet.arnes.si/files/2016/10/Koncept_dela_Ucne_tezave_v_OS.pdf

Opara, B. (2005). *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah*. Ljubljana: Centerkontura.

Peklaj, C. (2008). *Izobraževanje učiteljev za nove kompetence za družbo znanja ter vloga teh kompetenc pri uresničevanju vzgojnoizobraževalnih ciljev v šoli*. Ljubljana: Filozofska fakulteta v sodelovanju in Pedagoška fakulteta.

Pesková, M., Shatunova, O. V., Bartus, E., & Slowik, J. (2020). The competences of young teachers in education of pupils with special educational needs. *The Education and Science Journal*, 22(10), 139–160.

Poštrak, M. (2018). Dometi socialno konstruktivističnega modela socialnega dela. *Socialno delo*, 56(2), 133–148.

Poštrak, M. (2022). *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (2013). Ur. l. RS 88/13, 108/21 in 46/23.

Rakovec, D. (2014). Glas otroka v procesih pomoči. *Revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih*, 13(1/2), 63–72. Pridobljeno 31. 12. 2024 s https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/03/SSD_st1-2_2014_NR.pdf

Rovšek, M. (ur.) (2008). *Otroci s posebnimi potrebami: izobraževanje in vzgoja otrok z motnjami v duševnem razvoju*. Nova Gorica: Melior, Educa.

Rupar, A., Gazvoda, Z., Gregorčič Mrvar, P., Hacin Beyazoglu, K., Jenko, N., Kodele, T., Koderman, M., Križan Lipnik, A., Kukanja Gabrijelčič, M., Lesar, S., Lovše, M., Malešević, T., Mohar, M., Pečjak, S., Postrak, M., Stožir Curk, B., Šušek, M., Vec, T., & Vidmar, A. *Programske smernice svetovalnega dela v programih s področja vzgoje in izobraževanja* [pdf]. Pridobljeno 22. 1. 2025 s

<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Srednja-sola/Programske-smernice-svetovalnega-dela-v-programih-s-podrocja-vzgoje-in-izobrazevanja.pdf>

Stritih, B. (2010). Otroci s posebnimi potrebami. V Željeznov Seničar, M., & Šelih, E. (ur.), *Razvijanje inkluzivnega modela vključevanja otrok s posebnimi 46 potrebami v redne – večinske oddelke vrtca s prilagojenim izvajanjem programa in dodatno strokovno pomočjo* (str. 46–57). Pridobljeno 20. 12. 2024 s

https://books.mib.si/media/filer_public/c0/94/c094a25c-8c05-4207-bf0d-50b42c5a98ba/vvz2010.pdf

Strle, M. (2017). Inkluzija kot posebnost normalnosti. *Razredni pouk*, 19(2), 16–21.

Strnadová, I., Bernoldová, J., Revicka, M., Hayes, S., Dordevic, M., Sretenović, I., Nedović, G., Kogovšek, D., Dordević, M., Lipec Stopar, M., Brce Novsak, J., & Zolgar, I. (2023). *Z dokazi podprti pristopi za učence s posebnimi potrebami: priročnik za spremljevalce. Osnovni vir za spremljevalce učencev s posebnimi potrebami*. Praga: Profesní Institut Jahodovka.

Škerjanc, J. (2006). *Individualno načrtovanje z udejanjanjem ciljev: pomen uporabniškega vpliva pri zagotavljanju socialnovarstvene storitve*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

Šoln Vrbinc, P., Jakič Brezočnik, M., & Švalj, K. (2016). Zgodnja obravnava. Izhodišča za sistemsko ureditev [pdf]. Pridobljeno 8. 1. 2025 s

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Izobrazevanje-otrok-s-posebnimi-potrebami/Zgodnja_obravnava.pdf

Vitello, S., Greateorex, J., & Shaw, S. (2021). *What Is Competence? A Shared Interpretation of Competence to Support Teaching, Learning and Assessment*. Cambridge: University Press & Assessment.

Vovk-Ornik, N. (ur.) (2015). *Kriterij za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (ZOPOPP) (2017). Ur. l. RS 41/17.

Zakon o izobraževanju in usposabljanju otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (ZIUOM). Ur. l. RS 19/76, 8/90, 12/91-I, 54/92 – ZSV in 54/00 – ZUOPP.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) (1996). Ur. l. RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21, 105/22 – ZZNŠPP, 141/22, 158/22 – ZDoh-2AA in 71/23.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1) (2011). Ur. l. RS 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12, 41/17 – ZOPOPP in 200/20 – ZOOMTVI.

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP) (2000). Ur. l. RS 54/2000.

Zakon o vrtcih (ZVrt) (1996). Ur. l. RS 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUIFO, 55/17 in 18/21.

Zaviršek, D., Zorn, J., & Videmšek, P. (2002). *Inovativne metode v socialnem delu: opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba.

Žagar, D. (2012). *Drugačni otroci*. Ljubljana: Znanstvena založba filozofske fakultete.

11 PRILOGE

Priloga 1: Smernice za polstrukturiran intervju

1. Katere kompetence mora imeti po vašem mnenju vzgojiteljica, ki sodeluje z otrokom s posebnimi potrebami v skupini?
2. Kakšne pedagoške metode in pristope uporabljate pri delu z otrokom s posebnimi potrebami?
3. Kako pri načrtovanju svojega dela upoštevate glas otroka s posebnimi potrebami?
4. Kako bi opisali vašo izkušnjo vključenosti otroka s posebnimi potrebami v skupino?
5. Kakšne so dobre prakse v povezavi z vključenostjo otroka s posebnimi potrebami v skupino?
6. S kakšnimi izzivi se pri delu z otrokom s posebnimi potrebami srečujete?
7. Ali ste kdaj iskali pomoč pri delu z otrokom s posebnimi potrebami? Če da, kje?
8. Kako so vam strokovne in druge delavke vrtca (svetovalne delavke, nosilke dodatne strokovne pomoči, druge vzgojiteljice, spremljevalke) pomagale?
9. Kakšno je vaše mnenje o izmenjavi informacij med različnimi udeleženkami v procesu podpore in pomoči?
10. Kakšne so vaše izkušnje s programom pomoči, organiziranim s strani vrtca?
11. Kakšni so vaši predlogi in želje v zvezi z oblikovanjem podpore pri delu z otrokom s posebnimi potrebami v skupini?
12. Kako bi opisali vlogo spremljevalke otroka s posebnimi potrebami v skupini?
13. Kakšne so naloge spremljevalke otroka s posebnimi potrebami v skupini?
14. Kako poteka vaše sodelovanje s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami v skupini?
15. Kakšna je po vašem mnenju vključenost spremljevalke v podporne sisteme vrtca (individualizirani program, dodatna strokovna pomoč, strokovni tim, itd.) v povezavi z oblikovanjem podpore namenjene otroku s posebnimi potrebami?
16. Ali menite, da bi bile v povezavi s spremljevalko otroka s posebnimi potrebami potrebne kakšne sistemske spremembe? Če da, katere?

Priloga 2: Odprto kodiranje

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
A1	Moraš meti veliko znanja	Znanje o posebnih potrebah	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
A2	Kako se spopadati z izpadi, kaj mu paše in kaj ne	Poznavanje otroka	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
A3	Je imel izbruhe jeze in takrat sem ga osamila	Kotiček za umiritev	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
A4	Vaje za drobnomotorične spretnosti za delati, montesorri načine ubistvu no. Se z njimi sprosti	Montesorri pristopi	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
A5	Mora imeti veliko znanja	Znanje o posebnih potrebah	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu

A6	Mora poznati razvoj otroka	Poznati razvoj otroka	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
A7	Kakšne so značilnosti za različne posebne potrebe od 1 do 6 let	Razumevanje posebnih potreb	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
A8	Kje so posebnosti pri posameznem področju razvoja, kje kaj izstopa in kaj ne	Poznati razvoj otroka	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
A9	In, če imaš to znanje ti je potem lažje delati in opaziti ta vedenja. Razumeti vedenje	Razumevanje posebnih potreb	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
A10	Največ je dela 1 : 1	Individualno delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
A11	Pri frontalni obliki eni ful sodelujejo, eni ne	Skupinsko delo	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
A12	Se pravi vedno ga vključujemo v aktivnosti	Vključevanje v dejavnosti	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
A13	Vedno sem jaz pri njemu, da če je karkoli, da me ima na voljo	Podpora pri vključevanju	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
A14	Prilagodiš mu posamezne dejavnosti	Prilagoditev dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
A15	Recimo mu daš krajši čas	Prilagoditev dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
A16	Dejavnost s premori	Prilagoditev dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
A17	Da nekaj naredi zjutraj, potem nekaj po malici, da ima potem občutek, da je naredil toliko kot ostali	Prilagoditev dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
A18	Jaz mislim, da otroci imajo zelo dober socialni stik z drugimi otroci, in jih tudi čutijo	Razvoj strpnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
A19	Tem s posebnimi potrebami se tudi bolj posvetijo in jim namenijo pozornost in pomagajo, ko je potrebno	Razvoj sočutja	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
A20	Se mi zdi pozitivno, da so vključeni v skupino. S tem drugi sprejemajo drugačnost	Zavzemanje za inkluzijo	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi

A21	Vedno več otrok je, ki rabi delo 1 : 1	Individualnost otrok	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
A22	Kot vzgojitelj si vedno bolj obremenjen, kako boš njemu pomagal, da bo napredoval in kako vsem drugim hkrati	Zapostavljanje ostale skupine	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
A23	To, da ostali otroci dobijo sočutje	Razvoj sočutja	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
A24	Da se navadi biti del skupine	Biti del skupine	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
A25	Čim več jih moraš učiti skozi slike, slikopise, gibe, tako alternativno učenje otrok mora biti	Alternativno učenje otrok	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
A26	Moraš probati izhajati iz otrok	Izhajati iz otrok	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
A27	Jih veliko vključujem v načrtovanje in potem skupaj raziskujemo	Vključevanje v načrtovanje dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
A28	Največkrat, ja kakšna agresija	Agresija	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
A29	Če je kakšen agresiven je izziv to, da moraš najprej njega zaščititi in potem še ostale, ki so kdaj nedolžni ampak so vseeno napadeni	Agresija	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
A30	Izziv s katerim se spopadam je tudi nesodelovalnost staršev	Nevključevanje drugih	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
A31	Ustvariti varno okolje	Skrb za varnost	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
A32	Jaz se vedno obrnem na našo specialno pedagoginjo	Pomoč socialne pedagoginje	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A33	Ona mi vedno predlaga neke možne pristope, ki jih lahko uporabim	Nasveti pri delu z otrokom	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A34	S svetovalno službo pa malokrat sodelujemo, dejansko smo samo enkrat	Enkratnost sodelovanja	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A35	Ko je prišla opazovati otroka	Opazovanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami

A36	Ja imamo te aktivne, kjer se vključujemo vse vzgojiteljice določene starostne skupine	Aktivni	Sodelovanje z drugimi vzgojiteljicami	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A37	Ampak menim, da bi bilo dobro, da bi se dobivale tudi ločeno, v povezavi z otroki s posebnimi potrebami	Organizirano sodelovanje vzgojiteljic otrok s pp	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A38	Imajo na voljo tudi kotichek za umiritev	Kotichek za umiritev	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
A39	Ona, generalno je za določenega otroka	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A40	Je pa zelo težko dobiti tako, ki je tudi del skupine	Spremljevalka kot del »ekipe«	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
A41	Kot vzgojiteljica je meni najlažje delati na način, da je spremljevalka del skupine in da ne gleda samo na enega otroka, ampak da pogleda celotno skupino	Spremljevalka kot del »ekipe«	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
A42	Ker recimo pri nekaterih imaš tako, da spremljevalka otroku konstantno diha za vrat, in potem tu ni razvoja in napredka pri takem otroku, ker ona naredi vse namesto njega	Pustiti otroku prostor	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A43	Zelo dobro sodelujemo	Dobro sodelovanje znotraj vrtca vrtcu	Povezovanje znotraj vrtca	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A44	Kar se tiče DSP so otroci na najvišjem nivoju obravnave	Velik individualni napredek	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A45	Imamo tudi logopedinjo v vrtcu in tisti, ki jo imajo v odločbi določeno redno hodijo	Mobilna logopedinja	Sodelovanje z logopedinjo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A46	Tako, da tisti ki imajo dodatno strokovno pomoč, jo res dobijo in se tudi potem pri njih vidi napredek	Velik individualni napredek	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami

A47	Svetovalna služba se vključuje bolj v primeru opazovanja otroka, za kakšna poročila za razvojno ambulanto	Opazovanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A48	Mi pa da kakšne nasvete za delo z otrokom s posebnimi potrebami bolj vzgojiteljica za zgodnjo obravnavo	Nasveti pri delu z otrokom	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A49	Ja, glede na porast otrok, ki bi potrebovali individualno delo, bi potrebovali več	Več ur DSP-ja	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A50	Vidimo malo pomanjkanje kadra. In potem ni te konstantnosti	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
A51	In tudi trenutnim otrokom bi koristilo, če bi dobili več ur pomoči	Več ur DSP-ja	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
A52	Jaz bi si želela malo več sodelovanja s šolo, ker zaradi varstva osebnih podatkov, oni ne vedo nič	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
A53	In potem šola potrebuje dodatnih 6 mesecev, da ugotovi ponovno, da bi otrok potreboval pomoč. In ko to ugotovijo, je po navadi že celo leto mimo	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
A54	In če bi za tega otroka že od začetka vedeli, da potrebuje pomoč bi potem ta otrok tudi hitreje napredoval	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
A55	Več praktičnih izobraževanj bi bilo zaželenih	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
A56	Imamo jih nekaj, vendar so le teoretična, kar pa je brezveze	Premalo konkretnih izobraževanj	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
A57	Spremljevalke so definitivno premalo plačane	Dvig plač	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko

A58	Se res veliko naučijo v skupini	Učenje spremljevalke	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
A59	Vidijo različne ukrepe, ki jih lahko uporabljaš	Učenje spremljevalke	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
A60	Vidijo pristope	Učenje spremljevalke	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
A61	Kako reagirati	Učenje spremljevalke	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
A62	Tako da jaz mislim, da spremljevalka v skupini je res dodana vrednost. Je pomembna	Izredno pomembna	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A63	Spremljevalka v oddelku je zadolžena za dotičnega otroka. Da zanj skrbi	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A64	Nudi mu fizično pomoč	Fizična pomoč otroku	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A65	Skupaj z vzgojiteljico spremljata razvoj otroka	Spremljanje otroka	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A66	Predebatiramo na katerih področjih ima več težav in mu tam ponudimo več pomoči	Nudenje pomoči otroku	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A67	Uglavnem pa spremlja otroka	Spremljanje otroka	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A68	Ne to smo same določile	Delo ni opredeljeno	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A69	Je veliko odvisno individualno kako se vzgojiteljica zmeni z spremljevalko, ker ni nikjer določeno kako mora biti	Delo ni opredeljeno	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A70	Bi bilo pa tudi dobro da bi v prihodnosti tudi to bilo določeno	Opredelitev nalog	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
A71	Vsakodnevno se pogovarjamo na kakšen način bomo sodelovale	Vsakodnevno načrtovanje sodelovanja	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
A72	Recimo sedaj, ko gremo na zimovanje smo se skupaj z mamo zmenile kakšen bo protokol ravnanja v primeru težav	Dogovorjeni protokol v primeru težav	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko

A73	Sodelujemo in spremljamo pa res vsak dan in si izmenjujemo informacije	Izmenjevanje informacij	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
A74	Ideje na način kako lahko še pomagamo	Izmenjevanje idej	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
A75	Načeloma je pa ni na govorilnih urah	Izključenost iz govorilnih ur	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
A76	Se pa z njo že prej vse zmenimo, kaj bom staršem povedala	Predhodno načrtovanje govorilnih ur	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
A77	Tako da, fizično je ni zraven po navadi, ker tudi ni predvideno, na njen delovnik, da bi ona temu potrebovala čas namenjati. Kar ni ok	Vključenost na govorilne ure	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
A78	Spremljevalka se udeležuje tudi na te timske sestanke	Udeležnost na timske sestanke	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
A79	Pri DSP se tudi vključuje in hodi zraven na urice. Da ve kaj z otrokom početi	Udeležba pri DSP	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
A80	To sicer ni po protokolu ampak je to najin dogovor, ker ni nikjer zapisano kaj so njene dejanske naloge	Odvisna od vzgojiteljice	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
A81	V strokovni tim pa jo vedno vključujem	Udeležnost na timske sestanke	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
A82	Drugače pa te tekoče dogodke in situacije ona skomunicira s starši sama	Komuniciranje s starši	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
A83	Mogoče dejansko zapisane naloge same spremljevalke	Opredelitev nalog	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
A84	Po drugi strani pa so si otroci tudi zelo različni in je potreben prilagojen pristop k vsakemu posamezniku. In tu je mogoče dobra ta fleksibilnost dogovorov	Opredelitev nalog	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
A85	Samo ona ima izobraževanje za spremljevalke	Izobraževanja za spremljevalko	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko

A86	So pa ta izobraževanja za spremljevalke res presplošna	Izobraževanja za spremljevalko	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
A87	Tudi vključene so spremljevalke vseh kategorij otrok s posebnimi, in to ni ok	Ločenost izobraževanj po kategorijah	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
A88	Pa res bi morala biti konkretna, praktična	Ustrezna izobrazba	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
A89	Mogoče bi bilo dobro, da bi še vzgojiteljica bila vključena v to, da bi vedela, kaj se od spremljevalke pričakuje in kako to izobraževanje zgleda	Vključenost vzgojiteljice na izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
B1	Predvsem sem delala z otroki, ki so na spektru	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
B2	Doma imam tudi enega takega	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
B3	Sem pisala tudi diplomo pri specialni pedagogiki na temo: otroki s polžkovim vsadkom	Izobraževanje na fakulteti	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
B4	Sem pa potem že zgodaj dobila enega otroka, ki je na spektru v skupino	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
B5	Seminarska pri specialni pedagogiki	Izobraževanje na fakulteti	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
B6	Veliko izkušenj	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
B7	Dodatna izobraževanja, ki jih imamo v vrtcu	Izobraževanja v vrtcu	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
B8	Veliko dela na sebi	Delo na sebi	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
B9	So pa zelo individualni, tako da pri njih nekaj funkcionira, pri drugih pa ne	Individualnost otrok	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
B10	Otroka pač dobiš v skupino, noben	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi

	te ne vpraša ali zmoreš ali ne. Se ne počutim kompetentno				
B11	Razumeti moraš, zakaj se otrok tako vede	Razumevanje posebnih potreb	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
B12	Najprej si sam, in ne veš točno kaj in kako, sploh, če je otrok za celo skupino moteč	Brez začetne podpore ob vključitvi	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
B13	Potem s časoma se pa naučiš in ugotoviš kako postopati	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
B14	Moteč v smislu, da se ne moreš drugim otrokom posvetiti	Zapostavljanje ostale skupine	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
B15	Odprtost za delo z takšnim otrokom	Odprtost za delo z otrokom s posebnimi potrebami	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
B16	Iskrenost do sebe in do drugih	Iskrenost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
B17	Da začneš postopati takoj, ko zaznaš, da pri otroku nekaj ni ok	Poznati razvoj otroka	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
B18	Meni so samo rekli, da je zelo poseben otrok v skupini in da bom hitro opazila	Brez predhodnih informacij otroku	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
B19	Ne, nič nisem bila pripravljena	Brez predhodnih informacij otroku	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
B20	Ne vem sicer koliko je to sploh priporočljivo. Včasih je bolje, da otroka sam spoznaš in ne dobiš nekih informacij vnaprej	Poznavanje otroka	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
B21	Tudi pri razgovorih za vstop v vrtec nato ugotoviš, da imajo starši čisto drugačno sliko otroka kot jaz	Starši otroka vidijo drugače	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
B22	Tako, da meni je fajn, da lahko otroka sam spoznaš pa, da	Poznavanje otroka	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu

	vidiš njegove meje				
B23	Ja, največ individualno	Individualno delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B24	Skupinsko, tako kot pri vseh ostalih	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B25	Čeprav mi zelo malo skupinsko stvari delamo, razen zjutraj, ko se dobimo pa se preštejemo in preverimo kdo je v vrtcu	Skupinsko delo	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
B26	Skupinsko delo se mi zdi, da je preveč šolski sistem, da bi vsi naenkrat skupaj vedno nekaj delali	Skupinsko delo primerno za šole	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B27	Drugače pa imamo kdaj, tako vodeno zaposlitev, kot je risanje ali pa ustvarjanje, ampak otroci prosto odhajajo in prihajajo	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B28	Pri delu z otrokom s posebnimi potrebami uporabljam čisto iste metode in pristope kot z vsemi drugimi. Drugače bi etiketirala	Enake metode in pristopi za vse otroke	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B29	Lani sem zelo načrtno delala na tem, ker je ta otrok zelo glasen	Spodbuda drugih otrok	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B30	Potem je bil vedno on kriv za vse	Nevključevanje drugih	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
B31	Sem jih aktivno spodbujala, da ga vključujejo in ga povabijo k igri	Spodbuda drugih otrok	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B32	Prav tako za sprehod sm jih spodbujala, kdo bo pa njega prijel za roko	Spodbuda drugih otrok	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu

B33	Jim je šel zelo na živce, ker je bil zelo glasen, tako da so se ga potem kar izogibali	Nevključevanje drugih	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
B34	Ima zelo specifično igro, recimo, jaz in avto in se vozim okoli in z nikomer ni hotel nič deliti, nihče ni smel zraven priti	Samostojna igra	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
B35	Kljub temu da so se nekateri zelo trudili, da bi ga vključili, ampak njemu ni bilo do tega	Samostojna igra	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
B36	Sedaj ga vključujemo v skupino	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B37	Ker prej je bilo tako, da če si ga pustil tam v kotu si imel mir. Čim si ga hotel vključiti pa je bil glasen, pa mu ni pasalo	Možnost umika	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
B38	Ampak meni se pa zdi prav da je zraven, tako da sem ga začela vključevati	Otrok mora sodelovati	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B39	V skupini ga predvsem probam vključevati v aktivnosti	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B40	Ker, če je otrok že v integriran v redni program, potem je namen, da se povezuje z drugimi, ne da je poseben	Otrok mora sodelovati	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B41	Ima pa možnost tudi samostojne igre čez dan, da se umiri	Možnost umika	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
B42	Večinoma se ne zmore, in potem je to res težko, da pelješ tole inkluzijo	Izkušnja je izziv	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
B43	Sedaj po enem letu, se je že malo privadil, da je del skupine. Je bilo kar izziv	Izkušnja je izziv	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi

B44	Sedaj je začel že sam kdaj iskati stik z drugimi, sicer še nerodno in kdaj ne primerno	Biti del skupine	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
B45	Niso vsi za v navaden vrtec. Nimamo dovolj podpore in nas je premalo v skupini	Odvisna od vrste ovire	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
B46	Do letos, od njega ni skupina imela nič, ker je bil izredno moteč. Nismo mogli brat, nismo mogli nič delat	Motenje skupine	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
B47	In niti on ni imel nič od skupine	Boljše napredovanje v mali skupini	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
B48	In pri 19 3-letnih otrokih se individualno posvečat samo njemu za napredek je nemogoče	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
B49	V teoriji je fajn imeti inkluzijo in vse, ampak v praksi pa to žal velikokrat ne gre, ker imaš v skupini preveč otrok	Inkluzija v praksi ni dodelana	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
B50	In on bi sigurno v manjši, bolj individualni skupini bolj napredoval	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B51	To, da ima stik z otroki	Stik z osebami z oviro	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
B52	Da dobijo vpogled v "realno" življenje	Stik z osebami z oviro	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
B53	Da se kljub temu bolj strokovno dela z njim kot doma. Se pa potrebuješ veliko prilagajati	Zavzemanje za inkluzijo	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
B54	Odvisno kakšno vrsto in stopnjo oviranosti imajo	Odvisna od vrste ovire	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
B55	Pri nas, si bodo zapomnili, da so takšni otroci nadležni in	Nevključevanje drugih	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi

	glasni. In niso ga želeli vključiti				
B56	Da smo si različni	Sprejemanje drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
B57	To delo v skupini, ker nas je preveč	Skupinsko delo	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
B58	Nekih posebnih izobraževanj ni, tako, da je bolj kako se sam znajdeš	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
B59	Vse je bolj po lastni presoji	Prepuščenost lastni presoji	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
B60	Ja pri naših strokovnih delavcih, pač za DSP. Za kakšne nasvete pri delu	Nasveti pri delu z otrokom	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B61	Pa sestro imam, ki je specialna pedagoginja. Sem pri njej iskala pomoč	Pogovor	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
B62	Logopedinja, ki je mobilna	Mobilna logopedinja	Sodelovanje z logopedinjo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B63	Mi direktno se ne. Se svetovalna samo	Nepovezovanje vzgojiteljice	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
B64	Specialna pedagoginja se povezuje	Povezovanje z razvojno ambulanto	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B65	Razen enkrat smo imeli strokovno skupino	Enkratnost sodelovanja	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
B66	Ni uporabno, saj ne dobimo nobenih informacij	Pomanjkanje vzajemnosti informacij	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
B67	Zdravstveni dom je zelo omejen. Oni vidijo otroka za pol ure in postavijo neko diagnozo. Nimajo celotne slike	Nepoznavanje otroka	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
B68	Tudi delo pri specialni pedagoginji ali pa logopedinji, ki je 1:1 je čisto drugo kot delo v skupini	Skupinsko delo	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
B69	Bi bilo pa dobro, da bi bilo več...ampak	Več ur DSP-ja	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami

	zaradi omejitev to ni mogoče				
B70	Pa menim tudi, da bi bilo dobro, da bi več sodelovale z njimi v skupini	Podpora pri delu v skupini	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B71	Znotraj vrtca ja, tudi z delavko za DSP	Specialna pedagoginja	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B72	Vsak teden, si izmenjamo informacije, ko pridejo po otroka	Informiranje o napredku	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B73	Jaz tega ne ločujem	Neločevanje svetovalne službe in vzgojiteljic za zgodnjo obravnavo	Podpora strokovnih služb	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B74	S svetovalno službo potem posebej ne sodelujem	Nevključenost svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B75	Razen to, ko smo imeli v zdravstvenem domu lani, da smo se uskladili. To strokovno skupino	Enkratnost sodelovanja	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B76	Mogoče kakšno informacijo več oziroma idejo pri delu v skupini	Podpora pri delu v skupini	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B77	Izobraževanja so od covid-a naprej zelo okrnjena in jih res ni veliko	Premalo konkretnih izobraževanj	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
B78	Ni prav specializiranih izobraževanj	Premalo konkretnih izobraževanj	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
B79	Imaš eno, in je vsega po malem in ni nič poglobljeno. Zelo površinsko	Premalo konkretnih izobraževanj	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
B80	Niti ne	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
B81	Bi pripomoglo k napredovanju	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
B82	Povezovanje bi bilo zaželeno	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami

B83	Želim si, da bi se več povezovali	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
B84	S tem bi res spodbudili napredek	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
B85	Nikoli ni noben povedal, kaj je njihova vloga	Neopredeljenost vloge	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B86	Jaz sama ne vem kaj je njena vloga, razen to da dela z njim	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B87	Ker vloga ni opredeljena, tudi sama ne vem natančno kaj je njena vloga. Sem zelo zmedena glede tega	Zmedenost glede vloge	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B88	Lahko se vključuje za vse, lahko za otroka za katerega je namenjena, lahko pa ne. Vse to je zato, ker ni nikjer natančno opredeljeno	Odvisna od spremljevalke	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B89	In potem se sama odloči, kdaj bo ona samo za otroka, ker je v skupini preveč naporno in kdaj bo za celotno skupino, ker je otrok preveč naporn	Odvisna od spremljevalke	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B90	Je zelo siva cona	Neopredeljenost vloge	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B91	Odvisno kdo je spremljevalec	Odvisna od spremljevalke	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B92	Kakor je bilo meni rečeno, je ona tam, da poskrbi za tega otroka	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B93	In to bi pomenilo, da ta del skrbi meni odpade in ne rabim za njega skrbeti	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B94	Ampak temu ni tako, ker sem jaz sedaj odgovorna še za njo in za	Odgovornost za spremljevalko in otroka	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko

	otroka, ko sem zraven				
B95	In včasih ne vemo ali iščemo otroka ali iščemo njo. Tako da, stvari ne funkcionirajo kot bi mogle	Delo ni opredeljeno	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B96	Hkrati pa ne vemo točno kaj so njene naloge. To mi predstavlja izziv	Delo ni opredeljeno	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B97	To da moram odraslemu človeku za vsako stvar dati navodila in utemeljiti zakaj, tega jaz ne rabim	Občutek bremena	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
B98	Kakor hoče. To je vse prosto, ni nič dorečeno	Nedorečenost glede vključevanja	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
B99	Pri teh spremljevalcih je tako, da lahko dobiš dobrega ali slabega, ker je vse odvisno od njih samih	Delo po lastni presoji	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
B100	Jaz bi rekla, da je vključena v skupino ampak z dodatno skrbjo za tega otroka	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B101	Ona je ločena enota znotraj skupine, kar je totalni nesmisel	Ločenost spremljevalke	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
B102	Ker je ona ključna, da otroka vključuje v skupino in skupino z otrokom	Povezovanje otroka s skupino	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
B103	Hodi na DSP zraven. Da dobi kakšno novo idejo	Udeležba pri DSP	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
B104	Tam si zapisuje kaj otroka dela in potem želi te metode uporabljati tudi sama. To pa ni ok, ker ona nima znanja na tem področju in lahko te pristope	Uporaba pristopov drugih strokovnih delavcev	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko

	uporablja napačno				
B105	Hodi tudi h logopedinji	Udeležba pri logopedinji	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
B106	Tudi v strokovne skupine	Udeležnost na timske sestanke	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
B107	Govorilnih ur se ne udeležuje, ker ima 8 urni delavnik in se to zanjo ne predvideva	Izključenost iz govorilnih ur	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
B108	Spet je tako, ona se vključuje kakor hoče. Ima 8 urni delavnik, in če želi na izobraževanja ali pa popoldanska druženja, govorilne ure, ji je pa prepuščeno ali želi ali ne	Odvisna od želje	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
B109	Ni nič določeno	Zakonsko vključitev ni predvidena	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
B110	Prevzemanje odgovornosti spremljevalke	Prevzemanje odgovornosti	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
B111	Opredelitev njenih nalog	Opredelitev nalog	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
B112	Ustrezna izobrazba, saj je njeno delo res težko	Ustrezna izobrazba	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
B113	To mislim, da je tudi izredno velik izziv, ki ga imam pri delu z njo, saj nima ustreznega znanja	Neizobraženost	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
B114	Večino tako, da mi pomagajo pri tem, kako otroka umiriti	Tehnike za umiritev	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
B115	Kakšne dejavnosti mu lahko omogočim za njegov razvoj	Dejavnosti za spodbuditev razvoja	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
C1	Največ so mi prinesle izkušnje	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
C2	Ko delaš v različnih skupinah in vidiš	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu

	druge vzgojiteljice				
C3	Izobraževanja so ponavadi preveč splošna	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
C4	Ni bilo nič praktičnega.	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
C5	Razen po spletu, imam še eno žensko na FB, ki daje konkretne nasvete za delo z otroci s posebnimi potrebami	Izobraževanje preko spleta	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
C6	Pa kakšne knjige berem	Branje knjig	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
C7	Dananes ima že vsaka skupina koga, ki ima PP	Vsakdanjost posebnih potreb	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
C8	Pa tudi prek študentskega dela sem že imela stik z njimi	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
C9	Pri prosti igri, ga učim kako pristopiti do drugih, kako povabiti prijatelja k igri	Individualno delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
C10	Pa tudi on me že pride vprašati, kaj naj reče. Tako, da že sam ve, da lahko pride po pomoč	Podpora pri vključevanju	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
C11	Malo jih tudi namensko vključujem, včasih malo premislim, kdo bi bil dober kandidat za igro z njim, pa ga pol "kao" spontano podturim k igri	Vključevanje v dejavnosti	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
C12	Včasih, če je pa kakšen zelo poseben otrok, pa se tudi v skupini pogovarjamo, zakaj je pomembno, da se ga vključi. Npr., enkrat sem enim puncam razlagala, da ima ena z avtizmom,	Pogovor o drugačnosti	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu

	stisko prihajati v vrtec, in da jo morajo sprejeti, in potem so se celo dopoldne igrale z njo. Tako, da se mi zdi da to tudi kdaj malo pomaga				
C13	Dobro je, da imaš znanje o otrokovi "posebni potrebi"	Znanje o posebnih potrebah	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
C14	Da razume zakaj se otrok tako obnaša	Razumevanje posebnih potreb	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
C15	Dobro je, da je potrpežljiva	Potrpežljivost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
C16	Umerjena, potrpežljiva	Potrpežljivost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
C17	Z vsakim moraš drugače delati. Tako, da ne, moraš se prilagoditi vsakemu posamezniku	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
C18	Da je nepotrpežljiva	Nepotrpežljivost	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
C19	Da misli, da je otrok samo poreden, da ji manjka znanje	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
C20	Da ga individualno spodbudiš k igri	Individualna spodbuda	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
C21	Kakšne pladenčke, s plastelinom, napenjanje gumic, tko montesori varianta, ker ga to zelo sprošča	Montesori pristopi	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
C22	Skupinsko ga vključujem in vztrajam, da je zraven	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
C23	Je pa fajn, da je še spremljevalka zraven, da ga ona še dodatno usmerja	Nudjenje pomoči otroku	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
C24	Tako, da ja ga vključujem v skupinske	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu

	aktivnosti, odvisno tudi od zahtevnost				
C25	Včasih gre včasih ne, je pa fajn, da je nekdo zraven	Prepoznavanje stiske	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
C26	Je pa najlažje seveda individualno z njim delat. Se mu lahko posvetiš	Individualno delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
C27	Včasih ga imam v mislih, ko planiram aktivnosti, tako da bo aktivnost tudi njemu zanimiva. Recimo, enkrat na sprehodu, ga je močerad zelo zanimal, tako da sem potem izvedla celotno aktivnost o močeradiah	Oblikovanje aktivnosti na podlagi zanimanja	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
C28	Drugače pa pri prilagajanju dejavnosti je izziv, ker imam še vedno celotno skupino, ki je treba za njo pripraviti dejavnosti	Prilagajanje težavnosti dejavnosti	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
C29	Če opazim, da ne zmore delati v skupini, mu dam zraven neko igro za umiritev, na primer pesek in plastelin	Prepoznavanje stiske	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
C30	Vseeno pa si želim, da je v bližini, saj je del skupine	Vključevanje v dejavnosti	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
C31	Kar dobro, otroci so vseeno bolj tolerantni kot mi, tako, da ga kar sprejmejo, kljub temu, da jim gre včasih na živce	Sprejemanje drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
C32	Ga precej vključujejo in so sočutni	Razvoj sočutja	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
C33	Se pa res veliko pogovarjamo o drugačnosti, kar	Pogovor o drugačnosti	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu

	verjetno tudi pripomore k temu				
C34	Se pa tudi sama precej zavzemam za inkluzijo v vrtcu. V ta namen prilagodim metode dela	Zavzemanje za inkluzijo	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
C35	Da se dela na socialnih kompetencah	Delo na socialnih kompetencah	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
C36	Čustvenih kompetencah otrok	Delo na čustvenih kompetencah	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
C37	Delo na socialnih kompetencah	Delo na socialnih kompetencah	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
C38	Čustvenih kompetencah vseh v skupini	Delo na čustvenih kompetencah	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
C39	Delavnice prijaznosti	Delavnice prijaznosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
C40	Največji izziv je to, da motijo pri skupinskih dejavnostih, to mi je včasih malo izziv	Motenje skupine	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
C41	Tu je dobro, da imamo spremljevalko, ki lahko tu malo pomaga	Nudjenje pomoči otroku	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
C42	Pa starši, ki ne sprejmejo, da ima otrok posebne potrebe	Nesprejemanje otrokovih ovir	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
C43	Pa papirologija	Papirologija	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
C44	Dobro, da imam še vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo, da mi pomaga	Urejanje dokumentacije	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C45	Papirologije je veliko. In to poročilo vidijo starši in ZD in psihologinja in šola, in mora biti res dobro narejeno. Tako, da to mi je res bedno in zapleteno, ni mi všeč, ampak je treba narediti. Tako, da to mi je	Papirologija	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi

	izziv vedno znova. Vzame čas tudi				
C46	Ja sem kdaj poklicala že delavko za dodatno strokovno pomoč, da mi pomaga v skupini	Delo v skupini	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C47	Pri svetovalni službi pa je tako, da v proces podpore pri otroku s posebnimi potrebami niso ravno vključeni	Nevključenost svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C48	Svetovalna služba se povezuje z razvojno ambulanto, v katero je vključen otrok	Povezovanje z razvojno ambulanto	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C49	Da bi šla pa na kakšno izobraževanje glede tega pa ne, ker so res zanič	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
C50	Tako, da bi se ta izobraževanja izboljšala bi morale biti podane konkretne situacije in potem možnosti kako lahko na situacijo reagiraš	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
C51	Pa kakšne knjige so tudi dobre, da dobiš neko širino in lažje razumeš otrokovo obnašanje	Branje knjig	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
C52	Na splošno ne	Pomanjkanje vzajemnosti informacij	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
C53	Ker, ko so kakšne diagnoze podane in ne vem načini dela, a mi nič ne vemo, ker ni te povezave med nami	Pomanjkanje vzajemnosti informacij	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
C54	Razen, kar nam starši povejo	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi

C55	Tudi s centrom za avtizem, nič	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
C56	Ne to pa je samo, ko se gre kaj za res. Tko mimoide pa ne. So zelo redki, se ne uskladimo pri delu zaradi tega	Pogostejši timski sestanki	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
C57	Je prisotna pri strokovnih skupinah, ko se poroča o izzivih. Ampak jaz imam glavni pomislek pri tem vedno ta, da ona otroka sploh ne pozna. Se mi ne zdi smiselno	Strokovne skupine	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C58	Pa vključuje se tudi bolj, če so starši bolj nesodelovalni	Nesodelovanje staršev	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C59	Drugače prejšnja leta pa sem jo tudi kdaj sama klicala, da pride opazovat katerega otroka, ali pa kakšno usmerjanje za starše	Opazovanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C60	Za DSP pa skoraj vedno, mi vedno da nasvete pri delu z otrokom	Nasveti pri delu z otrokom	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C61	Včasih je z nami v skupini	Delo v skupini	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C62	Večinoma jih pa ven vzame za individualno delo	Individualno delo izven skupine	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C63	Bolj ne, ker je pomanjkanje kadra in potem bi ona takrat zmanjkala iz skupine	Nevključenost v DSP	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
C64	Odvisno od otroka na katerem področju potrebuje pomoč. Nekatere gredo vedno zraven ampak za našega ni potrebno. Ni	Zakonsko vključitev ni predvidena	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko

	pa to nikjer opredeljeno in predvideno				
C65	Pa ja, kdaj kej poklepetamo (predvsem jamramo), ampak zelo malo res	Redko sodelovanje	Sodelovanje z drugimi vzgojiteljicami	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C66	Aktivi so pa brezveze. So sami sebi namen	Aktivi	Sodelovanje z drugimi vzgojiteljicami	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C67	Mislim, da bi moralo biti tako, da bi se organizirano dobivale in izmenjevale izkušnje	Organizirano sodelovanje vzgojiteljic otrok s pp	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C68	Moram reči, da je kar dobra	Dobra podpora	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C69	Tako, da karkoli vprašam, dobim odgovor	Dobra podpora	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C70	Se počutim dobro	Dobra podpora	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C71	Ja mogoče kakšna konkretna, dobra izobraževanja za prepoznavanje kakšnih znakov. Da prepoznaš, da nekaj ni čist v redu in da znaš usmerit naprej	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
C72	Ne želim si le teoretičnih izobraževanj, saj teorijo lahko tudi sama predelam	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
C73	Pa imam enega s posebnimi potrebami, pa sem velikokrat ostala sama, ko je pomočnica zbolela. Ker je pomanjkanje kadra	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
C74	Informiranost je dobra znotraj vrtca	Dobro sodelovanje znotraj vrtca vrtcu	Povezovanje znotraj vrtca	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
C75	Z zunanjimi bi si pa želeli več	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami

C76	Meni se zdi, da je ona kot dodatna pomoč skupini	Dodatna pomoč v skupini	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
C77	In ona res opravlja vse naloge kot pomočnica	Slaba izmenjava informacij	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
C78	Ko pa je treba in otrok rabi specifično pomoč, pa pristopi k njemu	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
C79	In to se mi zdi super, ker se mi ne zdi smiselno, da bi ona vedno za njim hodila, ker se mi zdi, da to niti zanj nebi bilo dobro	Pustiti otroku prostor	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
C80	Ne vem, če skupina sploh ve, da je ona tam zaradi njega, kar se mi zdi super	Spremljevalka kot del »ekipe«	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
C81	One so sicer tehnični kader	Tenični kader	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
C82	Njena naloga je samo, da poskrbi za njegovo varnost	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
C83	In ne bi potrebovala delat še vsega dodatnega kar dela za skupino	Delo ni opredeljeno	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
C84	Zelo dobro se vključuje v dejavnosti	Vključevanje v dejavnosti	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
C85	V rutino skupine	Vključevanje v dejavnosti	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
C86	Včasih tudi kaj izvaja	Vključevanje v dejavnosti	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
C87	Je pač del ekipe. Če bi nas kdo opazoval, nebi vedel, da je spremljevalka	Spremljevalka kot del »ekipe«	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
C88	Zakonsko je tako, da pač ni dejansko predvideno, da je vključena	Zakonsko vključitev ni predvidena	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
C89	Bolj jo jaz vključim, pač je odvisno od	Odkvisna od vzgojiteljice	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko

	posamezne vzgojiteljice				
C90	Na teh sestankih sem jo vključila	Udeležnost na timske sestanke	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
C91	Je bila tudi zraven na govorilnih urah ja. Izven delovnega časa. Na njeno lastno željo	Odvisna od želje	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
C92	Da se zaposli strokovni kader	Zaposlovanje strokovnega kadra	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
C93	Na ta način bi se jim tudi plača vzdignila	Dvig plač	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
C94	Ja dobro bi bilo tudi, da se naloge spremljevalk opredeli, da ne bi prihajalo do konfliktov, kaj nekdo mora in kaj ne	Opredelevitev nalog	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
D1	V skupini imam 6 otrok s posebnimi potrebami, v skupini 5 - 6. Poleg ostalih. Tako da ja, to je kar izziv, ker onemogoča kvalitetno delo	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
D2	Za enega imam spremljevalko, potrebovala bi jo še za enega ampak se je pridružil šele septembra, tako, da se ni dalo papirologije dovolj hitro urediti, da bi jo lahko dobil letos	Dolgotrajnost postopkov	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
D3	Sem pa tudi mnenja, da 4 odrasle osebe v skupini niso v redu, čeprav je normativ res velik in je otrok res veliko	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi

D4	Pomanjkanje kadra	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
D5	Predvsem sodelovanje z razvojno ambulanto, s katerim sodelujemo	Povezovanje z razvojno ambulanto	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D6	Imamo tudi enkrat na leto sestanek s psihologom s katerim sodelujemo	Povezovanje s psihologom	Sodelovanje s psihologom	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
D7	In pa z osebnim zdravnikom otroka	Povezovanje z osebnim zdravnikom	Sodelovanje z osebnim zdravnikom	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
D8	Sodelovanje z specialnim pedagogom v vrtcu	Specialna pedagoginja	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D9	In pa izobraževanja, da bi bila še bolj kompetentna za delo z otrokom s posebnimi potrebami	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
D10	Od strategij pa je to, da se jaz učim toliko od otroka kolikor se on od mene	Učenje od otroka	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
D11	Tako, da se vsak dan učim, ga spremljam, in dodajam nove stvari, ki otroku pašejo	Oblikovanje aktivnosti na podlagi zanimanja	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
D12	Vzgojiteljica mora biti zelo potrpežljiva	Potrpežljivost	Osebnosti značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
D13	Mora imeti posluš za njih	Posluš za otroke	Osebnosti značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
D14	Mora delati v smeri, da se te otroke vključuje v skupino. Sepravi, da se jih ne izloča iz skupinskih dejavnosti	Vključevanje v dejavnosti	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
D15	Ampak se potruditi dejavnost izpeljati na način, da se lahko nekatere dele dejavnosti prilagodi, da jih	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu

	je otrok zmožen narediti in s tem pridobiva na sami samozavesti				
D16	Ampak ja, da se otroka čim bolj vključi v dejavnosti, ker s tem tudi ostali otroci pridobivajo na strpnosti in ga potem tudi lažje sprejemajo	Vključevanje v dejavnosti	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
D17	Predvsem pa je kompetenca to, da vzgojiteljica pripravi sebe na tega otroka. Mora se veliko izobraževati	Znanje o posebnih potrebah	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
D18	In pa pogovor z drugimi otroki o drugačnosti, ker bolj razumejo	Pogovori o drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D19	Pri izvedbi dejavnosti prilagodim na raven otroka, da bo zmožel, da pridobiva na samozavesti	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
D20	Ponudim mu mesto, da se umakne	Kotiček za umiritev	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
D21	Takrat prosim spremljevalko, da gre z njim skupaj	Spremljanje otroka	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
D22	In vedno ji pripravim neko gradivo prilagojeno za otroka, da potem tudi ona z njim dela, namesto, da bi delala nekaj posvoje	Individualna priprava gradiva	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
D23	Pri ADHD-ju, velikokrat se zameša z razvajanostjo otroka, ker ko se on nekaj odloči, da bo po njegovo in potem ni, pride do velikih izbruho	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
D24	Tako, da njemu poskušam omogočiti neko	Možnost izbire	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu

	izbiro vedno, da se sam odloči in je tako tudi lažje				
D25	Vedno mu tudi nudim izbiro igralnega partnerja, kje bi rad počival, koga bi držal za roko	Možnost izbire	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
D26	Sem se pa morala pogovoriti o tem z ostalimi otroki in starši, ker otroci tudi opazijo, "zakaj pa on lahko to, zakaj pa on lahko ono	Pogovor o drugačnosti	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
D27	Imajo kdaj še več potrpljenja od mene	Razvoj strpnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D28	Tako, da ja, za metode pa nobena ne drži pri teh otrokih. En dan deluje, drugi dan pa ne. Tako, da moraš probavat in biti prilagodljiv	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
D29	Moraš potem glede na dan spremeniti dejavnost	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
D30	Moraš biti prilagodljiv, fleksibilen	Prilagodljivost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
D31	Dobro je, da smo vzgojitelji in smo lahko zelo avtonomni	Prilagodljivost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
D32	Zelo ga moram upoštevati, ker imam dva dečka pri katerih je to zelo pomembno	Nujnost upoštevanja	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
D33	En od niju tudi pove, "vzgojiteljica samo še pet minut pa dovolj", sem ga učila, da mi pove kdaj ima dovolj	Učenje izražanja doživljanja	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
D34	In vedno načrtujem dejavnosti tako, da imajo možnost umika	Možnost umika	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu

D35	Moja izkušnja je bila prva taka, da so ubistvu starši to zelo težko sprejeli	Nesprejemanje otrokovih ovir	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
D36	Ampak se mi zdi, da s pravim načinom dela in čutnostjo, in ko vidijo, da je otrok napredoval s tvojim delo, da potem eno tako vez zgradiš	Sodelovanje s starši	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D37	Ker ima možnost umika	Možnost umika	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
D38	In individualnega dela	Individualno delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
D39	Potem pa poveš kje bomo skupaj, pomembno je, da starši slišijo, da smo skupaj v tem in da bomo morali vsi delati na določenih področjih	Sodelovanje s starši	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D40	Drugače pa menim, da je inkluzija pozitivna. Ampak rabimo oblikovati pogoje zanjo in pri tem rabi biti vzgojiteljica odprta za to	Zavzemanje za inkluzijo	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
D41	Otroci razvijejo strpnost	Razvoj strpnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D42	Sprejemajo drugačnost	Sprejemanje drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D43	Dobra praksa je to, da na prvem roditeljskem sestanku, starše obvestiš, da je v skupini otrok s PP	Sodelovanje s starši	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D44	Pogovori o drugačnosti se mi zdijo tudi zelo pozitivni in učinkoviti, da sprejmejo drugačne	Pogovori o drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi

D45	Potem otroke sem peljala na zavod za slepe in slabovidne in smo spoznavali kako oni delujejo	Stik z osebami z oviro	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D46	Peljala sem jih tudi na zavod želva, kjer so varovanci s posebnimi potrebami. In smo znjimi preživeli dva dopoldneva in potem vidiš koliko so otroci odprti	Stik z osebami z oviro	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D47	Peljala sem jih v knjižnico za slepe in slabovidne	Stik z osebami z oviro	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D48	Potem smo sodelovali z eno punco, ki ima invalidski voziček in smo šli z njo na avtobus, da smo spoznali kateri avtobusi so primerni za njih in kako to poteka	Stik z osebami z oviro	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D49	Brali smo zgodbe o avtizmu	Pogovori o drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D50	In potem je pomembno, da otroci tudi spoznajo te osebe, ne da samo govorimo o njih, ampak, da imajo tudi stik z njimi	Stik z osebami z oviro	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D51	V tem zavodu želva, so večinoma z downovim ali pa z drugimi genetskimi okvarami, in mi smo se tam z njimi družili, plesali, žurali in potem vidiš kako so otroci odprti	Stik z osebami z oviro	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
D52	Predvsem je moj največji izziv to, da ne posvečam	Zapostavljanje ostale skupine	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi

	dovolj, oz. da mi zmanjka časa za ostale otroke v skupini				
D53	In da celostno, govorim za cel vrtec, ne opazimo nadarjenih otrok	Pomanjkanje časa za nadarjene	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
D54	Velikokrat za otroke, ki zmorejo več in bi lahko zelo hitreje napredovali, nimamo dovolj časa, da bi jim to omogočili in se jim posvetili	Pomanjkanje časa za nadarjene	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
D55	Ostali izzivi pa so recimo poskrbeti za varnost, ko smo zunaj	Skrb za varnost	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
D56	Preveliki normativi so definitivno velik izziv	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
D57	Papirologija mi tudi predstavlja izziv, ker jo je kar veliko	Papirologija	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
D58	Imamo kdaj sestanke z razvojno ambulanto za te, ki imajo hude motnje	Razvojna ambulanta	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
D59	Ne to ne, izmenjava informacij ni najboljša	Pomanjkanje vzajemnosti informacij	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
D60	Bi si želela več te izmenjave informacij, da delamo na isti stvari, ne pa vsak nekaj po svoje	Pomanjkanje vzajemnosti informacij	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
D61	Pa naše specialne pedagoginje kdaj kaj vprašam	Nasveti pri delu z otrokom	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D62	Si pogledam kakšen dokumentarec	Izobraževanje preko spleta	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
D63	Si kaj preberem na internetu, preberem kakšen članek	Izobraževanje preko spleta	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
D64	Izobraževanj se tudi udeležim.	Premalo konkretnih izobraževanj	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami

	Ampak niso konkretna				
D65	Prej bi rabil pomoč zase, ker si izčrpan, kot pa za samo delo z otrokom	Izčrpanost	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
D66	Vseeno pa se mi zdi, da nismo dovolj izobraženi za tako delo	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
D67	Ubistvu v vrtcu sem zadovoljna s podporo	Zadostna podpora v vrtcu	Povezovanje znotraj vrtca	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D68	Če je dober kolektiv je super, da lahko tudi z vzgojiteljicami izmenjaš občutke in zadihaš	Izmenjava občutkov	Sodelovanje z drugimi vzgojiteljicami	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D69	SS je v vrtcu tista, ki v vrtcu predaja odločbe in to redko kdaj spoznajo otroka	Nepoznavanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D70	Pridejo ga prvič opazovati in potem se skupaj odločimo	Opazovanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D71	Potem je specialna pedagoginja za DSP	Specialna pedagoginja	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D72	Ona dela z otrokom individualno, izven skupine	Individualno delo izven skupine	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D73	Pove mi kakšen je napredek in kakšen je manko na določenih področjih	Informiranje o napredku	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D74	Ampak, trenutno moram reči, da imam v skupini specialno delavko, s katero nisem preveč zadovoljna, tako da moram reči, da si ne pomagam veliko. Sploh za nasvete pri delu v skupini	Slabo sodelovanje	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D75	Da bi tudi ona več odgovornosti za to breme, kar se tiče pri sestankih s starši,	Podpora pri sodelovanju s starši	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami

	prevzela, pa da bi ubrala malo drugačen način dela				
D76	Se mi zdi, da bi morala biti malo bolj umirjena, in ne toliko hiperaktivna in zmedena	Umirjenost vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D77	Ja, dobim informacije kaj zmore, kaj ne zmore, kaj je naredil, kaj ni naredil	Informiranje o napredku	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D78	Mi da kakšno idejo za sprobati, kaj bi lahko z njim delala	Nasveti pri delu z otrokom	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D79	Ampak delo v skupini se zelo razlikuje od individualnega dela. Bi potrebovala tu še več nasvetov	Podpora pri delu v skupini	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D80	S svetovalno službo sodelujem pri izpolnjevanju kakšne papirologije	Pomoč pri urejanju dokumentacije	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D81	Socialni delavki dejansko otroka ne poznata, ker nič ne sodelujeta z njim	Nevključenost svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
D82	Odvisno od razvojne ambulante, nekatere vse prelagajo na vrtce	Prelaganje odgovornosti na vrtce	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
D83	S kakšnimi zdravstvenimi domovi pa vidimo da je otrok za njih bolj številka	Nepoznavanje otroka	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
D84	Nimajo tega posluha za naše izkušnje z otrokom. Menim, da bi moglo to več škodeti, saj smo res veliko z otrokom	Premalo posluha	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
D85	In obravnava otroka je tam prehitra, tako da	Nepoznavanje otroka	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami

	otroka dejansko tam sploh ne spoznajo				
D86	Je to čisto drugo nenaravno okolje za otroka. Tako, da velikokrat njihova slika ni realna	Nepoznavanje otroka	Sodelovanje z razvojno ambulantno	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
D87	Znižanje normativov, kjer so otroci s PP v skupini	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
D88	Pa da bi vzgojiteljice in pomočnice iz vseh enot imele sestanke, kjer bi lahko povedale kake težave imamo, kaj bi potrebovale. Tako kot nekakšna supervizija	Supervizija	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
D89	Zdi se mi čisto zgrešeno, da je lahko spremljevalka kdorkoli	Zaposlovanje strokovnega kadra	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
D90	Tako, kot moramo imeti mi izobrazbo, bi jo morale imeti tudi spremljevalke	Zaposlovanje strokovnega kadra	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
D91	So nepripravljene in so samo vržene v to delo, kar ni pošteno do njih, niti do tega otroka	Nepripravljenost za delo	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
D92	Zaslužijo si višijo plačo, ker je njihovo delo izredno težko	Dvig plač	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
D93	In tudi izobrazbo za to področje	Ustrezna izobrazba	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
D94	Moja izkušnja je sicer dobra, ker se rada izobražuje in jo zanima, ampak ni povsod tako	Pozitivna osebna izkušnja	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
D95	Zdi se mi pa tudi, da bi se moralo delo spremljevalke bolj opredeliti, ker dejansko niso	Delo ni opredeljeno	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko

D96	Pomembno je da skrbijo za otroka s posebnimi potrebami	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
D97	Ampak ne pa tako, da bodo 24/7 za otrokom skakale. S tem bi zavirale napredek	Pustiti otroku prostor	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
D98	Da mu pomaga se vključiti v skupino	Povezovanje otroka s skupino	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
D99	Zelo dobro sodelujeva, ima posluš za otroka in za ostale otroke v skupini	Pozitivna osebna izkušnja	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
D100	Želi si biti vključena v timske sestanke in vse kar pride zraven	Udeležnost na timske sestanke	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
D101	Je pa res, da je ta vključenost odvisna od lastne želje, ni nič opredeljeno	Zakonsko vključitev ni predvidena	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
D102	Ni pa nikjer opredeljeno, da se potrebuje karkoli udeleževati, je vse iz njene dobre volje in želje.	Odvisna od želje	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
D103	To se mi pa ne zdi prav, ker se mi zdi, da bi ona morala biti vedno prisotna na teh stvareh. Tudi na govorilnih urah, saj je pomemben člen v skupini	Vključenost na govorilne ure	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
D104	Vključenost je taka, kot si jo spremljevalka sama želi	Odvisna od želje	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
D105	Je pa odvisna tudi od trenutne kadrovske stiske v vrtcu	Odvisna od kadrovske stiske	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
E1	Ja dejansko se samoizobražujem, večinoma preko spleta	Izobraževanje preko spleta	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu

E2	Ker na ravni vrtca, je to res bolj splošno urejeno	Premalo konkretnih izobraževanj	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
E3	Pri tem otroku, ki je sirota iz ukrajine sodelujemo tudi z ministrstvom	Ministrstvo za šolstvo	Sodelovanje z ministrstvom za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E4	Imamo mesečna konzultacijska srečanja	Mesečna konzultacijska srečanja	Sodelovanje z ministrstvom za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E5	Oni naj bi nam predali določene strategije kako delati z otrokom. Ampak ni ravno tako	Razočaranje glede sodelovanja	Sodelovanje z ministrstvom za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E6	In podporo nam bi nam dali, ampak eno je teorija, v praksi pa vidimo čisto drugo	Razočaranje glede sodelovanja	Sodelovanje z ministrstvom za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E7	Včasih je kontradiktorno kar se tam zahteva in kaj je na papirju. Tako da sem kar razočarana glede podpore	Ne prava podpora	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E8	In na izkušnjah se učiš pač. To prispeva	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
E9	Mora biti stabilna podpora za otroka in druge v skupini	Stabilnost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
E10	Biti moraš potrpežljiva	Potrpežljivost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
E11	In delati mora definitivno na sebi	Delo na sebi	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
E12	Mora biti na vseh ravneh za katere, želimo od otroka, da normalno funkcionira, mora biti vzgojitelj stabilen	Stabilnost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
E13	Z jasnimi mejami in cilji	Jasnost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
E14	Da veš od otroka, kaj zahtevati, pomembno je, da poznaš razvoj njegov	Poznati razvoj otroka	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
E15	Vzgojitelj bi za take primere moral biti oziroma moral imeti znanje specialnega pedagoga ali pa kliničnega psihologa, kar pa nimamo	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi

E16	Tako, da se od nas zahteva neka znanja, ki nam jih šola žal ne da	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E17	Tako, da je na tebi, da se samoiniciativno angažiraš	Delo na sebi	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
E18	<i>Individualno</i> delo tudi uporabljam	Individualno delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
E19	Je sicer težko, ker imaš še 20 drugih otrok, čeprav je spremljevalka tudi. Res normativi so preveliki, če želimo delati dobro	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
E20	Pač spremljevalka je lahko kdorkoli, ki konča srednjo šolo in je težko, ker imaš na eni strani otroka, ki rabi celovito strokovno podporo, kar ona ni	Neizobraženost	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
E21	Na drugi strani pa ravno odraslega otroka, z 0 izkušnjami in jim je zelo težko	Neizkušenost	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
E22	Pogovor	Pogovor	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
E23	Demonstracija	Demonstracija	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
E24	Razlaga	Razlaga	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
E25	Pri delu v skupini pa, je kar izziv res. Nas je veliko in ne zmorejo	Skupinsko delo	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
E26	Ampak zaradi vedenjskih in čustvenih težav, ko pride do tega da ogroža varnost, pa se vključi spremljevalec	Skrb za varnost	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
E27	Imamo tudi kotiček za umirjanje, in pri velikih izpadih, ga pošljem tja, da se lahko umiri	Kotiček za umiritev	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
E28	Zelo je nepredvidljivo. Včasih še mi ne vemo vzroka. Pride	Agresija	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi

	nek trigger, ki sproži to njegovo ravnanje				
E29	In velikokrat je nasilno in agresivno do okolice, kar je meni res velik izziv, da zaščitim druge	Agresija	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
E30	Planirati moraš prostor in dejavnosti	Prilagoditev dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
E31	Probaš izločiti dejavnike, ki bi ga lahko spravili iz tira	Izhajati iz otrok	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
E32	Včasih se mi zdi, da se celoten dan vrti samo okoli tega otroka, in da pozabljamo na ostale	Zapostavljanje ostale skupine	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
E33	Dandanes je skoraj vsak otrok poseben, zaradi konstrukta družbe, ki je nemogoča	Vsakdanost posebnih potreb	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E34	In z leta v leto so vedenjske težave vedno večje	Vsakdanost posebnih potreb	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E35	Je pa zelo slab posluh s strani države	Brez posluha s strani države	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
E36	Mogli bi izvesti pilotne primere strokovnjakov v državi, in bi oni prišli v skupino in delali delo namesto vzgojitelja in mi bi jih opazovali recimo obdobje 14 dni	Pilotni primeri	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
E37	Izkušnja je izziv ja	Izkušnja je izziv	Inkluzija		Dobre prakse in izzivi
E38	Dobro bi bilo, da bi šla praksa in teorija z roko v roki, ampak temu ni tako	Inkluzija v praksi ni dodelana	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
E39	Tisti, ki piše teorijo, bi bilo dobro da upošteva tudi prakso in praktične primere. Ne vem kako si predstavljajo inkluzijo s tako veliko otroki	Inkluzija v praksi ni dodelana	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
E40	Normativi so isti, skupine so še vedno polne	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
E41	dodatnih delavcev ni. Morali bi nam	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi

	olajšati pogoje za delo				
E42	Dobra praksa je recimo to, da otroci pri vključitvi nekoga s posebnimi potrebami v skupino razvijejo strpnost	Razvoj strpnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
E43	Sočutje tudi razvijejo drugi v skupini	Razvoj sočutja	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
E44	Sploh ker te ukrainske sirote imajo res težko ozadje. In so zelo zapleteni psihološki vzorci, ki jih ne razumem. In nimam znanja, ne podpore	Zapleteni psihološki vzorci	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
E45	Recimo dobra praksa je bila, ko smo imeli prejšni teden predšolsko spolno vzgojo, smo ugotovili da noben otrok sploh ni vedel za to in za nedotakljive predele. Pogovor dejansko	Pogovori o drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
E46	In potem smo prek didaktičnih kartic, plakata, in pobarvank potem barvali katere predele si ne želimo da se tikajo in katere se lahko	Alternativno učenje otrok	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
E47	Tu tudi ta fantek, ki ima neželena spolna nagnjenja, zgleda kot da se bije sam s sabo. Neke premike vidiš, ker je seveda pobarval vse intimne dele z zeleno, potem pa prideš do njega in se pomeniš kaj smo se pogovarjali in kaj je bilo v pravlji in potem vidiš v njemu da se bori, kar je zavednega in nezavednega	Zapleteni psihološki vzorci	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
E48	Ampak tu moraš biti res fleksibilen	Prilagodljivost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
E49	Ja letos sem pripravila didaktične	Alternativno učenje otrok	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu

	kartice, kjer so gor predmeti in igrače				
E50	Mi moramo pisati poročila	Papirologija	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E51	Na koncu imajo zadnjo besedo starši. Veliko odgovornosti morajo prevzemati	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E52	In bi prosila, da nam z vrha ne hajo dajati dodatno delo, če ni slišano. Ker je brezveze, da vse to delamo, če se nas ne upošteva	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E53	Za jezikovne je pa tako, da je zelo pomembno individualno delo	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
E54	Za te čustveno vedenjske pa je bolj pomembno, da se navadi biti v skupini	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
E55	Saj ta konzultacijska srečanja z ministrstvom, se zelo pripravijo, imajo veliko materiala. Ni da bi jaz začutila, da nam nočejo pomagati	Konzultacijska srečanja	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E56	Ampak nam pomagajo na ne pravi način. Literaturo nam lahko pošljejo in si bomo prebrali	Ne prava podpora	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E57	Ampak jaz rabim konkretna izhodišča v praksi	Potreba po konkretnih izhodiščih v praksi	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E58	Pokažite nam, kako se dela s toliko otroki in toliko OPP v skupini, da lahko razumem	Potreba po konkretnih izhodiščih v praksi	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E59	Saj pridejo na hospitacijo	Hospitacije	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E60	Ampak se obešajo na brezvezne stvari, recimo da sem predolgo (2 min) postavljala poligon v telovadnici	Potreba po konkretnih izhodiščih v praksi	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E61	Otrok ni nič kriv, ampak je teža odgovornosti, ko je	Prevelika odgovornost	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi

	on v skupini zelo velika				
E62	Ampak mi je bilo rečeno, da temu ne bi smelo biti tako, ker smo 3 v skupini	Izčrpanost	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E63	Ampak, ko ima tak otrok, tudi če ima 10 spremljevalcev, in ko hodimo v koloni, nekoga ugrizne, ne bo tega nihče preprečil	Agresija	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
E64	Naj bi bila v najbolj prodornih letih in to, ampak ko pridem domov iz leta v leto je vedno manj iz mene, ker čutiš te pritiske in podoživljaš dan	Izčrpanost	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E65	In iz ministrstva, oz. zavoda za šolstvo je bila replika nazaj, da mogoče dajam preveč pritiska in odgovornosti nase in da mogoče bi bilo dobro da bi tudi jaz kakšnega strokovnjaka obiskala	Ne prava podpora	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
E66	Glede na to on dobi logopeda	Mobilna logopedinja	Sodelovanje z logopedinjo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
E67	Specialno pedagoginjo 2x na teden	Specialna pedagoginja	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
E68	Če ga samo pripelje nazaj in reče, da je bil priden, je to zelo težko sodelovanje. Ni izmenjave informacij	Slabo sodelovanje	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
E69	In jaz sem samo vzgojiteljica, rabim, da bi se tudi ona vključila v skupino, ker ve kake težave ima tam. Z individualni delom nima problemov	Podpora pri delu v skupini	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
E70	In je pomanjkanje kadra. Se čaka veliko in si sam	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E71	Ja. Če že ne drugega, naj spustijo	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi

	normativ. In to konkretno				
E72	Mi pa še vedno cepetamo na mestu. Ista izobraževanja, slabo plačilo, in ne vem kam to pelje	Zastarel sistem	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E73	Je treba skoraj z vsakim delati individualno, drugače ne razumejo. In koncentracija je na polovici tega, kar je bila pred 20 leti	Individualnost otrok	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
E74	S svetovalno službo sodelujem samo v primeru opazovanja otroka, ko ga oni pridejo opazovati	Opazovanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
E75	Ne vem, če je to v redu sistem. Res ni dejansko nekih sprememb bilo, ki bi bile zaradi spremembe družbe nujno potrebne	Zastarel sistem	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E76	V prvi vrsti bi rekla, da je njena vloga pomembna, saj deluje kot zagovornica otroka s posebnimi potrebami. Namen je, da se zavzema za njegove pravice	Izredno pomembna	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
E77	Če gre za gibalno oviranega otroka, je lahko to tudi nekdo, ki konča srednjo šolo, s tem da mora imeti res jasen program dela	Izobraženost pri gibalno oviranih ni tako pomembna	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
E78	Težave so na čustveno socialnem področju, kjer bi morala biti vloga to, da spremlja otroka	Spremljanje otroka	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
E79	In ga vključuje v skupino	Povezovanje otroka s skupino	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
E80	In tu kjer moraš hipno odreagirati z nepredvidljivimi vzorci vedenja, kdaj obnemijo, ker nimajo znanja	Neizobraženost	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
E81	Vloga spremljevalca je, da za otroka skrbi	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko

E82	In mora gledati tudi na ostale otroke v skupini				
E83	Predvsem pa so premalo plačani, za to kar bi morali delati	Dvig plač	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
E84	In problem je potem, ker najtežje primere, damo najmanj kompetentnim osebam v oskrbo	Neizobraženost	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
E85	Zdi se mi pa da med vrsticami, se s strani ministerstva, se prelaga to odgovornost na vzgojitelja	Občutek bremena	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
E86	Ker če je vedenje tako, se mora še vzgojitelj vključiti. Ampak oni nerazumejo, da imam še 20 drugih otrok	Občutek bremena	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
E87	Namesto, da bi bilo breme s spremljevalcem odvzeto od mene, imam zdaj otroka in spremljevalca za katerega moram namenjati čas	Občutek bremena	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
E88	Med pomočnico, sva se zmenili, da bove najprej 1 teden opazovale, kako spremljevalka dela z otrokom, ker ga je imela že od prej. In naši pristopi so se zelo razlikovali	Drugačni pristopi dela	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
E89	In je problem učiti nekega svežega srednješolca, ker ne dojema stvari kot nekdo z izobrazbo in z izkušnjami	Neizobraženost	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
E90	In zraven je pa še njen vidik, koliko bo dala od sebe, glede na svojo zelo malo plačo. Je treba vse vidike gledati	Delo po lastni presoji	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
E91	Ma ona je predvsem tam za tega otroka	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
E92	Se tudi vključuje ampak je minimalno	Redka vključenost v skupinsko delo	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko

E93	Spremljevalka na teh konzultacijskih srečanjih z ministrstvom ni udeležena	Izključenost iz konzultacijskih srečanjih z	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
E94	Ampak menim, da bi morala biti. Obvezno	Zakonska opredelitev vključevanja na konzultacijska srečanja z	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
E95	Tako ona kot tudi pomočnica	Udeleženosť pomočnice na konzultacijskih srečanjih z ministrstvom	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
E96	Drugače pa se zakonsko ne predvideva, da se spremljevalka vključuje	Zakonsko vključitev ni predvidena	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
E97	Izobrazba spremljevalke je nujno potrebna	Ustrezna izobrazba	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
E98	Zmanjšani normativi, da bi lahko normalno funkcionirali v skupini	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
E99	Udeleženosť spremljevalke na srečanjih	Zakonska opredelitev vključevanja na konzultacijska srečanja z	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
E100	Res menim, da vzgojitelji nismo dovolj opremljeni za delo z otroki s posebnimi potrebami	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
E101	Želim si tudi to, da bi bila izobraževanja bolj praktična, konkretna, ker ta teoretična... to je brezveze	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
E102	Želim si podporo svetovalne službe pri delu z otroki s posebnimi potrebami, predvsem za delo v skupini	Podpora pri delu v skupini	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
F1	Izkušnje do neke mere	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
F2	Svetovalna delavka priskoči kaj na pomoč	Svetovalna delavka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami

F3	Izobraževanja so bila vedno bolj splošna... Tako da niso kaj preveč v pomoč. Res nas ne podprejo	Premalo konkretnih izobraževanj	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
F4	Ko sem dobila tega otroka, pa nisem bila poslana na nobeno posebno izobraževanje. . Sem se počutila precej nekompetentno	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
F5	Fajn je, da imaš končano vsaj izobrazbo v tej smeri	Izobraževanje na fakulteti	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
F6	Da ima neko izkušnjo prej z delom z otroki s posebnimi potrebami	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
F7	Ja veliko se z njim pogovarjam	Pogovor	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
F8	Delam pa z njim tudi tako skupinsko	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
F9	Kot tudi individualno delo, s katerim se najbolj posvetiš otroku	Individualno delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
F10	Poskušaj ga s spodbudo, da bi se malo bolj odprl	Podpora pri vključevanju	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
F11	Predvsem <i>razmišljam</i> o tem, kar ima rad, na primer glasba in ples. In potem to vključim v delo, ko vidim da ne zmore	Oblikovanje aktivnosti na podlagi zanimanja	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
F12	Pomagajo pa tudi na primer montesori pristopi, ko vidim da ne zmore, da se potrebuje umiriti. Na primer pesek	Možnost umika	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
F13	Tako, da je potrebno prepoznati, da kdaj ne zmore več, da se mora odmakniti malo	Prepoznavanje stiske	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu

F14	Individualni plan je treba narediti	Individualna priprava gradiva	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
F15	Malo bolj ga moraš spremljati, sploh če spremljevalka nima neke izobrazbe	Neizobraženost	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
F16	Moraš še njo usmerjat	Občutek bremena	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
F17	Tukaj se mi zdi, še najtežje še to, ker potem če še kak drug otrok rabi nekaj, na koncu ugotoviš, da za druge nisi imel mogoče dovolj časa	Zapostavljanje ostale skupine	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
F18	Ker so res velike skupine	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
F19	Ne menim ravno tega vedno, je drugače nekaj v teoriji in potem v praksi	Inkluzija v praksi ni dodelana	Inkluzija v vrteu		Dobre prakse in izzivi
F20	Ker je vseh otrok toliko v skupini, ponavadi ti otroci s posebnimi potrebami ne dobijo vsega, kar bi mogoče, nekje v neki majhni skupini	Boljše napredovanje v mali skupini	Inkluzija		Dobre prakse in izzivi
F21	In se kdaj sprašujem, če je to res smiselno za nekoga takšnega, ali bi lahko več pridobil nekje drugje	Boljše napredovanje v mali skupini	Inkluzija		Dobre prakse in izzivi
F22	Drugače pa ja s tem ko vključujemo otroke s posebnimi potrebami, verjetno pride pri drugih do razvoja <i>strpnosti</i> drugih	Razvoj strpnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
F23	Pa zavedanja in sprejemanja drugačnosti v naši družbi	Sprejemanje drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
F24	Da mu ne moreš dati	Zapostavljanje potreb otroka	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi

	maksimalnega kar potrebuje, ker je še toliko drugih				
F25	Sploh na dneve, ko mogoče spremljevalke še ni, ali pa ko njo ali pomočnico selijo po skupinah, ker ni kadra	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
F26	In ker mogoče še ona ne zna in ji je treba veliko pomagati	Neizobraženost	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
F27	Včasih se mi zdi, da je vse na meni	Izčrpanost	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
F28	Pa ja, do svetovalne službe smo šli, ko sem opazala, da bi znalo biti nekaj na tem. Potem pa je prišla ubistvu opazovat otroka s posebnimi potrebami. To pa je bilo to no	Enkratnost sodelovanja	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F29	Pa potem na teh strokovnih skupinah, ko jo imamo je prisotna. Tu malo poročamo o otroku	Strokovne skupine	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F30	Je pa res, da je težko in mogoče ne smiselno, ker oni recimo otroka sploh ne poznajo ane	Nepoznavanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F31	Pa vodi tudi tudi strokovne skupine, kjer jaz poročam o močnih in šibkih področjih otroka	Strokovne skupine	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F32	Ja drugače pa tako sama sebi sem v pomoč no, berem kakšne članke, gradiva	Izobraževanje preko spleta	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
F33	Izkušnje si delimo skupaj s sodelavkami, kakšne dobre prakse, ipd	Neformalna podpora	Sodelovanje z drugimi vzgojiteljicami	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami

F34	Se pa včasih res počitim, da nisem kos. Bi bilo potrebno več vlagati v konkretna praktična izobraževanja	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
F35	Ti aktivni pa so tako, da bi pomoje morali biti bolj ločeni, za nas, za vzgojiteljice, ki imajo otroka s posebnimi potrebami. Bi bilo tako bolj smiselno	Organizirano sodelovanje vzgojiteljic otrok s pp	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F36	Z dsp, si malo izmenjamo informacije kdaj, ko gre k njej	Informiranje o napredku	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F37	Ali pa če kdaj pride v skupino mi malo kaj pove, ampak je to bolj redko	Redko vključevanje v skupino	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F38	Imam občutek, da bi lahko malo več, se mesečno dobivali, da se vidi napredek, da se mogoče naredi malo bolj podroben načrt	Želja po pogostejšem sodelovanju	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F39	Vedno, ko je individualno z njo 1:1 je to težko replicirati v skupino, ker je drugačno okolje. Tu pa bi potrebovala podporo	Želja po podpori pri delu v skupini	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F40	Ponavadi ga pa vzame ven, ker lahko mogoče tako več z njim naredi	Individualno delo izven skupine	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F41	Mogoče bi morale malo bolj na <i>krajši</i> rok, 1x mesečno, se dobivati. Namesto teh 2x na leto. Da bi mogoče morali oceniti napredek malo bolj pogosto in si izmenjati	Pogostejši timski sestanki	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami

	informacije. Se uskladili				
F42	Mogoče so bolj primerni kaki primeri dobre prakse, nekaj bolj konkretnega, ker ta izobraževanja so preveč splošna	Premalo konkretnih izobraževanj	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
F43	Pa preden dobiš tistega otroka, ne šele po tem, ko ga dobiš, kot je bilo pri meni. Na začetku sem bila totalno brez podpore	Brez začetne podpore ob vključitvi	Podpora strokovnih služb	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
F44	Odvisno od spremljevalke	Odvisna od spremljevalke	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
F45	Zamišljena je da bi bila v pomoč otroku	Nudjenje pomoči otroku	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
F46	Ampak nimam vedno tega občutka. Sploh, ker ne ve točno kako bi se kaj lotila. Ali pa če konstantno čaka na neka navodila	Delo ni opredeljeno	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
F47	Zelo je odvisno, kako se poveže z otrokom in če ima že kake izkušnje z delom z otrokom s posebnimi potrebami. Da je lahko bolj individualno usmerjena	Odvisna od izkušenj	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
F48	Prvenstveno je za tega otroka namenjena, da se njemu posveti	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
F49	In če je mogoče pomaga kdaj tudi ostalim otrokom, na način, da otroka povezuje s skupino. Bil je primer recimo, da je individualno z njim brala knjigone, in so potem prišli tudi drugi otroci, in seveda, da bo tudi njim dovolila, da so zraven	Povezovanje otroka s skupino	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko

F50	Kdaj je pomagala, ko smo imeli več miz z dejavnostmi, pa se je potem k eni mizi vključila	Redka vključenost v skupinsko delo	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
F51	Večinoma je pa za tega otroka no	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
F52	Jo pa potrebujem kar veliko usmerjati ja. Pač one nimajo znanja in potem delajo dejansko po lastni presoji stvari ane	Delo po lastni presoji	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
F53	Konkretno za tega otroka še ni bilo uric, ker se skrbnica ni odzvala. Drugače pa bi ji rekla naj pride zraven, ker ona dela individualno z njim največ	Izključenost iz govorilnih ur	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
F54	Ona je bila na temu tim-u za njega na začetku	Udeležnost na timske sestanke	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
F55	Enkrat je bila tudi pri specialni pedagoginji na individualnih uricah, da je videla malo/	Udeležba pri DSP	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
F56	Ampak ja, morala bi se vključevati, kjer se da, da vidi kaj se tam dela	Zakonska obvezna vključitev v podporne sisteme	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
F57	Je pa res, da nobena vključitev v te podporne sisteme ni zakonsko predvidena	Zakonsko vključitev ni predvidena	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
F58	Pa menim, da bi mogla biti	Zakonska obvezna vključitev v podporne sisteme	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
F59	Najprej to, da imajo neko izobrazbo	Zaposlovanje strokovnega kadra	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
F60	Ali pa vsaj veliko izkušenj	Zaposlovanje osebe z izkušnjami	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
F61	Ampak prav specifično za njih pa ne	Izobraževanja za spremljevalke	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
G1	Je zelo odvisno od specifike otroka ponavadi, tako da moraš to pri delu res upoštevati	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
G2	Ne govori veliko, bolj JA, NE	Izzivi pri sporazumevanju	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
G3	Je pa drugače zelo socializiran otrok in sledi svoji rutini	Izvajanje rutine	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
G4	Tako da pri njemu je res ta spremljevalka, da mu bolj fizično pomaga. Ko kaj ustvarjamo, da ga drži, pa čopiče	Fizična pomoč otroku	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G5	Tako, da pri njemu da bi ga jemal kako drugače kot ostale, nekih takih niti ni potrebnih. Je res bolj pomembno, da ima spremljevalko	Izredno pomembna	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G6	Pri delu z njim mu pripravim tudi slikovni material. Za razlage	Uporaba slikovanega gradiva	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
G7	Če bi pa imela kakega z drugačnim primanjkljaje bi pa tudi meni verjetno prišlo prav tudi neko dodatno konkretno izobraževanje	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
G8	Drugače pa o teh njegovih odsotnostih bolj spremljevalka komunicira z mamo	Komuniciranje s starši	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G9	Ne, to je pa isto kot za vse. Rabiš samo srednjo šolo. To je malo sporno tu pri tem poklicu ampak recimo za tega našega fantka, ki je gibalno oviral, je to čisto v redu oziroma ni take težave	Izobraženost pri gibalno oviranih ni tako pomembna	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
G10	Bolj je problem potem za kake otroke, ki imajo	Izobraženost ključna pri	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko

	duševne ali pa vedenjske, intelektualne težave	duševnih in vedenjskih težavah			
G11	Ker za njih že me vzgojiteljice nismo dovolj usposobljene	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
G12	Kaj pa šele spremljevalka. Tako, da mislim da bi morale biti malo drugače izbrane. Na podlagi izobrazbe	Ustrezna izobrazba	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
G13	Predvsem ji mora biti pomembno to, da dela z otrokom v tej smeri, da išče pri njemu nek napredek, da ima znanje o razvoju otroka	Poznati razvoj otroka	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
G14	Da je prilagodljiva, ker otroci rabijo to	Prilagodljivost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
G15	Mora imeti spoštovanje do tega dela in ga rada opravljati, mora se znati učiti od otrok	Učenje od otroka	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
G16	Ampak pri drugih je pa tko da so vztrajne, da čim več probajo sami, da jim pokažejo	Vztrajnost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
G17	In ni ravno vseeno kdo je spremljevalec, je pomembno, da "klikneta"	Kompatibilnost otroka in spremljevalke	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
G18	Ampak ja, realnost pa je taka, da ni ravno nekega navala na to delovno mesto, se kar veliko časa čaka na spremljevalko	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
G19	Ampak naša konkretna spremljevalka je super in tudi njegova prejšnja je bila	Pozitivna osebna izkušnja	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
G20	In tudi njo skupaj s pomočnico zdaj vključujemo v celotni delavni	Vključevanje v dejavnosti	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko

	proces, jo tudi za mnenja vprašamo				
G21	Ampak ja pomembno se mi zdi, da človek rad dela z otroki	Odprtost za delo z otrokom s posebnimi potrebami	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
G22	Moraš res si želeli delati z njimi, da je delo lahko produktivno	Odprtost za delo z otrokom s posebnimi potrebami	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
G23	In da ostaneš strpen	Potrpežljivost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
G24	Bi bilo pa dobro, da za te, ki imajo duševne motnje ali avtizem, pride nek defektolog ali pa specialni pedagog, da ima res ustrezno izobrazbo za delo z njimi	Zaposlovanje strokovnega kadra	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
G25	Ker jaz nimam te izobrazbe, da bi vedela točno kako pomagati	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
G26	Jaz skoordiniiram dejavnost, da bo lahko vanjo vključen tudi otrok s posebnimi potrebami	Individualna priprava gradiva	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
G27	Individualno pa bolj spremljevalka sodeluje z njim	Individualna podpora pri skupinskem delu	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
G28	Ker je pa vseeno 24 otrok vse skupaj. Se mi zdi, da je normativ definitivno prevelik	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
G29	Pa še to ta inkluzija ... ne vem se mi zdi, da tem otrokom ne moremo toliko dati, tudi individualno potrebujejo vsi otroci	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
G30	Drugače pa ja prilagoditve zanj so pa bolj, to da naredi toliko kolikor zmora narediti s tisto fino motoriko, ki jo ima. Se ga mora pri tem	Individualna spodbuda	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu

	individualno spodbujati				
G31	Ga isto vključujemo v skupinske kot vse ostale samo, da pač naredi kolikor zmora	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
G32	Potem pa imaš pregled nad celotno skupino in tudi ona poroča, kako mu je šlo, kaj je zmož, kaj mu ni šlo	Izmenjevanje informacij	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
G33	Sploh z njim smo že od začetka delali tako in je tudi zelo priljubljen med otroki, tako se mi zdi, da res razvijajo tako sočutje	Razvoj sočutja	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
G34	In te punčke so mu že od začetka leta zelo hotele pomagati in mu prinesejo vedno ta njegov poseben stol in vse to	Razvoj sočutja	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
G35	Prav načrtno se nisem	Pogovori o drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
G36	Se mi zdi pomembno, da otroci sami vidijo kako in kaj, ne da jim daš predsodke že v naprej	Pogovori o drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
G37	Če pa imajo vprašanja pa se mi zdi prav, da se jim razloži in odgovori	Pogovori o drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
G38	Čisto odvisno od tega kakšne so težave oziroma ovire	Odvisna od vrste ovire	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
G39	Konkretno pri njemu, če bi ga dali v razvoji oddelek in ga izločili, nebi bilo v redu zanjega, bi nazadoval	Nazadovanje v razvojnem oddelku	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
G40	Tudi družina otroka je pomembna, recimo njemu sta zelo tudi meje postavila	Sodelovanje s starši	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi

	starša, ni zdaj, da ker je na vozičku pa da lahko dela karkoli hoče. Se mora deliti dogovornosti z družino				
G41	Tako, da se prilagodim z učnimi vsebinami. Zame je inkluzija pozitivna	Zavzemanje za inkluzijo	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
G42	Kar se tiče pa teh drugih težav kot so avtizem in duševne težave, pa se mi zdi, da inkluzija ni nekaj dobrega za njih	Odvisna od vrste ovire	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
G43	Pa tudi spremljevalka bi morala biti oseba, ki bi se borila za pravice otroka	Zagovornica	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G44	Odvisno od primanjkljaja, za našega fantka je socializacije zelo pomembna, pač vključevanje v skupino ane in dejavnosti	Socializacija	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
G45	Vedno razmišljam, da bo vsaka dejavnost, ki jo imamo, čim bolj njemu prilagojena	Prilagoditev dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
G46	Pa recimo, ko gremo ven, da najdemo poti, da bo tudi on lahko šel z nami do cilja	Prilagoditev dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
G47	Pa recimo letos imamo škratov kviz, s katerim otroci utrjujejo znanje za 1. Razred že in recimo mu probam prilagoditi vprašanja, da jih bo lahko on s svojim komunikatorjem tudi odgovoril	Prilagoditev dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
G48	To so recimo te izzivi, torej prilagoditve dejavnosti, da bodo primerne za vse	Prilagajanje težavnosti dejavnosti	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
G49	Ampak potem že starši kdaj malo	Sodelovanje s starši	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi

	bremzajo in rečejo na to pa ne				
G50	In je odvisno koliko nam oni zaupajo in koliko njemu	Sodelovanje s starši	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
G51	Ja on ima te individualne obravnave, to so vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo, pač sodeluje s specialno pedagoginjo	Individualno delo izven skupine	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
G52	Tam večinoma dela pač individualno	Individualno delo izven skupine	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
G53	Ona se ne vključuje v skupino	Redko vključevanje v skupino	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
G54	Ampak, pa dobimo po vsakem srečanju povratne informacije glede tega kako je bil tisti dan, a je sodeloval, a je bil skoncentriran, kako mu grejo barve, itd.	Informiranje o napredku	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
G55	Gre pa tudi spremljevalke z njim pač na te individualne obravnave, kar menim, da je ful dobro, ker pridobi neko dodatno znanje	Udeležba pri DSP	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
G56	To bi moglo biti zakonsko predvideno, da se one vključujejo	Zakonska obvezna vključitev v podporne sisteme	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
G57	Zdaj kar se pa tiče z razvojno ambulanto, pa nimamo nobenih povratnih informacij, tako da ni ravno nekega sodelovanja	Pomanjkanje vzajemnosti informacij	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
G58	To bi bilo res zelo zaželeno, da delamo na istem ane	Želja po izmenjavi informacij	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami

G59	Pa ja one organizirajo potem te strokovne skupine	Strokovne skupine	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
G60	Da bi pa one prav konkretno sodelovale kaj ena na ena z njim, pa ne ravno, imajo drugo delo	Nepoznavanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
G61	Tudi me ne dobimo neke podpore z njihove strani, ker so verjetno preobremenjene tudi	Brez podpore	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
G62	Želim si več podpore pri sodelovanju s starši. Sploh na the začetnih sestankih, ker res težko sprejmejo	Načrtovanje nadaljnega izobraževanja	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
G63	In tu so najprej starši, ki se odločijo ali bo ostal ali ne, tako da je velika odgovornost na njih	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
G64	Ja, res bi bilo dobro, da bi dobile podpore pri delu s starši	Načrtovanje nadaljnega izobraževanja	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
G65	Kar je še bilo takega, je to da sve šle enkrat s spremljevalko z njim v Sočo, da so nas naučili s tem komunikatorjem delati	Učenje komuniciranja s komunikatorjem	Sodelovanje s Sočo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
G66	Drugače pa ja, če opaziš v skupini, da ima kdo kaka odstopanja, pokličeš svetovalno delavko, ki pride potem ga opazovati	Opazovanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
G67	Po tem se začne naprej s pediatri in to. Ampak jaz tu z razvojno konkretno nimam kontakta nič. Ima svetovalna	Nepovezovanje vzgojiteljice	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
G68	Ja meni so sigurno manjkale informacije	Pomanjkanje vzajemnosti informacij	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami

G69	Drugače pa ja iz razvojne nam pa ne pridejo nič naproti, imam prav občutek, da na nas prelagajo vso odgovornost	Prelaganje odgovornosti na vrtce	Sodelovanje z razvojno ambulanto	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
G70	Ampak še ena stvar, ki se mi ne zdi ravno v redu, je to da gre zadnja glede podpore beseda staršem	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
G71	Problem je, da zaradi tega potem me ne dobimo podpore v skupini, če se starši s tem ne strinjajo	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
G72	Ker če gledam iz njihove perspektive, je to zelo težko kdaj sprejeti in bi mogoče meni kot staršu bilo boljše, da bi mi nekdo rekel kaj je prav da naredim	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
G73	In je skoraj brezveze vsa ta poročila in to pisati, če potem lahko starš reče samo ne	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
G74	Sam imam pa res zelo rada, da so na teh izobraževanjih primeri iz prakse, kar je pa pri nas zelo redko	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
G75	Je večinoma neka teorija, ki bi si jo lahko sam prebral	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
G76	Vloga spremljevalke je zelo pomembna	Izredno pomembna	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G77	Je pomembno, da je aktivno vključena v skupino	Vključevanje v dejavnosti	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
G78	Da si želi z njim delati in doseči nek napredek glede na njegove zmožnosti	Izredno pomembna	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko

G79	Ne pa da pride ga samo čuvat in gledat, da ga ne izgubi, mora biti aktivna. Je pomembna ta vloga njena	Izredno pomembna	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G80	Da jemlje delo resno, odgovorno in spoštljivo	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G81	Upošteva to kar se z vzgojiteljico dogovori	Upoštevanje dogovorov	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G82	Da poda tudi sama kakšne predloge	Izmenjevanje idej	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
G83	V prvi vrsti, pa da poskrbi za tega otroka	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G84	Da mu sledi	Spremljanje otroka	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G85	Pomaga mu pri vključevanju	Spremljanje otroka	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G86	Je pa zelo pomembno kakšna je spremljevalka, tako da ja je odvisno od nje	Odvisna od spremljevalke	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G87	Ja pri nas ja, se vedno vključuje in gre z mano na sestanke	Udeležnost na timske sestanke	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
G88	Ker ona vidi kdaj bolj te podrobnosti, ker je toliko z njim. Je pomemben člen	Izredno pomembna	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G89	Ja vedno gre zraven ona	Udeležba pri DSP	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
G90	Tudi pri pisanju poročil mi pomaga	Pomoč pri papirologiji	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
G91	Prvič se mi zdi da bi potrebovale dobiti višje plače. In bi bilo mogoče s tem tudi več zagnanosti za to delo, ker je res pomembno	Dvig plač	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
G92	In za kakšne druge primanjkljaje kot so duševne ali pa vedenjske, da bi morali biti bolj kakšni izobraženi kadri in ne srednješolci	Ustrezna izobrazba	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
H1	Strategija je da moraš poznati razvoj otroka in značilnosti v razvoju	Poznati razvoj otroka	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
H2	Pomembna spretnost je tudi komunikacija	Komunikativnost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
H3	Odločanje kakšno vzgojno metodo bi v določenem primeru uporabila	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
H4	Ja so bila ampak jaz se večinoma sama probam izobraževati	Branje knjig	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
H5	Veliko berem in raziskujem na to temo	Branje knjig	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
H6	Imam veliko izkušenj tudi z delom z otrokom s čustveno-vedenjskimi težavami	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
H7	In tam je bilo tako, da si moral v vsaki situaciji uporabiti različne metode, ker ni skoraj nobena delovala 2x za isto situacijo	Konstantno prilagajanje metod	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
H8	Poznat mora razvoj otroka po starostih s poudarkom na čustvenem razvoju	Poznati razvoj otroka	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
H9	Mora imeti veliko izkušenj z otroki različnih starosti	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
H10	In mora biti tudi posebno izobražena	Znanje o posebnih potrebah	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
H11	Tega otroka z vedenjskimi težavami nismo nikoli izključevali iz skupine, poskušamo, da je vedno vključen	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
H12	Veliko je bilo tudi individualnega dela na začetku	Individualno delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
H13	In po tem je sledila skupna oblika dela v smislu, da je bil čim bolj vključen	Skupinsko delo	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
H14	Takrat smo začeli izvajati tudi jutranji krog, kjer se je lahko navadil poslušati,	Jutranji krog	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi

	počakat da pride na vrsto in te so mu zelo pomagali razviti neke socialne veščin				
H15	No po tem, ko se je navadil tega pa smo uporabljali tudi delo po skupinah	Delo po skupinah	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
H16	In je spremljevalka zлита s skupino	Spremljevalka kot del »ekipe«	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
H17	Želim si pa več praktičnih izobraževanj, se ne počutim kompetentno za delo	Praktična izobraževanja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
H18	Na začetku sem imela pri tem velike težave	Izzivi pri upoštevanju	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
H19	Sedaj pa je kar slišan njegov glas, se mi zdi to res pomembno	Nujnost upoštevanja	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
H20	Na primer vemo, da ga zanimajo gasilci in smo izvajali več dejavnosti na to temo	Vključevanje v načrtovanje dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
H21	Mi imamo v igralnici zelo bogato zbirko različnih ljubkovalnih igrač	Ljubkovalne igrače	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
H22	In cela dnevna rutina poteka tako, da otroci veliko participirajo v njej in se zelo vključujejo vanjo in se s tem tudi veliko učijo	Vključevanje v načrtovanje dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
H23	Najbolj krizen prehod je bil, ko smo prišli od zunaj v igralnico na začetku. Sprememba okolja	Sprememba okolja	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
H24	Drugače pa imamo v igralnici za počitek te pliškote	Ljubkovalne igrače	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
H25	Ta moja izkušnja je zelo dobra. Menim, da je pozitivno to da je vključen v vrtec	Zavzemanje za inkluzijo	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
H26	Čeprav smo zelo dolgo čakali na spremljevalko, od septembra do januarja	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H27	In vmes so se tudi nekateri ljudje zamenjali in vsaka taka sprememba je njega iritirala	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi

H28	In takrat, ko je prišla ta njegova stalna spremljevalka, so se stvari zelo začele izboljševati	Pozitivna osebna izkušnja	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
H29	Spremljevalka fleksibilna	Fleksibilnost	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H30	Res se je zliła s skupino	Spremljevalka kot del »ekipe«	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
H31	Jaz se zavzemam ja in sem pristaš	Zavzemanje za inkluzijo	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
H32	Ampak samo, če so ustrezni pogoji za inkluzijo	Odvisna od pogojev	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
H33	Je sicer bilo težko preden je prišla spremljevalka ampak, ko je prišla 3. oseba noter, je bil viden napredek	Razbremenitev vzgojiteljice in pomočnice	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
H34	Saj je bil že prej, ampak si ti kot vzgojitelj razbremenjen	Razbremenitev vzgojiteljice in pomočnice	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
H35	Inkluzija je meni zelo v redu v taki skupini, kot jo imam jaz	Zavzemanje za inkluzijo	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
H36	O vsem smo se pogovarjali, kje je, zakaj je, kaj je, res vse, to se mi zdi nujno	Pogovori o drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
H37	Tudi preden se je vključil v vrtec smo se pogovarjali zakaj recimo nima mame in ata, in otroci so razumeli	Pogovori o drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
H38	In če imaš ti pogoje za inkluzijo je inkluzija top, ker ga v takem primeru, celotna skupina podpre	Odvisna od pogojev	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
H39	Res morajo biti pogoji za inkluzijo	Odvisna od pogojev	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
H40	Ker naši otroci so se naučili strpnosti	Razvoj strpnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
H41	Empatičnosti	Razvoj sočutja	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
H42	Sprejemanja drugačnosti	Sprejemanje drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi

H43	Otroci zelo razumejo, če jim ti poveš stvari realno kot so, in to zelo dobro	Pogovori o drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
H44	Ta skupina res dobro vplivala na njega. Oni so ga sprejeli, kot sebi enakega	Sprejemanje drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
H45	Čakanje spremljevalke	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H46	Prvič sem dobila otroka brez staršev. Ni mi noben znal povedati kako pa zdaj	Otrok brez staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H47	Tu, ko pa otrok ni imel staršev in tega otroka vzgaja 20 ljudi je to zelo težje in veliko več časa traja	Otrok brez staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H48	Ta njihova direktorica, so prišli ... ampak je trajalo res	Dolgotrajnost postopkov	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H49	On res težko sprejema pravila in moraš biti res dosleden	Doslednost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
H50	Moraš biti odprt za delo z otrokom s posebnimi potrebami	Odprtost za delo z otrokom s posebnimi potrebami	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
H51	Rabiš biti res prilagodljiv	Prilagodljivost	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
H52	Delo je bilo zelo oteženo preden sem jaz šla čez ta proces učenja, zakaj on to počne, kaj so psihični vzroki, zakaj se tako vede	Razumevanje vedenja	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H53	Delo je poteka dosti individualno na njemu in je bilo zelo težko usklajevati s skupino dokler ni prišla spremljevalka	Zapostavljanje ostale skupine	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
H54	Po tem, ko sem jo dobila, je bil spet process navajanja na njo	Navajanje na spremljevalko	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H55	Ampak potem je ona prevzela to glavno vlogo vzgajanja njega in smo se res dobro upeljale	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko

H56	Ja dosti se samoizobražujem, delam na sebi, kako ponudit čustveno oporo takemu otroku	Delo na sebi	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
H57	Berem	Branje knjig	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
H58	Se pogovarjam na temo	Pogovor	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
H59	Nam naredijo podporno skupino z zavoda za šolstvo in ministrstva in imamo potem hospitacije vsak mesec, kot neka svetovalna skupina	Mesečna konzultacijska srečanja	Sodelovanje z ministrstvom za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
H60	Če se ti ne angažiraš sam za to, ne bi bilo nič. Ni teh obljubljenih strategij dela, kot pomoč, ki je bila obljubljena	Razočaranje glede sodelovanja	Sodelovanje z ministrstvom za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
H61	Ker oni so tam 1 uro in od tega verjetno dosti ne moreš videti in nas podpret	Ne prava podpora	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
H62	Ja s tem ministrstvom za šolstvo ane	Ministrstvo za šolstvo	Sodelovanje z ministrstvom za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
H63	Bi morali biti vsaj par dni skupaj z otrokom, da vidijo za kaj se gre	Ne prava podpora	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
H64	Veliko pomaga tudi to, da se z ostalimi sodelavkami, ki so že imele ali imajo te izkušnje pogovarjaš in izmenjaš izkušnje	Izmenjava izkušenj	Sodelovanje z drugimi vzgojiteljicami	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
H65	Bi si želela, da bi nam pomagali z nekimi konkretnimi izhodišči v praksi, ne pa samo teorija	Potreba po konkretnih izhodiščih v praksi	Podpora ministrstva za šolstvo	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
H66	Na začetku sama nisem veliko govorila in sem bila prvi mesec v stiski, ker nisem vedela kaj delam	Prepuščenost lastni presoji	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H67	A moram imeti zdaj samo njega in pustim ostalih 23 pri strani in takrat mi je bilo težko	Zapostavljanje ostale skupine	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi

H68	Ampak ja določeni sodelavci so mi pomagali, ampak največ te znotraj skupine	Podpora strokovnih delavk v skupini	Sodelovanje z drugimi vzgojiteljicami	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
H69	Ko je dobil DSP, je tudi X začela hoditi 1x na teden	Specialna pedagoginja	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
H70	Individualno je super delati z njim	Individualno delo izven skupine	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
H71	Ampak ima težave v skupini	Skupinsko delo	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
H72	Se mi zdi, da bi bilo super, če bi lahko imel otrok več ur DSP – ja, da bi še bolj napredoval	Več ur DSP-ja	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
H73	Da bi bila pomoč bolj znotraj skupine namesto individualnega dela	Podpora pri delu v skupini	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
H74	Ampak ja vsak bo v neki točki član družbe in se ne moraš osamit, ker žal tako živimo in mi je to zelo pomembno, da je delo v skupini na prvem mestu	Podpora pri delu v skupini	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
H75	Pa da bi otrok res več delal nekdo, ki je za to bolj usposobljen, ker jaz nisem	Neizobraženost za tovrstno delo	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H76	Moraš imeti posebno znanje za delo z otroki s posebnimi potrebami	Znanje o posebnih potrebah	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
H77	Pri nas mislim, da je med nami in svetovalno službo premalo komunikacije oziroma nikoli ni časa	Šibka komunikacija	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
H78	Velikokrat sem kaj skomunicirala ampak ja, bolj na hitro, za kakšne papirje	Pomoč pri urejanju dokumentacije	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
H79	Nismo pa dobile kakšne direktne podpore pri delu	Nevključenost svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
H80	Mi bi morali imeti supervizorje, ampak ni posluha	Supervizija	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami

H81	Supervizije, da prideš z nekim problemom, da ga lepo razdelaš, da greš ti skozi proces in tu ni tega	Supervizija	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
H82	Jaz sem bila zelo v stiski. Delala sem 5 mesecev in mislila sem da sem nesposobna, ker nikjer ni bilo nobenega napredka	Izčrpanost	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H83	Šlo se je pa za to, da jaz nisem imela delavnih pogojev za delati	Pomanjkanje delovnih pogojev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H84	In ti začneš potem sebe krivit	Izčrpanost	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H85	In dolgo sem rabila, da sem dojela, da to ni moja odgovornost in da nimam pogojev za delo	Pomanjkanje delovnih pogojev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H86	Jaz ne morem biti spremljevalka in vzgojiteljica hkrati, zato morajo biti pogoji za delo. Sem izčrpana	Izčrpanost	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
H87	Bolj samoizobraževanje	Delo na sebi	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
H88	Nekaj sem se udeležila tudi teh izobraževanj za otroke s posebnimi potrebami. Ampak ja niso uporabna, le teorija	Premalo konkretnih izobraževanj	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
H89	Mislím, da je te izmenjave informacij med različnimi udeleženci v procesu premalo	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
H90	Večkrat bi se morale dobit, pač vsi skupaj, ki sodelujemo in izmenjevati informacije. Ker zdaj tega ni	Slaba izmenjava informacij	Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
H91	Bolj bi potrebovala aktive, ločene za vzgojiteljice otrok s posebnimi potrebami	Organizirano sodelovanje vzgojiteljic otrok s pp	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
H92	Vzgojiteljice, ki imamo te otroke bi se morale srečevati	Organizirano sodelovanje vzgojiteljic otrok s pp	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami

	in pogovarjati, da vidiš da nisi sam				
H93	In da lahko ti greš na supervizijo	Supervizija	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
H94	Ima kar veliko vlogo, ker je pomemben del skupine	Izredno pomembna	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H95	Njena vloga je skrb za otroka s posebnimi potrebami	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H96	Na začetku sem bila zmedena, ker to ni nikjer opredeljeno	Delo ni opredeljeno	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H97	Sodelovanje z obema strokovnima delavcema	Sodelovanje z vzgojiteljico in pomočnico	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H98	Da je odprta	Odprtost	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H99	Komunikativna	Komunikativnost	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H100	Ker nekatere spremljevalke se osredotočijo samo na otroka in to ga duši	Pustiti otroku prostor	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H101	Ampak ti moraš biti zlit s celotno skupino, biti del	Spremljevalka kot del »ekipe«	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
H102	Naloge so še, da poskrbi za tega otroka	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H103	Meni je zelo všeč, da je naša spremljevalka vzpostavila neko avtoriteto, to je tudi naloga	Vzpostavitev avtoritete	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H104	Dodatna podpora otroku pa tudi to, da podpira njegova močna področja, da mu pomaga	Nudnje pomoči otroku	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
H105	Ja na te sestanke jaz hodim, ona se ne vključuje in potem ji moram poročat. To je res grozno, ona bi morala biti tudi podprta	Izključenost iz konzultacijskih srečanjih z	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
H106	To naj bi bilo zaradi kadrovske stiske, katastrofa	Kadrovska stiska	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
H107	Ko pa pridejo hospitirat, pa se vključuje	Vključenost v hospitacije ministrstva	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
H108	Ja, kakor je želela	Odvisna od želje	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko

H109	Ni nič dorečeno	Zakonsko vključitev ni predvidena	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
H110	Bila je super podpora, da sva se lahko in jaz in pomočnica malo razbremenili	Razbremenitev vzgojiteljice in pomočnice	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
H111	Zmanjšati normative. Že z nižjimi normativi bi se dalo res boljše delati	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
H112	Spremljevalke bi morale biti ustrezno izobražene	Ustrezna izobrazba	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
H113	Res bi moralo biti uzakonjeno, da se spremljevalka vključuje povsod	Zakonska obvezna vključitev v podporne sisteme	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko

Št. izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
I1	Izkušnje že imam od prej	Izkušnje dela v vrtcu	Izkušnje		Kompetence in pristopi pri delu
I2	Kakšni seminarji, ki sem bila na njih	Izobraževanja v vrtcu	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
I3	Pa prebiranje kakšnih strokovnih gradiv, to mi je tudi dost pomagalo	Izobraževanje preko spleta	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
I4	Pa tudi sama po internetu si berem stvari	Izobraževanje preko spleta	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
I5	Pa kar se spomnim iz faksa glede tega	Izobraževanje na fakulteti	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
I6	Moraš imeti dovolj sočutja	Sočutje	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
I7	In empatije za takega otroka. Da lahko razumeš in otroka in njegove starše. Najpomembnejša se mi zdi empatija	Empatija	Osebnostne značilnosti		Kompetence in pristopi pri delu
I8	Čim manj ga izpostavljati, to je nek pristop, da ga nebi preveč etiketirali z nečim	Minimalna izpostavljenost ovire	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
I9	Pa čim bolj ga probamo vključiti v igro, ker potem pri 8 letu se mu bo še bolj poslabšal gibalni razvoj	Vključevanje v dejavnosti	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
I10	Ampak probamo delati na temu kako je on z ostalimi	Vključevanje v dejavnosti	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu

	otroci, da se čim bolj vključuje				
I11	Zaradi tega tudi puščamo čim več proste igre	Prosta igra	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
I12	Ubistvu gibanje je problem, tako da ene stvari prilagodim. Recimo kakšne igre, ker recimo zdaj ne zmore več počepa, ki ga je včasih lahko	Individualna priprava gradiva	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
I13	Ampak ne dajamo neke velike pozornosti na to. Ker drugače se počuti ne močnega, kar ni	Minimalna izpostavljenost ovire	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
I14	Če je kaj posebnega pa dela z njim to x, ker so bolj izobraženi glede tega, kako delati z njim	Prepušitev posebnih pristopov delo strokovnjakom	Pedagoške metode in pristopi		Kompetence in pristopi pri delu
I15	Kar pač se stvari malo prilagodijo	Prilagoditev dejavnosti	Upoštevanje otrokovega glasu		Kompetence in pristopi pri delu
I16	Ja mislim, da je pozitivno za otroke	Zavzemanje za inkluzijo	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
I17	Se mi pa včasih tudi zdi, da je ta inkluzija v teoriji zelo dodelana, v praksi pa še malo zmanjka	Inkluzija v praksi ni dodelana	Inkluzija v vrtcu		Dobre prakse in izzivi
I18	Glavni problem se mi zdijo preveliki normativi	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
I19	Drugače pa ja, ostali otroci se naučijo stvari s takim otrokom, sprejemajo drugačnost	Sprejemanje drugačnosti	Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino		Dobre prakse in izzivi
I20	Dolgo čakaš na pomoč, ker je manko kadra	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
I21	Pa tudi po tem, že tako se morata 2 v paru prilagajati, potem se mora pa še tretja in je težko	Prilagajanje v skupini	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
I22	In težko je zaradi tega, ker prihajajo ljudje z nič izobrazbe	Neizobraženost	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
I23	In bi bilo treba tako, da ni ravno vseeno	Ustrezna izobrazba	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko

	koga vzamemo v skupin				
I24	Da dejansko zna delati s tako osebo	Ustrezna izobrazba	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
I25	Včasih sem izčrpana, ker imam občutek, da moram vse sama	Izčrpanost	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
I26	Sem bila na nekem seminarju, ki mi je dal zelo veliko, na temo, kako delati z avtisti. In tam sem se kar veliko naučila	Izobraževanja	Podpora strokovnih služb		Sodelovanje s strokovnimi službami
I27	Drugače pa ja, berem kakšne članke tudi	Izobraževanje preko spleta	Pridobljeno znanje		Kompetence in pristopi pri delu
I28	Ja s svetovalno delavko v vrtcu	Svetovalna delavka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
I29	Sodelujem tudi s specialno pedagoginjo	Specialna pedagoginja	Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
I30	Pač ta svetovalna služba je bolj za pomoč pri kakšni papirologiji	Pomoč pri urejanju dokumentacije	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
I31	Pa ona ima potem stik s to razvojno ambulanto	Povezovanje z razvojno ambulanto	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
I32	Potem specialna pedagoginja pa mi nudi kakšne nasvete pri delu z njim	Nasveti pri delu z otrokom	Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
I33	Pa svetovalna delavka opazuje otroka, za kakšna poročila potem	Opazovanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
I34	Pride vsake toliko časa, za opazovanje	Opazovanje otroka	Sodelovanje s svetovalno službo	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami
I35	Ja takrat, bi potrebovala mogoče še kakšnega človeka zraven	Dodatna podpora v skupini	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
I36	Ubistvu bi rabili imeti nižane normative, če je kakšne z vedenjskimi težavami	Preveliki normativi	Izzivi pri delu v skupini		Dobre prakse in izzivi
I37	Pa to sodelovanje s starši, kdaj bi res potrebovala, prav za te otroke s posebnimi potrebami, ko še to ni uradno, da bi	Podpora pri sodelovanju s starši	Možne izboljšave	Strokovne službe znotraj vrtca	Sodelovanje s strokovnimi službami

	mela podporo pri pogovorih				
I38	Drugače ja je kar težko pridobiti spremljevalko, da zadosti pogojem. To bi moralo biti bolj odprto	Pomanjkanje kadra	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
I39	Problem so bili večinoma starši	Sodelovanje s starši	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
I40	Imajo zadnjo besedo pri dodeljevanju pomoči in zaradi tega smo me na slabšem	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
I41	In tu je velik problem, ker če ni uradno, ti ne dobiš nižjih normativov in še dodatnih pomoči	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
I42	In tu je narobe, da morajo starši vedno dati zadnjo besedo	Večja teža o odkločitvi na vzgojiteljicah	Možne izboljšave		Sodelovanje s strokovnimi službami
I43	No, tale izmenjava informacij z razvojno je zelo slaba in šibka	Pomanjkanje vzajemnosti informacij	Sodelovanje z razvojno ambulantno	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
I44	Samo mi dajemo informacije, od njih pa nič ne dobim. Če bi se povezovali, bi bil napredek večji	Pomanjkanje vzajemnosti informacij	Sodelovanje z razvojno ambulantno	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
I45	Niti neki skupnih sestankov nimamo. Samo svetovalna se povezuje	Nepovezovanje vzgojiteljice	Sodelovanje z razvojno ambulantno	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
I46	To bi se moralo nujno spremeniti, ker je prav smešno res	Želja po izmenjavi informacij	Sodelovanje z razvojno ambulantno	Zunanje strokovne službe	Sodelovanje s strokovnimi službami
I47	Od informacij z drugimi ustanovami je samo to kar nam starši povejo	Podpora v skupini odvisna od staršev	Izzivi pri delu		Dobre prakse in izzivi
I48	Mi imamo tako dogovor, da je ubistvu neopazna pomoč	Pustiti otroku prostor	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
I49	Da mu nudi podporo	Skrb za otroka s posebnimi potrebami	Vloga spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
I50	Ko se utruji na sprehodih, da mu da roko in take stvari. Je zanj tudi fizična pomoč	Fizična pomoč otroku	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko

I51	Ga spremlja pri stvarih, ki mu ne grejo	Spremljanje otroka	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
I52	Ja ona gre zraven ja	Udeležba pri DSP	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
I53	Pa si one tudi izmenjajo informacije, pa kaj lahko še ona potem z njim dela, kar pa je tudi problem, ker ni strokovna delavka	Uporaba pristopov drugih strokovnih delavcev	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko
I54	Je pa to dogovor med nama samo	Zakonsko vključitev ni predvidena	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
I55	Tudi njene naloge niso nikjer napisane, kar je precej zmeda no	Delo ni opredeljeno	Naloge spremljevalke		Sodelovanje s spremljevalko
I56	Se vključuje tudi v delo v skupini	Vključevanje v dejavnosti	Vključenost spremljevalke v skupino		Sodelovanje s spremljevalko
I57	Je vedno zraven pri strokovnih skupinah	Udeležnost na timske sestanke	Vključenost v podporne sisteme		Sodelovanje s spremljevalko
I58	Ampak to je vse odvisno od vzgojitelja, in to bi moralo biti določeno zakonsko	Zakonska obvezna vključitev v podporne sisteme	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
I59	Jaz pravim, da je treba kader izobraziti	Ustrezna izobrazba	Možne izboljšave		Sodelovanje s spremljevalko
I60	Po navadi, z najtežjimi primeri v skupini delajo ljudje z najmanj znanja in so situacije, kjer se to ne izkaže najboljšo	Neizobraženost	Izzivi pri sodelovanju		Sodelovanje s spremljevalko

Priloga 3: Osnovno kodiranje

- KOMPETENCE IN PRISTOPI PRI DELU**

⇒ Pridobljeno znanje

Znanje o posebnih potrebah (A1, A5, C13, D17, H10, H76)

Poznati razvoj otroka (A6, A8, B17, E14, G13, H1, H8)

Razumevanje posebnih potreb (A7, A9, B11, C14)

Izobraževanje na fakulteti (B3, B5, F5, I5)

Izobraževanja v vrtcu (B7, I2)

Izobraževanje preko spleta (C5, D62, D63, E1, F32, I3, I4, I27)

Branje knjig (C6, C51, H4, H5, H57)

Delo na sebi (B8, E11, E17, H56, H87)

⇒ Izkušnje

Poznavanje otroka (A2, B20, B22)
Izkušnje dela v vrtcu (B1, B2, B4, B6, B13, C1, C2, C8, E8, F1, F6, H6, H9, I1)

⇒ Osebnostne značilnosti

Iskrenost (B16)
Potrpežljivost (C15, C16, D12, E10, G23)
Jasnost (E13)
Vztrajnost (G16)
Doslednost (H49)
Sočutje (I6)
Empatija (I7)
Stabilnost (E9, E12)
Prilagodljivost (D30, D31, E48, G14, H51)
Odprtost za delo z otrokom s posebnimi potrebami (B15, G21, G22, H50)
Posluh za otroke (D13)
Komunikativnosti (H2)

⇒ Pedagoške metode in pristopi

Montesori pristopi (A4, C21)
Individualno delo (A10, B23, C9, C26, D38, E18, F9, H12)
Alternativno učenje otrok (A25, E46, E49)
Kotiček za umiritev (A3, A38, D20, E27)
Skupinsko delo (B24, B27, B36, B39, B50, C22, C24, F8, G31, H11, H13)
Skupinsko delo primerno za šole (B26)
Enake metode in pristopi za vse otroke (B28)
Spodbuda drugih otrok (B29, B31, B32)
Otrok mora sodelovati (B38, B40)
Vključevanje v dejavnosti (A12, C11, C30, D14, D16, I9, I10)
Pogovor o drugačnosti (C12, C33, D26)
Konstantno prilagajanje metod (C17, D15, D19, D28, D29, E53, E54, G1, G29, H3, H7)
Individualna spodbuda (C20, G30)
Individualna priprava gradiva (D22, F14, G26, I12)
Pogovor (B61, E22, F7, H58)
Demonstracija (E23)
Razlaga (E24)
Izvajanje rutine (G3)
Delo po skupinah (H15)
Minimalna izpostavljenost ovire (I8, I13)
Prosta igra (I11)
Prepustitev posebnih pristopov delu strokovnjakov (I14)
Ljubkovalne igrače (H21, H24)
Učenje od otroka (D10, G15)

⇒ Upoštevanje otrokovega glasu

Podpora pri vključevanju (A13, C10, F10)
Prilagoditev dejavnosti (A14, A15, A16, A17, E30, G45, G46, G47, I15)
Izhajati iz otrok (A26, E31)
Vključevanje v načrtovanje dejavnosti (A27, H20, H22)
Možnost umika (B37, B41, D34, D37, F12)
Prepoznavanje stiske (C25, C29, F13)
Oblikovanje aktivnosti na podlagi zanimanja (C27, D11, F11)
Možnost izbire (D24, D25)
Nujnost upoštevanja (D32, H19)
Učenje izražanja doživljanja (D33)
Uporaba slikovnega gradiva (G6)
Izzivi pri upoštevanju (H18)

• **DOBRE PRAKSE IN IZZIVI**

- ⇒ Dobre prakse pri vključevanju otroka v skupino
 - Razvoj strpnosti (A18, D27, D41, E42, F22, H40)
 - Razvoj sočutja (A19, A23, C32, E43, G33, G34, H41)
 - Stik z osebami z oviro (B51, B52, D45, D46, D47, D48, D50, D51)
 - Sprejemanje drugačnosti (B56, C31, D42, F23, H42, H44, I19)
 - Delo na socialnih kompetencah (C35, C37)
 - Delo na čustvenih kompetencah (C36, C38)
 - Delavnice prijaznosti (C39)
 - Sodelovanje s starši (D36, D39, D43, G40)
 - Pogovori o drugačnosti (D18, D44, D49, E45, G35, G36, G37, H36, H37, H43)
- Jutranji krog (H14)
- ⇒ Inkluzija v vrtcu
 - Zavzemanje za inkluzijo (A20, B53, C34, D40, G41, H25, H31, H35, I16)
 - Biti del skupine (A24, B44)
 - Odvisna od vrste ovire (B45, B54, G38, G42)
 - Nazadovanje v razvojnem oddelku (G39)
 - Odvisna od pogojev (H32, H38, H39)
 - Inkluzija v praksi ni dodelana (B49, E38, E39, F19, I17)
 - Socializacija (G44)
 - Izkušnja je izziv (B42, B43, E37)
 - Boljše napredovanje v mali skupini (B47, F20, F21)
- ⇒ Izzivi pri delu
 - Pomanjkanje kadra (A50, C73, D4, E41, E70, F25, G18, H26, H27, H45, I20, I38)
 - Individualnost otrok (B9)
 - Neizobraženost za tovrstno delo (B10, B58, C3, C4, C19, D23, D66, E15, E16, E100, F4, G11, G25, H75)
 - Brez predhodnih informacij otroku (B18, B19)
 - Starši otroka vidijo drugače (B21)
 - Prepuščenost lastni presoji (B59, H66)
 - Vsakdanost posebnih potreb (C7, E33, E34)
 - Nepotrpežljivost (C18)
 - Prilagajanje težavnosti dejavnosti (C28, G48)
 - Nesprejemanje otrokovih ovir (C42, D35)
 - Papirologija (C43, C45, D57, E50)
 - Dolgotrajnost postopkov (D2, H48)
 - Izčrpanost (D65, E62, E64, F27, H82, H84, H86, I25)
 - Zastarel sistem (E72, E75)
 - Sodelovanje s starši (G49, G50, I39)
 - Podpora v skupini odvisna od staršev (C54, G63, G70, G71, G72, G73, I40, I41, I47)
 - Otrok brez staršev (H46, H47)
 - Razumevanje vedenja (H52)
 - Pomanjkanje delovnih pogojev (H83, H85)
 - Navajanje na spremljevalko (H54)
- ⇒ Izzivi pri delu v skupini
 - Individualnost otrok (A21, E73)
 - Zapostavljanje ostale skupine (A22, B14, D52, E32, F17, H53, H67)
 - Agresija (A28, A29, E28, E29, E63)
 - Skrb za varnost (A31, D55)
 - Skupinsko delo (A11, B25, B57, B68, E25, H71)
 - Nevključevanje drugih (A30, B30, B33, B55)
 - Samostojna igra (B34, B35)
 - Motenje skupine (B46, C40)
 - Preveliki normativi (B48, D1, D3, D56, D87, E19, E40, E71, E98, F18, G28, H111, I18, I36)
 - Pomanjkanje časa za nadarjene (D53, D54)
 - Zapleteni psihološki vzorci (E44, E47)

Prevelika odgovornost (E61)
Zapostavljanje potreb otroka (F24)
Izzivi pri sporazumevanju (G2)
Sprememba okolja (H23)
Prilagajanje v skupini (I21)

- **SODELOVANJE S STROKOVNIMI SLUŽBAMI**

- ⇒ Podpora strokovnih služb
 - Premalo konkretnih izobraževanj (A56, B77, B78, B79, D64, E2, F3, F42, H88)
 - Brez začetne podpore ob vključitvi (B12)
 - Izobraževanja (I26)
 - Brez posluha s strani države (E35)
- ⇒ Možne izboljšave
 - Praktična izobraževanja (A55, C49, C50, C71, C72, D9, E101, F34, G7, G74, G75, H17)
 - Pilotni primeri (E36)
 - Udeleženosť pomočnice na konzultacijskih srečanjih z ministrstvom (E95)
 - Več ur DSP-ja (H72)
 - Dodatna podpora v skupini (I35)
 - Večja teža o odločitvi na vzgojiteljicah (I42)
 - Supervizija (D88, H80, H81, H93)
- Strokovne službe znotraj vrtca
 - ⇒ Podpora strokovnih služb
 - Neločevanje svetovalne službe in vzgojiteljic za zgodnjo obravnavo (B73)
 - Brez začetne podpore ob vključitvi (F43)
 - ⇒ Povezovanje znotraj vrtca
 - Dobro sodelovanje znotraj vrtca (A43, C74)
 - Zadostna podpora v vrtcu (D67)
 - ⇒ Sodelovanje z vzgojiteljico za zgodnjo obravnavo
 - Velik individualni napredek (A44, A46)
 - Specialna pedagoginja (B71, D8, D71, E67, H69, I29)
 - Informiranje o napredku (B72, D73, D77, F36, G54)
 - Urejanje dokumentacije (C44)
 - Delo v skupini (C61)
 - Individualno delo izven skupine (C62, D72, F40, G51, G52, H70)
 - Slabo sodelovanje (D74, E68)
 - Redko vključevanje v skupino (F37, G53)
 - Želja po pogostejšem sodelovanju (F38)
 - Povezovanje z razvojno ambulanto (B64)
 - ⇒ Podpora vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo
 - Pomoč socialne pedagoginje (A32)
 - Nasveti pri delu z otrokom (A33, A48, B60, C60, D61, D78, I32)
 - Tehnike za umiritev (B114)
 - Dejavnosti za spodbujanje razvoja (B115)
 - Delo v skupini (C46)
 - Dobra podpora (C68, C69, C70)
 - ⇒ Sodelovanje s svetovalno službo
 - Enkratnost sodelovanja (A34, B75, F28)
 - Opazovanje otroka (A35, A47, C59, D70, E74, G66, I33, I34)
 - Nevključenost svetovalne službe (B74, C47, D81, H79)
 - Povezovanje z razvojno ambulanto (C48, D5, I31)
 - Nesodelovanje staršev (C58)

- Nepoznavanje otroka (D69, F30, G60)
- Pomoč pri urejanju dokumentacije (D80, H78, I30)
- Strokovne skupine (C57, F29, F31, G59)
- Brez podpore (G61)
- Šibka komunikacija (H77)
- Svetovalna delavka (F2, I28)
- ⇒ Sodelovanje z drugimi vzgojiteljicami
 - Aktivi (A36, C66)
 - Redko sodelovanje (C65)
 - Izmenjava občutkov (D68)
 - Neformalna podpora (F33)
 - Izmenjava izkušenj (H64)
 - Podpora strokovnih delavk v skupini (H68)
- ⇒ Sodelovanje z logopedinjo
 - Mobilna logopedinja (A45, B62, E66)
- ⇒ Možne izboljšave
 - Organizirano sodelovanje vzgojiteljic otrok s pp (A37, C67, F35, H91, H92)
 - Več ur DSP-ja (A49, A51, B69)
 - Podpora pri delu v skupini (B70, B76, D79, E69, E102, F39, H73, H74)
 - Podpora pri sodelovanju s starši (D75, G62, G64, I37)
 - Umirjenost vzgojiteljice za zgodnjo obravnavo (D76)
 - Pogostejši timski sestanki (C56, F41)
- Zunanje strokovne službe
 - ⇒ Povezovanje med strokovnimi in drugimi delavci
 - Slaba izmenjava informacij (A52, A53, A54, B80, B81, B82, B83, B84, C55, C75, H89, H90)
 - ⇒ Sodelovanje z razvojno ambulanto
 - Nepovezovanje vzgojiteljice (B63, G67, I45)
 - Enkratnost sodelovanja (B65)
 - Pomanjkanje vzajemnosti informacij (B66, C52, C53, D59, D60, G57, G68, I43, I44)
 - Nepoznavanje otroka (B67, D83, D85, D86)
 - Razvojna ambulanta (D58)
 - Prelaganje odgovornosti na vrtce (D82, G69)
 - Premalo posluha (D84)
 - Želja po izmenjavi informacij (G58, I46)
 - ⇒ Sodelovanje s psihologom
 - Povezovanje s psihologom (D6)
 - ⇒ Sodelovanje z osebnim zdravnikom
 - Povezovanje z osebnim zdravnikom (D7)
 - ⇒ Sodelovanje z ministrstvom za šolstvo
 - Ministrstvo za šolstvo (E3, H62)
 - Mesečna konzultacijska srečanja (E4, H59)
 - Razočaranje glede sodelovanja (E5, E6, H60)
 - ⇒ Podpora ministrstva za šolstvo
 - Konzultacijska srečanja (E55)
 - Ne prava podpora (E7, E56, E65, H61, H63)
 - Potreba po konkretnih izhodiščih v praksi (E57, E58, E60, H65)
 - Hospitacije (E59)
 - ⇒ Sodelovanje s Sočo

- **SODELOVANJE S SPREMLJEVALKO**

- ⇒ Vloga spremljevalke

- Skrb za otroka s posebnimi potrebami (A39, A63, B86, B100, C78, D96, E81, F51, G80, H55, H95, I49)
- Neopredeljenost vloge (B85, B90)
- Zmedenost glede vloge (B87)
- Odvisna od spremljevalke (B88, B89, B91, F44, G86)
- Tehnični kader (C81)
- Odvisna od izkušenj (F47)
- Izredno pomembna (A62, E76, G5, G76, G78, G79, H94)

- ⇒ Naloge spremljevalke

- Pustiti otroku prostor (A42, C79, D97, H100, I48)
- Fizična pomoč otroku (A64, G4, I50)
- Spremljanje otroka (A65, A67, D21, E78, G84, G85, I51)
- Nudenje pomoči otroku (A66, C23, C41, F45, H104)
- Delo ni opredeljeno (A68, A69, B95, B96, C83, D95, F46, H96, I55)
- Dogovorjeni protokol v primeru težav (A72)
- Komuniciranje s starši (A82, G8)
- Skrb za otroka s posebnimi potrebami (B92, B93, C82, E91, F48, G83, H102)
- Povezovanje otroka s skupino (B102, D98, E79, F49)
- Dodatna pomoč v skupini (C76)
- Slaba izmenjava informacij (C77)
- Skrb za varnost (E26)
- Upoštevanje dogovorov (G81)
- Pomoč pri papirologiji (G90)
- Fleksibilnost (H29)
- Sodelovanje z vzgojiteljico in pomočnico (H97)
- Odprtost (H98)
- Komunikativnost (H99)
- Vzpostavitev avtoritete (H103)

- ⇒ Vključenost spremljevalke v skupino

- Spremljevalka kot del »ekipe« (A40, A41, C80, C87, H16, H30, H101)
- Učenje spremljevalke (A58, A59, A60, A61)
- Vsakodnevno načrtovanje sodelovanja (A71)
- Izmenjevanje informacij (A73, G32)
- Izmenjevanje idej (A74, G82)
- Odgovornost za spremljevalko in otroka (B94)
- Nedorečenost glede vključevanja (B98)
- Vključevanje v dejavnosti (C84, C85, C86, G20, G77, I56)
- Nepripravljenost za delo (D91)
- Pozitivna osebna izkušnja (D94, D99, G19, H28)
- Redka vključenost v skupinsko delo (E92, F50)
- Individualna podpora pri skupinskem delu (G27)
- Razbremenitev vzgojiteljice in pomočnice (H110, H33, H34)

- ⇒ Vključenost v podporne sisteme

- Izključenost iz govorilnih ur (A75, B107, F53)
- Predhodno načrtovanje govorilnih ur (A76)
- Udeležnost na timske sestanke (A78, A81, B106, C90, D100, F54, G87, I57)
- Udeležba pri DSP (A79, B103, F55, G55, G89, I52)
- Odvisna od vzgojiteljice (A80, C89)
- Izobraževanja za spremljevalko (A85, A86)
- Udeležba pri logopedinji (B105)
- Odvisna od želje (B108, C91, D102, D104, H108)
- Nevključenost v DSP (C63)

Zakonsko vključitev ni predvidena (B109, C64, C88, D101, E96, F57, H109, I54)
Odvisna od kadrovske stiske (D105)
Izključenost iz konzultacijskih srečanjih z ministrstvom (E93, H105)
Vključenost v hospitacije ministrstva (H107)

⇒ Izzivi pri sodelovanju

Občutek bremena (B97, E85, E86, E87, F16)
Delo po lastni presoji (B99, E90, F52)
Ločenost spremljevalke (B101)
Uporaba pristopov drugih strokovnih delavcev (B104, I53)
Neizobraženost (B113, E20, E80, E84, E89, F15, F26, I22, I60)
Neizkušenost (E21)
Drugačni pristopi dela (E88)
Kadrovska stiska (H106)

⇒ Možne izboljšave

Dvig plač (A57, C93, D92, E83, G91)
Opredelitev nalog (A70, A83, A84, B111, C94)
Vključenost na govorilne ure (A77, D103)
Ločenost izobraževanj po kategorijah (A87)
Ustrezna izobrazba (A88, B112, D93, E97, G12, G92, H112, I23, I24, I59)
Vključenost vzgojiteljice na izobraževanja (A89)
Prevzemanje odgovornosti (B110)
Zaposlovanje strokovnega kadra (C92, D89, D90, F59, G24)
Zakonska opredelitev vključevanja na konzultacijska srečanja z ministrstvom (E94, E99)
Zaposlovanje osebe z izkušnjami (F60)
Izobraževanja za spremljevalke (F61)
Izobraženost pri gibalno oviranih ni tako pomembna (E77, G9)
Izobraženost ključna pri duševnih in vedenjskih težavah (G10)
Kompatibilnost otroka in spremljevalke (G17)
Zakonska obvezna vključitev v podporne sisteme (F56, F58, G56, H113, I58)